

Wivin puistikko

Ebeneser-talon pihan kehittäminen
yhteisölliseksi, kestäväksi ja
toiminnalliseksi kaupunkitilaksi
-hankeraportti

Ebeneser-säätiön julkaisuja 2022

Ebeneser-säätiön julkaisuja 2022

© Lastentarhamuseo

Kirjoittaja: Hanna Pielikko

Ulkoasu: Hanna Pielikko

Kannen kuva: Ebeneser-talon leikkihiha elokuussa 2022. Kuvaaja: Hanna Pielikko

Kuvat: Lastentarhamuseon valokuvakokoelma, ellei toisin mainita.

Paino: PlusPrint.fi - Ekologinen painotalo

ISBN 978-951-97076-7-9 (pehmeäkantinen)

ISBN 978-951-97076-8-6 (PDF)

EBENESER • Lastentarhamuseo

Museovirasto

“Ihmiskunnan hyvä, onni ja terveys perustuvat yksinkertaisempaan, paljon yksinkertaisempaan kuin luulemmekaan. Kaikki keinot ovat helppoja ja lähellä, vaikka emme niitä näe, tai näemme kyllä, mutta emme ota niitä huomioon.”

Friedrich Fröbel: Ihmisten kasvatus (alkup. Die Menschenerziehung, 1826). Suomentanut: Aili Helenius, 2012, s. 30.

Sisällysluettelo

1. Johdanto 9

- 1.1 Kuinka lukea Wivin puistikko -hankeraporttia? 10
- 1.2 Vinkit päiväkodin oman pihasuunnitteluprojektin tueksi 10

2. Wivin puistikko -hankkeen perusta 13

- 2.1 Hankkeen tausta - Toiveena toiminnallinen, kestävä ja yhteisöllinen ympäristö 13
 - Hankkeen tunnus - saniainen kasvun ja eri aikojen symbolina 15
- 2.2 Hankkeen vaiheet - Osallistamisen suunnittelusta toteutukseen 16
- 2.3 Hankkeen käsitteellinen maaperä - Ekososiaalinen sivistyskäsitteitys 19
- 2.4 Wivin puistikon kolme tilaa 20
 - Museo ja museopiha 20
 - Museot ja muistaminen 21
 - Museot ja tulevaisuusperintö 21
 - Päiväkoti ja leikkipiha 22
 - Intersektionaalinen lähestymistapa pihaan ja ulkkoleikkeihin 23
 - Kaupunki ja julkinen tila 24
 - Kaupunkiluonnon biodiversiteetti 24

3. Kokemusasiantuntijoiden osallistaminen pihasuunnitteluun 29

- 3.1 Erityisesti huomioitua osallistamisen suunnittelussa ja toteutuksessa 29
 - Rajallisuus 29
 - Yhdenvertaisuus 29
 - Lasten osallisuus 30
- 3.2 Toiminnalliset ja ekososiaalista kestävyyttä tukevat osallistamisen menetelmät 31
 - Placemaking 31
 - Ympäristömyönteiset luontotarjoumat 31
 - Aistit ja aistiperustainen toiminnallisuus 32
 - Aistit ja emotionaaliset tarjoumat 33
 - Taideperustainen ympäristötaidekasvatus 33
- 3.3 Kokemusasiantuntijaryhmät ja osallistamisen tavat 37
 - Ebeneser-talon kokemusasiantuntijat 37
 - Lastentarhamuseo 37
 - Päiväkoti Ebeneser 40
 - Keski-Helsingin musiikkiopisto 54
 - Kaupunkilaisten osallistaminen 56
 - Wivin puistikko kukkii -tapahtumaviikko 56
 - Ebeneser-talon pihan nykytila ja tulevaisuus -kysely 60
 - Leikkiväki ry 61

4. Ebeneser-talon pihan toteutuneita ja toivottuja tulevaisuuksia 65

4.1 Ebeneser-talon pihan historia 67

- Ebeneserkodin henkiset perustukset 67
- Arkkitehti Wivi Lönnin valoisan pihan suunnitelma 68
- Edustuksen, viljelysten ja leikkien paikat 69
- Leikkipihan maisema kaupungistuu 70
- Modernisoituva piha hiljenty lasten äänistä 72
- Leikkipihassa leikitään jälleen 74

4.2 Ebeneser-talon pihan nykyisyys 77

- Lastentarhamuseon museopiha 77
- Päiväkodin leikkipiha 79
 - Päiväkodin omat vaikutusmahdollisuudet leikkipihaansa 80

4.3 Ebeneser-talon pihan tulevaisuus 85

- Yhteisöllinen ja osallistava piha 85
- Luova piha 87
- Monilajinen ja aistikas piha 90
- Historiallinen piha 91
- Turvallinen ja yhdenvertainen piha 92

5. Hankkeen toteutuksen ja vaikutusten arviointi 97

5.1 Museoviraston painotukset 97

5.2 Hankkeen toteuttajan painotukset 99

5.3 Wivin puistikko -hankkeen tulevaisuus 101

- Ebeneser-talon pihan fyysiset muutokset 101
- Vaikuttamistyö 101
 - Päiväkotien leikkipihojen monimuotoistaminen 102

6. Lähteet 107

6.1 Arkistolähteet 107

6.2 Kirjallisuus 107

6.3 Verkkosivustot 110

6.4 Tallenteet 112

“Ebeneser-talon pihaa reunustavat elokuun 2022 lämpimänä päivänä korkeat, tuuheat lehmukset. Talon Helsinginkadun puoleinen julkisivu ja komeat rungot lehvästöineen muodostavat Lastentarhamuseon pihasta kappelimaisen tilan. Vehreän katoksen alla on selkeästi viileämpää kuin paahteisella kadulla. Pieni laatoitettu, jasmiinipensaiden katottama polku johtaa Lastentarhamuseon ja Keski-Helsingin musiikki-opiston ovelle. Rönsyilevät istutukset talon kivijalan ja pihan pation äärellä kutsuvat tutkimaan itseään tarkemmin. Katse nousee lämpimän sävyiseen julkisivuun, jossa lukee mustin kivin muotoiltu viesti:

Lasten hyväksi - Ebeneser - För barnens väl.

Perennat karsiutuvat talon taakse kiertäessä. Toinen ovi, Helsingin kaupungin päiväkotiebeneser lepää julkisivussa omassa painaumassaan. Sorainen maa ja paahde luovat kuuman tunnelman, jota pakoon päästäkseen haluaa vetäytyä talon taakse, auringolta pääsemättömään vehreään, kiehtovaan nurkkaukseen. Korkealta betonimuurin ja talon katonrajasta rönsyää ja roikkuu villiviini. Osa köynnöksestä on lähtenyt kulkemaan maata pitkin. Maasta ja sorasta nousee erilaisia heiniä ja kivikon kasveja. Katse suuntautuu puiseen piharakennukseen ja talon itäpäädyn elämään, päiväkotiin.

Iloäänien lähteet ovat pienen metalliaidan takana. Puiden varjot viilentävät ja havainnointi helpottuu. Pieniä, vaappuvia, konttaavia, juoksevia, pyörillä ajavia ihmistainten alkuja vilisee ympärillä. Vihreän pergolan alta kuljetaan, palsta-alueen porttia avataan, hiekkalaatikolla lapioidaan, pieniä kiviä tutkitaan... Perällä on enemmän tilaa kulkea puiden katveessa. Talon itämuuria koristavan muraalin tutkiminen saa mietteisiin. Helsinginkadulla viiletävät ratikat ja bussit, ohitse kiitävät ihmiset.”

1. Johdanto

Tämä raportti kertoo Lastentarhamuseon vuosien 2021–2022 aikana toteuttamasta *Wivin puistikko – Ebeneser-talon pihan kehittäminen yhteisölliseksi, kestäväksi ja toiminnalliseksi kaupunkitilaksi* -hankkeesta. Hankkeen käynnistymisen keskiössä on Ebeneser-talon pihan, eli Wivin puistikon, suunnittelu yhdessä pihan kokemusasiantuntijoiden kanssa.

Raportti on laadittu ensisijaisesti Ebeneser-talon pihan lähivuosien ja tulevaisuuden muutostöiden tekijöiden tueksi. Raporttiin on koottu tietoa niin pihan historiasta kuin hankkeen toteuttamiseen vaikuttaneista lähtökohdista. Lisäksi raportti esittelee luonnoksen pihan tulevaisuuskuvasista, utopiasta, joka on luotu suunnitteluun osallistuneiden kokemusasiantuntijoiden toiveiden ja asiantuntijoiden antamien lausuntojen yhteenkoontina. Sen aineisto on kerätty perinteisten kysely- ja haastattelukeinojen lisäksi taidelähtöisen toiminnan ja aistikeskeisen ympäristöhavainnoinnin menetelmin.

Hankeraportti tarjoaa näytteen ja näkökulmia lasten osallistamisesta päiväkotien leikkipihojen suunnitteluun. Lisäksi Wivin puistikko -hanke toimii yhtenä esimerkkinä siitä, miten museossa voidaan toteuttaa ekososiaaliseen sivistykseen nojautuvaa museopedagogiikkaa ja Agenda2030 -toimintaohjelman tavoitteiden mukaista kestävästä kehitystä yhteisöllisen pihasuunnittelun äärellä. Tähän perustuen hanke pyrkii myös jakamaan tietoa siitä, miten kestävät, vehreät, mielikuvitusta ruokkivat ja ikimuistoiset oppimisen paikat syntyvät.

Kuva 1 (s. 7) Näkymä Ebeneser-talon pihaan. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 2: Wivin puistikon fröbelliläisen aistipolun avajaiset päiväkotiebeneser pihassa. Juuri valmistunut polku odottaa vielä ensimmäisiä kulkijoitaan ja leikkijöitä, päiväkodin lapsia.

1.1 Kuinka lukea Wivin puistikko -hankeraporttia?

- *Kiinnostaako tutustua Wivin puistikko -hankkeeseen kokonaisuudessaan?*

Lue hankeraportti alusta loppuun.

- *Kiinnostaako ekososiaalisen sivistyskäsityksen teeman konkreettinen käsittely?*

Lue sivistyskäsityksen vaikutuksista hankkeen toteutumiseen mm. luvuista

”Hankkeen käsitteellinen maaperä - Ekososiaalinen sivistyskäsitys” s. 19,

”Wivin puistikon kolme tilaa” s. 20, ja

”Toiminnalliset ja ekososiaalista kestävyttä tukevat osallistamisen menetelmät” s. 31.

- *Kiinnostaako lasten osallistaminen pihasuunnitteluun?*

Lue mahdollisuuksista lasten osallistamiseen luvusta ”Erityisesti huomioitua osallistamisen suunnittelussa ja toteutuksessa” -> ”Lasten osallisuus” s. 30.

Lasten suunnitteluun osallistaminen Wivin puistikko -hankkeessa avataan luvussa ”Kokemusasiantuntijaryhmät ja osallistamisen tavat” -> ”Päiväkoti Ebeneser” s. 40.

- *Kiinnostaako oman päiväkodin pihan kehittäminen?*

Lue placemakingin, aistityöskentelyn ja taiteen mahdollisuuksista luvusta päiväkodin omaan pihasuunnitteluun luvusta ”Toiminnalliset ja ekososiaalista kestävyttä tukevat osallistamisen menetelmät” s. 31 sekä päiväkotien pihojen monimuotoistamisen merkityksellisyydestä luvusta ”Päiväkotien leikkipihojen monimuotoistaminen” s. 102.

- *Kiinnostaako Ebeneser-talon pihan historia?*

Lue luku ”Ebeneser-talon pihan historia” s. 67. Pihan historiaa valottavat myös valokuvat luvussa ”Hankkeen tausta - Toiveena toiminnallinen, kestävä ja yhteisöllinen ympäristö” s. 13.

- *Kiinnostaako tutustua kokemusasiantuntijoiden pihatoiveisiin?*

Lue luku ”Ebeneser-talon pihan tulevaisuus” s. 85.

- *Kiinnostaako hankkeen jatko?*

Lue luku ”Wivin puistikko -hankkeen tulevaisuus” s. 101.

1.2 Vinkit päiväkodin oman pihasuunnitteluprojektin tueksi!

Saniaisella merkatut tekstit ovat hankkeen aikana koottuja ideoita ja ehdotuksia päiväkotien oman pihakehitysprojektin järjestämisen tueksi. Vaaleanpunaiset saniaiset tukevat yhdenvertaisuuden ja osallisuuden käsittelyä, ja vihreän saniaisen ympäristön huomioimista. Toivottavasti vinkeistä on iloa!

2. Wivin puistikko -hankkeen perusta

2.1 Hankkeen tausta

- Toiveena toiminnallinen, kestävä ja yhteisöllinen ympäristö

Ebeneser-talon piha on toiminut yli sadan vuoden ajan hyvän lapsuuden vaalimisen tyyssijana. Lastentarhamuseon valokuvakokoelman kuvat Ebeneser-talon pihasta kansanlastentarhan käytössä talon alkuvuosikymmeninä 1910–1930-luvuilla kertovat alueen monimuotoisesta, aistivoimaisesta luontoympäristöstä ja pihan useista käyttömahdollisuuksista. Vuosikymmenten kuluessa ja talon toimijoiden vaihtuessa piha-alueen toiminnot ovat karsituneet.

Taloa hallinnoi Ebeneser-säätiö. Ebeneser-säätiön ylläpitämä Lastentarhamuseo tekee tänä päivänä tunnetuksi suomalaisen varhaiskasvatuksen historiaa¹. Lastentarhamuseon strategian keskiössä on olla talon historian mukaisesti toiminnallinen museo, jossa saa leikkiä, tutkia ja kokea eri aikojen lapsuuksia. Lastentarhamuseo kerää tietoa ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen ja päiväkotikulttuurin kehitykseen.

Wivin puistikko -hankkeen toteuttamisen yhtenä lähtökohtana on museoiden muuttunut paradigma ja kehittyvissä oleva toimintatapa säilyttäjistä kohti toimijuutta². Hankkeen taustavaikuttajana on ollut museon visionäärinen henkilökunta: Ebeneser-säätiön toiminnanjohtaja ja Lastentarhamuseon museonjohtaja Taina Sillanpää, museolehtori Fredrika Visuri ja kokoelma-amanuenssi Susanna Gillberg. Hankkeen yhtenä lähtökohtana toimi Sillanpään (2021) tutkimus lasten tiloista ja niiden merkityksestä lapsen toimijuudessa. Tutkimuksen yksi tulos oli, että ennen 1970-lukua lastentarhojen pihat olivat laajemmin lasten toimijuutta kannattelevia rikkaita paikkoja. Tämän jälkeen pihan rooli toimijuutta tukevana tilana on vähentynyt ja sisätilojen monipuolistuessa lasten omaehtoinen toiminta siirtyi enemmän myös sisätiloihin.

Ebeneser-talon pihan kehittämishankkeen aloittamisen teki mahdolliseksi vuonna 2021 Museoviraston myöntämä avustus ammatillisesti hoidettujen museoiden innovatiivisiin hankkeisiin. Museovirasto arvioi myöntöperusteis- saan hankkeen erityisinä vahvuuksina olevan lasten osallistaminen, talon yhteisöllisyyden tukeminen sekä pihan historian esilletuominen. Lisäksi painotettiin erillisen hankekoordinaattorin palkkaamista talon käyttäjien, erityisesti lasten, suunnitteluun osallistamisen mahdollistamiseksi. Avustuksen myötä Wivin puistikko -hankkeen keskiöön asettautuikin Ebeneser-talon käyttäjien,

Kuva 3 (s. 11): Lapsi pomppii trampoliinilla Ebeneserin pihassa kesällä 2022. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 4: Kukkaloistoa Ebeneser-kodin pihalla, 1933.

1: Lastentarhamuseo on 24-vuotisen historiansa aikana kerännyt, säilyttänyt ja esitellyt tietoa Ebeneser-talosta, ja varhaiskasvatuksen historiasta. Vuonna 2009 valmistuneessa nykyisessä perusnäyttelyssä, *Kansanlastentarha - Helsinginkatu 3-5*, lähestytään lastentarhatyön historiaa leikin, työkasvatuksen, käden- taitojen, pedagogiikan ja arkkitehtuurin kautta. Pihaleikeille on oma erillinen näyttelytila rakennuksen ensimmäisestä kerroksessa.

2: Tulevaisuuden museot ovat yhteisöllisiä kohtauspaikkoja, jotka kokoavat ihmisiä pohtimaan kestävää tulevaisuutta. Lähde: Dynaaminen museo ja tulevaisuusperintöverstas. Käsikirja museoiden ekososiaaliseen sivistystyöhön, Paaskoski, Siivonen, Vähäkari, Latvala-Harvilahti, Pelli, Granlund, Hujala.2022.

Kuva 5 Ebeneser-talon piha vuonna 2021. Kuvaaja: Fredrika Visuri.

Kuva 6: Sama näkymä kuvattuna 1930-luvulla.

Kuva 7: Arkkitehti Wivi Lönn puutarhasaan Jyväskylän kodissa vuonna 1911. Wivin seurana on villakoira Murre. Kuvaaja: Fredrik Wilhelm Lönn. Kuva: Keski-Suomen museon kokoelmat

3: Erityisesti vuonna 2021 valmistunut teos Marginaaleista museoihin avaa tulevaisuuden museon tärkeää roolia.

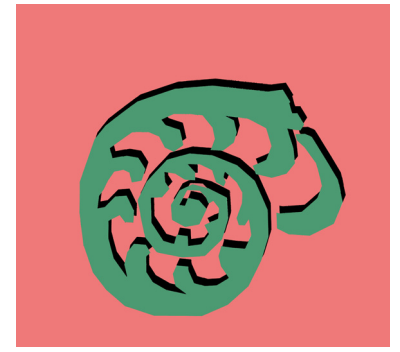
eli kokemusasiantuntijoiden osallistaminen pihan tulevaisuuden suunnitteluun. Hankkeen yhteissuunnitteluvaihetta koordinoimaan valittiin TaM Hanna Pielikko. Hankkeen toteutuksen suunnittelutyö tehtiin tiiviissä yhteistyössä koordinaattorin ja Lastentarhamuseon henkilökunnan kesken.

Museoviraston arvioimat hankkeen vahvuudet ovat hyvin linjassa Lastentarhamuseon strategian kanssa. Lastentarhamuseo on sitoutunut tukemaan kaikessa toiminnassaan YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman, eli Agenda2030:n tavoitteita. Agenda2030 pyrkii kestävän kehityksen tukemiseen niin talouden, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristönkin kannalta. Lisäksi museoiden yleiseksi velvollisuudeksi nähdään dialogi ja yhteistyö erilaisten yhteisöjen, myös marginalisoitujen ryhmien kanssa yleisen yhdenvertaisuuden parantamiseksi³. Ympäristösuunnittelussa mielletään nykyisin lähes itsestään selväksi, miten hyvää tekevien elintilojen suunnittelussa paras tieto tilan tarpeista on itse tilan käyttäjillä. Ammattisuunnittelijalla on oma korvaamaton osaamisensa esimerkiksi turvallisuuskysymyksien, suunnitteluprosessien ja hankehallinnan äärellä, mutta ympäristösuunnitteluun osallistamisella sitoutetaan tilan käyttäjät vahvemmin kehitettävään paikkaan. Vaikutusmahdollisuuksien myötä tilasta voi tulla ns. omaa reviiä ja tilaan vaikuttaneista henkilöistä tilan tulevia käyttäjiä ja aktiivisia toimijoita, mikä vaikuttaa koettuun hyvinvointiin monin positiivisin tavoin.

Lisäksi museoilla itsellään on parhaat tietoaaineistot pihan historian selvittämiseen ja paikallisuutta tukevien elementtien uudelleennostoon. Ebeneser-talon pihaan kuuluvat museon lisäksi niin yleisen kaupunkitilan kuin päiväkodinkin sosiaaliset käytänteet ja tilalliset erityispiirteet. Näitä eri tilallisuuksia avataan luvussa ”Wivin puistikon kolme tilaa” s. 20.

Wivin puistikko -hanke haluaa vaikuttaa kestävyttä tukevien ulkotilan ominaisuuksien tunnistamiseen, säilymiseen ja välittymiseen. Ekologisen kestävyden ja yhdenvertaisuuden tukemisen teemojen äärellä hanke nojaa perustellusti ekososiaaliseen sivistyskäsitteeseen. Ekososiaalisen sivistyskäsitteksen lähtökohta ja sen käytännön sovellukset avataan luvussa ”Hankkeen käsitteellinen maaperä - Ekososiaalinen sivistyskäsitte” s. 19.

Hanke kantaa mukanaan Ebeneser-talon suunnittelijan, arkkitehti Wivi Lönnin (1872–1866) nimeä. Yksityiselämässään Lönn rakasti puutarhanhoitoa ja hänen itselleen Jyväskylään suunnitteleman kotitalon piha oli 1920-luvulle

tultaessa ihastuttavan rikas hyötykasvipuutarha. Lönn tunnettiin lasikattojen rikkojana, käytännönläheisenä suunnittelijana, ja erityisesti naisten ja lasten tilojen kehittäjänä. Samoja periaatteita löytyy myös Ebeneser-talon suunnittelusta. Lönnin työ rakennuksen osalta ja Ebeneserkodin toimijoiden tulkinat ja toteutukset pihasta fröbeliläisen pedagogiikan toteutuspaikkana tulivat vaikuttamaan tuleviin suomalaisiin lastentarhoihin ja päiväkoteihin. Lönnin rakennusperintöä kunnioittaen haluamme tuoda hankkeen myötä esille erityisesti lapsia osallistavaa, kokemuksellisuuteen perustuvaa, sekä sosiaalista ja ekologista kestävyyttä tukevaa ympäristösuunnittelua. Lönnin osuudesta pihan toteutumiseen kerrotaan tarkemmin pihan historiikissa s. 67. Pihan historian, nykyajan ja tulevaisuuden visioita avataan luvussa ”Ebeneser-talon pihan toteutuneita ja toivottuja tulevaisuuksia” s. 65.

Kuva 8: Yhteistä puuhaa Ebeneserin kasvimaalla, 1933. Taustalla rehevänä kasvava villiviini Ebeneserin aidan seinuksella.

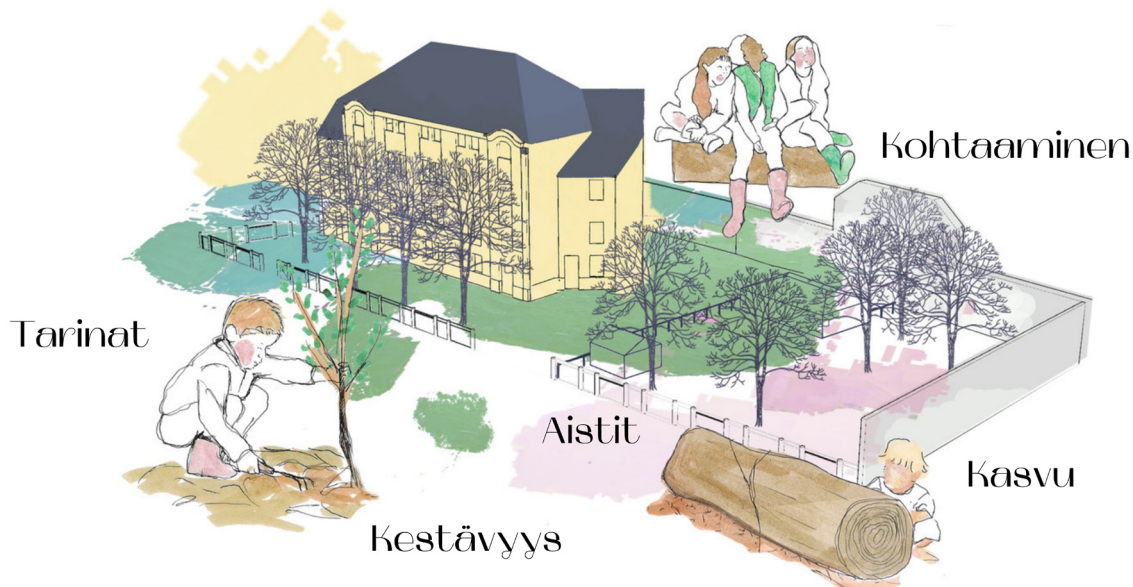
Kuva 9: Wivin puistikko-hankkeen vihreä-pinkki tunnus. Kuva: Hanna Pielikko.

Kuva 10: Hankkeen tunnuksen lähtökohda: Ebeneser-talon julkisivun simpukka. Suunnittelija Wivi Lönn. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Hankkeen tunnus - Saniainen kasvun ja eri aikojen symbolina

Hankkeen spiraalimainen tunnus perustuu arkkitehti Wivi Lönnin Ebeneser-talon reliefiin suunnittelemaan simpukka-aihelmaan - kasvun ja kehittymisen symboliin. Lönn sijoitti simpukka-aihelmia eri puolille talon julkisivujen reliefejä ja lisäksi sisälle rappujen yksityiskohtiin. Yleisesti simpukka-muoto tai spiraali symboloivat hedelmällisyyttä, kasvua ja jatkuvuutta sekä aikojen kiertokulkua. Wivin puistikko -hankkeen symboliksi nouseekin perustellusti tämä simpukka-teema hieman uudelleen varioituna. Muodon muuttaminen vihreäksi vie ajatukset kivistä kohti elävää organismia: saniaisia kasvia - olemmehan pihan, eli elävän, kasvavan ja kehittyvän kokonaisuuden äärellä. Saniainen, joka on jo vuosimiljoonia erilaisista haasteista selvinnyt fossiili, edustaa selviytymistä yli erilaisten aikojen, ja siten myös toivoa kestävämmästä tulevaisuudesta. Tunnuksen vaaleanpunainen väri viittaa taas sosiaalisen yhdenvertaisuuden edistämisen pyrkimyksiin.

Palaten saniaisesta simpukkaan, viittaa simpukan monimerkityksellisyys myös jatkuvan kasvun lisäksi ytimeen palaamiseen, eli kasvun rajallisuuden ja historiatietoisuuden huomioimiseen. Niin hankkeessa, simpukan lokeroissa, saniaisen nupuissa kuin planetaarisessa mittakaavassa on määritelty kasvun, sekä mahdollisuuksien rajat, Tämän ajatuksen vuoksi hankkeeseen on kuulunut keskeisesti pyrkimys kiteyttää hankkeen mahdolliset raja-aidat ja keinot, joiden puitteissa lasten ja kaupungin perheiden pihasuunnittelu voi toteutua.

Kuva 11: Visualisointia Wivin puistikosta. Kuvassa näkyvät Ebeneser-talon piha sekä viisi sanaa, joiden Lastentarhamuseon henkilökunta toivoi ohjaavan pihan suunnittelua ja toteutusta. Kuva: Nomaji maisema-arkkitehdit Oy

4: Muun muassa "Ohjekortit päiväkodin ja peruskoulun ulkotilojen suunnitteluun."

2.2 Hankkeen vaiheet

- Osallistamisen suunnittelusta toteutukseen

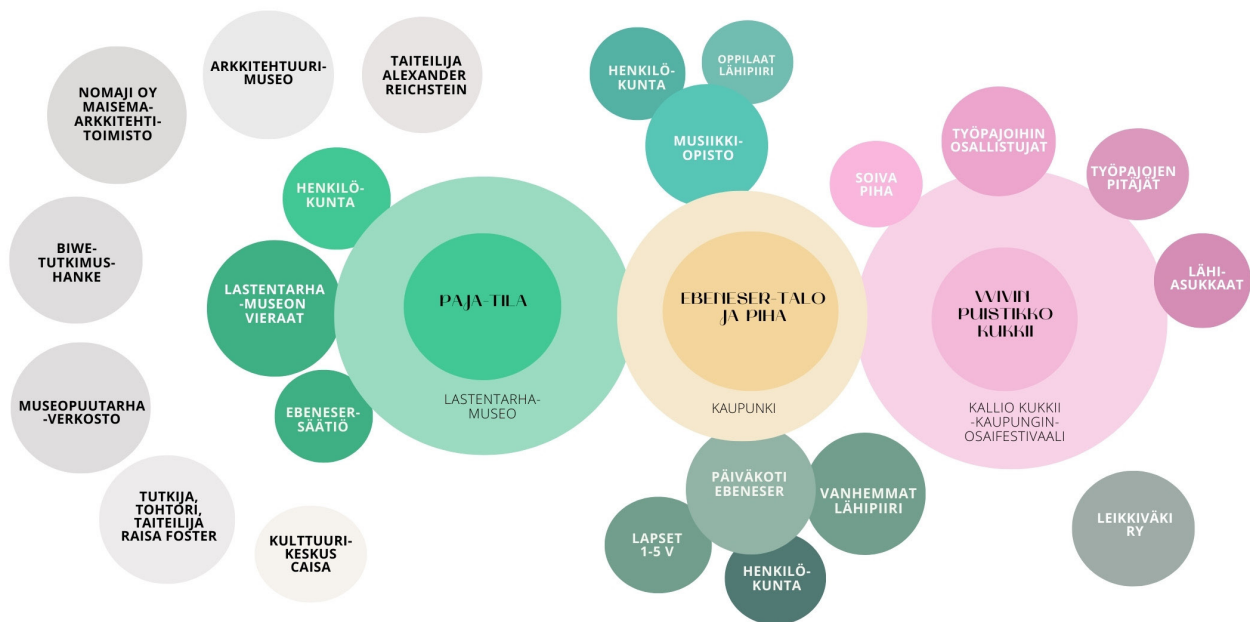
Wivin puistikko -hankkeen yhteissuunnitteluvaihe toteutettiin kahdessa eri vaiheessa, joista orientoiva vaihe, Wivin puistikon muraali, toteutettiin yhteistyössä Lastentarhamuseon, päiväkotit Ebeneserin sekä Helsinki Urban Art:n katutaiteilija Essi Ruuskasen kesken vuonna 2021. Hankkeen varsinaiseen kaikkia talon käyttäjiä osallistavaan vaiheeseen kuului kolme osavaihetta: 1. Suunnittelu, 2. Toiminta ja 3. Raportointi.

Osavaihe 1: Suunnittelu

Hankkeen varsinainen yhteissuunnittelun vaihe käynnistyi tammikuussa 2022 toteutuksen suunnittelulla. Suunnitteluvaiheessa kartoitettiin toteutukseen vaikuttavia valintoja. Tällöin koordinaattori tutustui Ebeneser-talon pihan ja museon historiaan, kartoitti konsultoitavia tahoja sekä yhteistyökumppaneita, kouluttautui ja viesti hankkeesta, sekä suunnitteli ja valmisteli tulevaa kokemusasiantuntijoiden osallistamista ja yhteissuunnittelua.

Lastentarhamuseon henkilökunta määritteli yhdessä projektikoordinaattorin kanssa viisi keskeistä tavoitetta, joiden toivottiin toteutuvan niin toimijoiden osallistamisessa kuin tulevaisuuden valmiissa pihassa. Käsitteet valittiin sanapilvi-tekniikalla ja hiljalleen valitsemalla ja karsimalla päädyttiin viiteen merkittävimpään (Kuva 11). Jäljelle jääneitä teemoja olivat Kokemuksellisuus, Aistit, tarinat, Kohtaaminen ja Kasvu. Hankkeen osallistavan vaiheen toteutumista arvioidaan näistä lähtökohdista hankeraportin viimeisessä luvussa 5. "Hankkeen toteutuksen ja vaikutusten arviointi" s. 97.

Pääosin suunnitteluvaiheen alussa ja sen aikana konsultoitiin monialaista asiantuntijajoukkoa ja kartoitettiin pihahankkeen myöhempien vaiheiden toteuttajia. Ulkotilan ilmaisullisten mahdollisuuksien ja vaihtoehtojen äärelä tavattiin taiteilija Alexander Reichsteinia, joka on erikoistunut lastenkulttuuriin ja osallistavaan taiteeseen. Reichstein on toteuttanut aiemmin pihalle yhteistyössä Lastentarhamuseon kanssa *fröbeliläiset jättipalikat*. Niistä lapset ja aikuiset voivat rakentaa tiloja, joihin he mahtuvat myös itse. Reichstein on suunnitellut lukuisia näyttelyitä lapsiperheille sekä tehnyt pihasuunnittelua päiväkoteihin mm. Kotkaan ja Berliiniin. Lisäksi filosofian tohtori, dosentti, tutkija-taiteilija Raisa Fosteria konsultoitiin erityisesti ekososiaaliseen sivistykseen liittyen.

Pihasaneerauksen prosessien asiantuntijana toimi Nomaji maisema-arkkitehdit Oy:n maisema-arkkitehti Riikka Nousiainen. Nomaji Oy on erikoistunut erityisesti lasten leikkitilojen monimuotoistamiseen sekä ekologisesti ja sosiaalisesti toimivien ratkaisujen kehittämiseen, joista hanke sai myös vaikutteita⁴. Lisäksi Wivin puistikko -hanke konsultoi ja liittyi osaksi Suomen Akatemian Hyvinvointia biodiversiteetti-interventioilla (BIWE) -hanketta, jossa palautetaan mikrobiologista monimuotoisuutta tiheästi asutetuille alueille ja tutkitaan ekologista ja ihmisen hyvinvointia. Hankkeen aikana saatiin arvokasta tietoa BIWE-tutkijoilta pihan biodiversiteetin monipuolistamisen mahdollisuuksista⁵. Ebeneser-talon pihan mikrobitasapainon muutoksia tullaan mittaamaan BIWE:n puolesta tulevien vuosien aikana.

Koordinaattori osallistui lisäksi A&DO - Arkkitehtuurin ja muotoilun oppimisen keskuksen⁶ toteuttamaan tulevaisuusperintöverstaaseen, jossa tutustuttiin tulevaisuusperintöverstaan menetelmiin⁷. Lisäksi koordinaattori osallistui kasvattajille ja museopedagogeille suunnattuun ”Opettajana ympäristökriisin keskellä – taide muutosvoimana ja voimavarana” -koulutuspäivän työpajoihin⁸.

Turvallisemman tilan periaatteiden⁹ omaksumiseen liittyen koordinaattori tutustui feministiseen ympäristösuunnitteluun. Kulttuurikeskus Caisan henkilökuntaa konsultoitiiin museoympäristön yhdenvertaisuuden sekä esteettömän kulttuuritapahtuman ja tapahtuma-alueen mahdollisuuksista.

Lisäksi hankkeen aikana vaihdettiin ajatuksia Arkkitehtuurimuseon henkilökunnan kanssa mm. aistipohjaisista museopedagogisista materiaaleista ja Wivin puistikko -hankkeen kanssa monin tavoin tavoitteiltaan yhtenevästä Alusta -paviljongista¹⁰ joka kehittyy Arkkitehtuurimuseon pihaan kesien 2022–2023 aikana. Lisäksi Lastentarhamuseo otti osaa Uudenmaan museopuutarhat-seminaariin. Hankkeen aikana vierailtiin myös merkittävässä suomalaisessa museopuutarhassa, Ainolassa, jossa museonjohtaja Julia Donner otti Lastentarhamuseon henkilökunnan ja Wivin puistikko -hankkeen lämpimästi vastaan.

Osavaihe 2: Toiminta

Yhteissuunnittelun ollessa toimintavaiheessaan koordinaattorin ajankäyttö keskittyi pääosin kokemusasiantuntijoiden¹¹ toiminnallisen suunnittelun mahdollistamiseen. Ebeneser-talon pihan pääasiallinen kohderyhmä koostui

Kaavio 1: Wivin puistikko-hankkeen toteutuspaikat (musta fontti), kokemusasiantuntijat (valkoinen fontti) ja ammattilaiset (harmaa pallo). Hankkeen toiveena on, että yhteistyö niin pihan kokemusasiantuntijoiden kuin eri tutkijoiden, taiteilijoiden, maisema-arkkitehtien, kaupunkitoimijoiden ja järjestöjen kanssa auttaa hanketta turvaamaan hyvinvointia lisäävää kaupunkisuunnittelua tulevaisuuden tarpeisiin. Kuva: Hanna Pielikko.

5: <https://biwefi.kmghost.com/>

6: <https://ado.fi/tunnelmia-adon-tulevaisuusperintoverstaasta/>

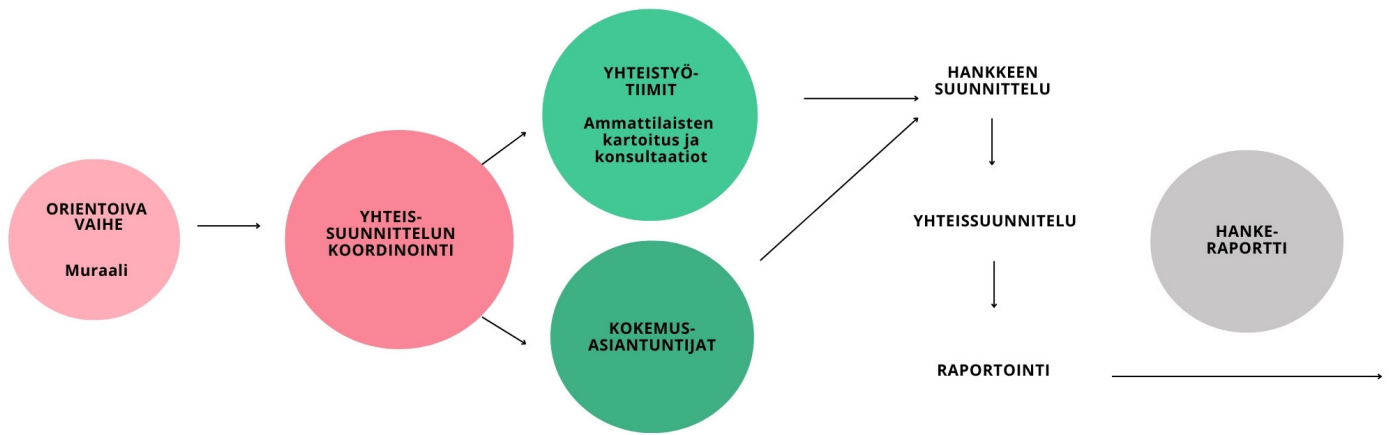
7: Tulevaisuusperintöverstas on Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen Dynamo-hankkeen pilottityöpajakonsepti. Menetelmiin kuului niin kehollisia harjoitteita, tietoa, sekä tulevaisuushyppyhistorian vaihtoehtoisista tulevaisuuksista ja nykypäivän muutostarpeista kohti toivottuihin tulevaisuuksiin. Tutustuttavissa teoksessa Dynaaminen museo ja tulevaisuusperintöverstas. Käsikirja museoiden ekososiaaliseen sivistystyöhön. Paaskoski, Siivonen, Vähäkari, Latvala-Harvilahdi, Pelli, Granlund, Hujala. 2022

8: Koulutuspäivässä käsiteltiin ilmastoon ja ekokriisiin liittyviä kysymyksiä draaman, sanataiteen ja kuvataiteen keinoin ja tarjottiin työkaluja taidemenetelmien hyödyntämiseen opetustyössä. Työpajat toteutettiin osana ECF4CLIM-hanketta, jossa tutkitaan ja kerätään tietoa kestävyyskasvatuksen esteistä ja muutoksen mahdollisuuksista.

9: Kulttuuria kaikille. Turvallisemman tilan periaatteet. Museoiden saavutettavuuden ja moninaisuuden tarkistuslista.

10: Suomi-Koivisto arkkitehdit.

11: Hankkeessa kokemusasiantuntijoilla viitataan talon aktiivisiin käyttäjiin ja pihan tuntijoihin. Taustalla ei koulutusta.

Kaavio 2: Wivin puistikko -hankkeen varsinaiseen yhteissuunnitteluvaiheeseen kuului keskeisesti kokemusasiantuntijoiden ja yhteistyötiimien kanssa toimiminen. Molemmat vaikuttivat siihen, millaiseksi pihan yhteissuunnittelu muodostui. Vaiheen päättää prosessista raportointi. Kuva: Hanna Pielikko.

Helsingin kaupungin päiväkoti Ebeneserin lapsista, heidän läheisistään ja päiväkodin henkilökunnasta, Lastentarhamuseon yleisöstä ja henkilökunnasta sekä Keski-Helsingin musiikkiopiston henkilökunnasta, oppilaista ja lähipiiristä. Helsingiläisiä lapsiperheitä ja yleisesti kaupunkilaisia osallistava osuus huipentui toukokuussa Wivi Lönnin syntymäpäivien aikaan järjestettävässä aistirikkaassa Wivin puistikko kukkii -tapahtumassa. Lisäksi hankkeessa haluttiin kuulla myös nuoria kaupunkilaisia osallistamalla Leikkiväki ry:n toimintaan osallistuvia mukaan pihasuunnitteluun. Wivin puistikko -näyttelytilassa Lastentarhamuseon yleisölle tarjottiin mahdollisuuksia osallistua pihan suunnitteluun.

Hankkeen aluksi talon eri käyttäjien kanssa sovittiin heille sopivista osallistumisen ja osallisuuden tavoista. Hankkeessa etsittiin erityisesti lasten osallistamiseen ja yhteissuunnittelun toteutukseen sopivia innovatiivisia, toiminnallisia tapoja. Tätä tavoitetta tutkittiin erityisesti päiväkoti Ebeneserin ja Leikkiväki ry:n osallistujien kanssa. Perinteisten tiedonkeruu- ja haastattelumenetelmien lisäksi hankkeessa otettiin käyttöön erilaiset toiminnallisuutta tukevat toimintatavat, kuten taidelähtöisyyden ja aistiperustaisuuden hyödyntäminen osallistamisessa. Hankkeessa haluttiin kiinnittää erityistä huomiota Reggio Emilia -kasvatusfilosofialta lainaten *lapsen satoihin kieliin*, eli taitoihin välittää ajatuksia muillakin kuin puhutun kielen tasoilla - leikin, kokeilun, kokemisen, liikkeen, aistien ja taiteen avulla. Näin osallisuus mahdollistettiin myös lapsille. Valittujen menetelmien taustaa avataan tarkemmin luvussa 3 ”Kokemusasiantuntijoiden osallistaminen pihasuunnitteluun” s. 29.

Osavaihe 3: Raportointi

Viimeinen, eli raportointiin ja kerättyjen tulosten yhteensaattamiseen keskittynyt vaihe painottui kokemusasiantuntijoiden ja asiantuntijoiden äänen näkyväksi tekemiseen. Tavoiksi esitellä hankkeen antia valikoituivat kirjallinen raportti ja hanketta esittelevä näyttely Lastentarhamuseon Paja-tilassa. Kaikki hankkeen aikana kerätty aineisto, kuten kokemusasiantuntijoiden kanssa toteutetusta suunnittelusta syntynyt materiaali on tutkittavissa Lastentarhamuseon arkistossa. Hankkeen aikana hyödynnetty tutkimus ja kirjallisuus, jonka avulla on mahdollista syventyä aihepiiriin laajemmin, on luetteloitu raportin lopussa ”Lähteet”-luvussa s. 107.

2.3 Hankkeen käsitteellinen maaperä - Ekososiaalinen sivistyskäsitys

Hankkeen keskeinen teema ja lähtökohta on ekososiaalinen sivistyskäsitys, joka on vaikuttanut niin hankkeen suunnitteluun kuin toteutukseen. Kestävän kehityksen asiantuntija, professori Arto O. Salosen¹² mukaan *”ekososiaalinen sivistys hahmottuu laaja-alaisena hyvinvointikäsitteeksi, jonka lähtökohtana on yhdistää ekologinen ja sosiaalinen näkökulma yhteisöjen kulttuurisessa muutoksessa ja yksilöiden hyvinvoinnin määrittäjänä”*. Sivistyskäsitys tarjoaa siis välineitä ymmärtää ekologisen kestävyyden yhteisöjen rajallisuutta määrittävänä tekijänä, sekä vastaavasti sosiaalisen yhdenvertaisuuden merkityksellisyyttä ekokriisiä kiihdyttävien rakenteiden purkamisessa¹³. Ekososiaalisesti sivistynyt ihminen näkee ekologiset rajat ja hyväksyy ne, perustaen toimintansa tälle rajallisuudelle¹⁴.

Erityisesti museon ja päiväkodin konteksteissa ekososiaalinen näkökulma on luonnollista liittää myös kasvatuskäsityksen piiriin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, s. 21) todetaan, että *”Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyyden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiseksi”*. Kuitenkaan tämän toteutuminen ei Fosterin ym. (2019) mukaan voi täysin toteutua, mikäli koko kasvatustalouden kentältä puuttuu kokonaisvaltainen ekososiaalisen kasvatuksen näkemys¹⁵.

Ekososiaalisella kasvatuskäsityksellä ilmenee yhteyksiä myös lastentarhatoiminnan historian keskeisen vaikuttajan Friedrich Fröbelin (1782–1852) pedagogiikkaan ja sen käytännön toteutuksiin. Fröbelin keskeisen ajatuksen mukaan kaikki olevainen maailmankaikkeudessa liittyy toisiinsa. Kun lapset tulevat tietoisiksi *”systeemiajattelusta”*, he ymmärtävät paremmin elävien olioiden, kuten ihmisten, eläinten ja luonnon välisiä keskinäisriippuvuuksia¹⁶.

Ekososiaalinen sivistyskäsitys on tarkoittanut hankkeen toteuttamisen konkretiassa niin pyrkimystä tutkia ja tukea ekologisesti kestävien ratkaisujen ja materiaalien hyödyntämistä kuin pyrkimystä selvittää ja parantaa sosiaalisen yhdenvertaisuuden ja turvallisemman tilan käytänteiden toteutumista. Näkulman erityistä huomioimista ja valintoja avataan raportin jokaisessa osiossa.

Kuva 12: Ebeneserin kukkivaa pihamaata leikkimökkeineen. Näkymä on kuvattu nykyisen päiväkodin pihan keskeltä pohjoiseen päin. 1920-luku.

Kuva 13: Ebeneserin lastentarhan lapsia ohjattuna jumppatuokiolla leikkimässä vanteilla 1930-luvulla. Näkymä itään, taustalla näkyvät leikkimökit.

Kuva 14: Lapsia puutarhatoissa Ebeneserin kasvimaalla, 1910-luku.

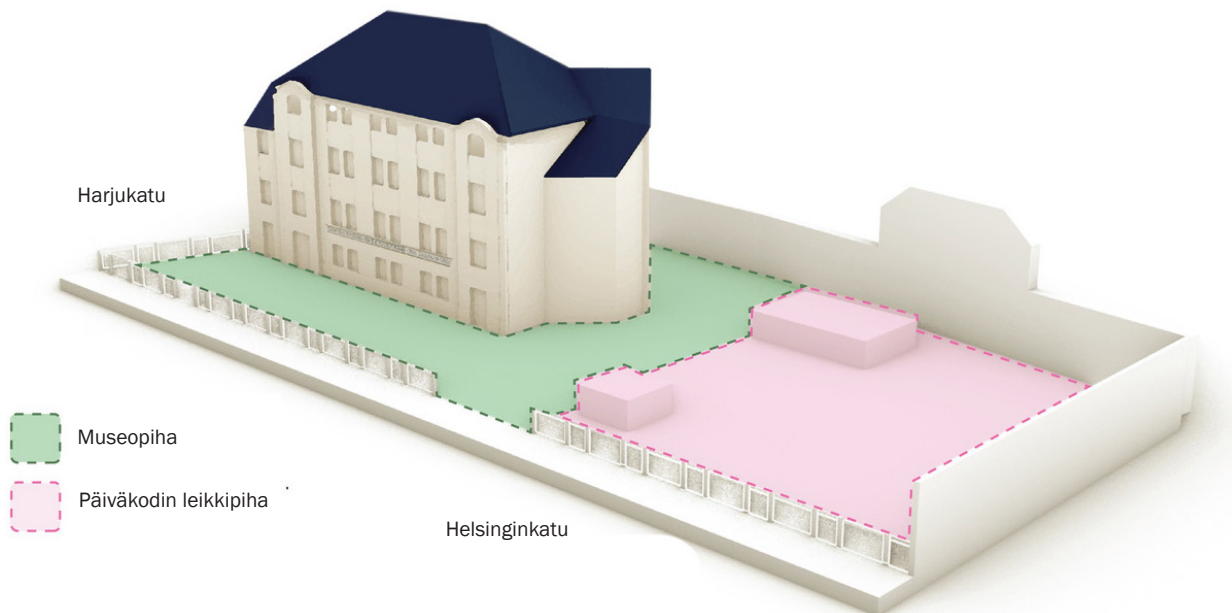
12: Ekososiaalinen sivistys kasvun ja oppimisen päämääräksi. Salonen.

13: Ekososiaalinen hyvinvointiparadigma – yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan uusi suunta täyttyvällä maapallolla. Salonen, 2014

14: Esim. Kasvatus ekokriisin aikakaudella, Värrä, 2019. Myös: Koulu ja ympäristö: tukea kestävä kehityksen työhön: <https://koulujaymparisto.fi/tukea-kestaavan-kehityksen-tyohon/>

15: Kestävyystietoinen elämänorientaatio pedagogisena päämääränä. Foster, Salonen, Keto. 2019

16: Tämä näkyi parhaiten puutarhakasvatuksessa esimerkiksi tutkimalla siemenen tietä leiväksi tai rakentamalla Fröbelin leikkilahjoiksi kutsumista palikkakokonaisuuksien yksinkertaisista elementeistä monimutkaisia kokonaisuuksia. Ihmisten kasvatus, Fröbel. Käännös: 2012

Kuva 15: Visualisointi Ebeneser-talon pihasta, jota määrittää kaksi pääkäyttöä: Lastentarhamuseon museopihaa ja päiväkodin leikki-pihaa. Lisäksi piha sijoittuu kaupunkiympäristöön Helsinginkadun viereen, joka vaikuttaa pihaan kolmantena tilallisuutena. Kuva: Nomaji maise- ma-arkkitehdit Oy.

17: www.museoliitto.fi/mikamuseo/icom

18: www.museot.fi/museohaku/?x_hakulause=ulkomuseo

19: Museopuutarhojen verkoston seminaari. Myös: www.peda.net/hankkeet/geenivaraoppi/gk/pjpk/k/museopuutarhat

20: Paikan taju: aika, paikka ja minuus. Tuan, 2006.

2.4 Wivin puistikko -hankkeen kolme tilaa

Wivin puistikko -hankkeen nähdään toteutuvan kolmen päätilan - museon, päiväkodin ja kaupunkitilan vaikutusten alaisena. Saman paikan eri tilallisuuksilla on omat olemuksellisuutensa ja reunaehdonsa, jotka vaikuttavat pihaan olemiseen ja sen kehittämiseen.

Museo ja museopihaa

Ebeneser-talon pihan pinta-alasta noin puolet on Ebeneser-säätiön hallinnoimaa Lastentarhamuseon museopihaa. Pihaa käyttävät myös Keski-Helsingin musiikkiopiston henkilökunta, oppilaat ja huoltajat sekä päiväkotin Ebeneserin henkilökunta, lapset ja perheet.

Museot vaalivat ja pitävät esillä esineitä, rakennuksia, ympäristöjä ja niihin liittyviä tietoaineistoja, asioita, jotka tukevat yhteisöllistä muistamista¹⁷. Suurimmalla osalla suomalaisista museoista ei ole omaa pihaa, mutta toisaalta Suomessa on paljon keskeisiä ulkomuseoalueita, kuten Seurasaaari ja Sagalundin museo¹⁸. Museoiden sisäpaineisuus perustuu pääosin kokoelman turvaamiseen erilaisilta sääilmiöiltä, jotka kuluttavat ja tuhoavat säilytettäviä kokoelmia mutta myös museon syntyperusteisiin.

Museoiden puutarhoilla ja museopuutarhoilla on omat tarinansa, tarinankeromisen tapansa ja dokumentoidut historiansa. Puutarhan omistavilla museoilla on tärkeä tehtävä ulkotilaan, sen toimintoihin ja kasvihistoriaan liittyvän tiedon tallettajana ja kertojana¹⁹. Museopuutarhat pystyvät säilyttämään ulkotiloissaan mielenkiintoisin tavoin mahdollisuuksia eri aika- ja käsitysulottuvuuksien ymmärtämiseen. "Paikan tajuun"²⁰, eli tuntumaan siitä, että paikalla on jokin luonne, tarvitaan osittaista muuttumattomuutta, jota museopuutarhat oivallisesti tarjoavat suhtautuessaan paikan muuttumiseen ja muuttamiseen erityisellä vakavuudella. Museoiden vaalimassa muutosten hitaudessa tarjoutuu mahdollisuus osallisuudelle. Museopihaa on kuitenkin mahdotonta ja tarpeetonta säilyttää täysin muuttumattomana. Esimerkiksi puut kasvessaan varjostavat ja muuttavat alempana olevien kasvien kannalta elintärkeitä olosuhteita. Näin puutarhalliset museot joutuvat tekemään omanlaisiaan ratkaisuja elävän kokoelman, eli kasvien säilyttämiselle, dokumentoinnille ja

esiinpanolle. Joskus tämä voi tarkoittaa sitä, että merkittävä kasvilaji ei pysty elämään museopihalla tietyllä paikalla, tai joskus tärkeää tarinaa kertova puu joudutaan kaatamaan, eli “poistamaan kokoelmista”, sen elävässä merkityksessä. Ulkotila on kuitenkin aina vuodenaikojen mukaan muuttuva ja elävä tila, jossa mahdollistuu sellainen toiminta, oppiminen ja elämykset, mitä sisätila ei voi tarjota. Museot voivat esimerkiksi tuoda esille ulkotilassa elävää perintöä erityisen rikkain museopedagogisin tavoin. Toisaalta pihakokoelman esittelemiseen liittyy myös suurempi riski ilkivaltaan.

Wivin puistikko on Lastentarhamuseon toimintaan kiinteästi liittyvä piha -ja puutarha-alue, joka tulee kertomaan omaa tarinaansa Ebeneser-talon ja lastentarhatoiminnan historiasta.

Museot ja muistaminen

Museoilla on merkittävä muistamiseen liittyvä yhteiskunnallinen vastuutehtävä. Museoilla on siis merkittävä valta vaikuttaa, mitä ja kenen näkökulmasta päätetään ottaa osaksi kollektiiviseen muistin rakentumista²¹. Mitä aineistoa yhteisön omasta kulttuuriperintöaineistosta nostetaan lähempään ja laajempaan tarkasteluun ja miksi?

Muisti ja muistaminen on myös ihmisen identiteetin kannalta merkittävä asia, ja vaikuttaa myös siihen, millaisiin tekoihin yksilöinä ja yhteisöinä päädymme tulevaisuudessa. Wivin puistikko -hankkeen kannalta keskeinen kysymys on, miten muistaminen on keskeisesti liitoksessa tulevaisuuden valintoihin. Millainen on nykyisten lasten aikuisuus, jota ei vielä ole, mutta jota muokataan nykyhetken valinnoilla?²²

Museot ja tulevaisuusperintötyö

Tulevaisuusperinnöllä tarkoitetaan tietoja ja taitoja, joiden avulla ihmiset ja yhteisöt voivat muuntaa kulttuuria ja kulttuurejaan kestävyden rajoihin sopiviksi²³. Museoiden yhteydessä tulevaisuusperintötyöhön on oivat mahdollisuudet, sillä museoilla on välineistö, taidot ja merkittävät aineistot käsitellä erilaisia aikaulottuvuuksia - menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Tulevaisuusperinnön sivistyskäsitteiden myötä myös museoiden työ määrittyy aiemman menneisyyden tallentamisen lisäksi tulevaisuuden rakentamiseksi.

Kuva 16: Lastentarhamuseon Taiteiden yö -tapahtuman työpajapisteitä vuonna 2022. Kuvaaja: Hanna Pielikko

Kuva 17: Lastentarhamuseon museopihaan istutettiin uusi vaahtera 100-vuotiaana kaatuneen vaahteran tiialle toukokuussa 2022 Wivi Lönnin (*lönn* ruotsiksi *vaahtera*) 150-vuotisjuhlan kunniaksi. Kuvaaja: Hanna Pielikko

21: Marginaaleista museoihin. Rastas, Koivunen. 2021

22: Tila, lapsi ja toimijuus - lastentarha- ja päiväkotiarjen murrokset ja jatkuvuudet muistitietoaineistoissa. Sillanpää. 2021

23: Dynaaminen museo ja tulevaisuusperintöverstas. Käsikirja museoiden ekososiaaliseen sivistystyöhön. Paaskoski, Siivonen, Vähäkari, Latvala-Harvilahti, Pelli, Granlund, Hujala. 2022

Kuva 17: Ebeneser-talo talviselta Harjukadulta päin kuvattuna. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 18: Museopihan tulee muuntautua vaihtuvien vuodenaikojen tarpeisiin. Talvinen näkymä Ebeneser-talon pääovelta päiväkodin pihalle päin. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

24: Sivistystyö saa uusia muotoja - museoista tulee tulevaisuuden rakentajia. Sitra.

25: Ebeneser-talon pihan pinta-alasta puolet on päiväkotikiikkipiha arkikäytössä.

26: Käytännössä monikymmenvuotisten erilaisten laki-,suunnittelu- ja ohjeistusprosessien tulosta. Leikkiympäristöhistoriaa voi heijastella osin myös leikkiympäristöjen historian kautta. Esimerkiksi Leikin paikka. Rakennettujen leikkiympäristöjen kehitys 1970-luvun Helsingissä. Moll, Jouhki. 2021.

Tulevaisuusperintötyö liittyy myös museoiden tämänhetkiseen työhön saada kokoelmat “puhumaan” ja aiempaa paremmin asiakkaiden käyttöön yhteisöjen omien kulttuuriperintökäsitysten työstämiseksi. Kommunikoidessaan tämän päivän ilmiöiden kanssa historialliset aineistot lisäävät yhteistä potentiaalia selvitä paremmin tulevaisuuden tuntemattomista haasteista²⁴.

Ekososiaalisessa kasvatuksessa pyritään suuntautumaan kohti kestävästä elämäntavan rakentamista. Tästä näkökulmasta Wivin puistikko -hanke on osa nykymuseoiden tulevaisuusperintötyöhankkeiden jatkumoa Lastentarhamuseon rakentaessa tilaa toivottujen tulevaisuuksien pohtimiselle ja muutokulttuurin tukemiselle.

Päiväkotikiikkipiha

Päiväkodin piha on niin pinta-alaan²⁵, talon toimintahistoriaan kuin Ebeneser-säätiön omistussuhteisiin perustuen keskeinen osa Wivin puistikko -hankkeen kehityskohdetta.

Päiväkodin leikkiympäristö on varhaiskasvatuksessa tärkeä ulkotilaan sijoittuva pedagoginen leikkiympäristö. Rakennettujen ympäristöjen tiloista päiväkotien leikkiympäristöt ja julkiset leikkiympäristöt ovat aikuisten erityisesti lapsille suuntaamia tiloja²⁶. Nykyaikaiset leikkiympäristöt pyrkivät tarjoamaan lapselle muusta rakennetusta ympäristöstä poiketen erityisen turvallisen, mutta lapsen itsenäisyyttä, leikkiä, toiminnallisuutta ja liikunnallisuutta tukevat puitteet.

Rakennetussa leikkiympäristössä, kuten kaikissa varhaiskasvatuksen tiloissa, mahdollistetaan lasten vapaata leikkiä kuin myös suunniteltua ja ohjattua toimintaa, ulkopedagogiikkaa. Päiväkotien leikkiympäristöjen lisäksi pedagogisia ulkotiloja ovat kaikki puistot, metsät ja kaupunkitilat, joissa päiväkotipäivien yhteydessä vierailaan. Varhaiskasvatukseen ympäristökasvatukseen kuuluu paljon luontosuhteeseen liittyviä ja ympäristötaidetta hyödyntäviä harjoitteita ja leikkejä. Rakennetut leikkiympäristöt mahdollistavat niin ohjattua toimintaa, kuin lasten itsenäistä, tilaan mutta pääosin välineisiin ja materiaaliin perustuvia leikkejä. Metsäympäristössä toiminta toteutuu taas ei-valmiiden tarjoumien myötä mielikuvitusta hyödyntämällä²⁷. Talvinen leikkiympäristö mahdollistaa erilaista toimintaa kuin kesällä, erityisesti jos lumi- ja jääkerroksen tuo pihaan ja rajoittaa leikkivälineiden käyttöä. Lapsen suhde ympäristöön on erityisen

vuorovaikutuksellinen, sillä ympäristö kontrolloi tai inspiroi lapsen mieltä ja vaikuttaa erityisen paljon lapsen mielialaan ja viireeseen²⁸.

Wivin puistikko -hankkeen tavoitteissa on tutkimukseen ja pihan historiaan nojautuen perusteltua tukea biodiversiteetiltään rikkaamman ympäristön kehittymistä päiväkodin leikkipihaan. Erityisesti Marja Roslundin vuonna 2020 julkaisema väitös²⁹ todentaa, miten päiväkotilasten immuunijärjestelmän säätely voi parantua jo yhden kuukauden aikana, kun päiväkotipihaan biodiversiteettiä tuetaan luontotarjoumien, kuten lahopuiden tai eloperäisen maannoksen lisäyksellä leikkipihassa. Roslundin tutkimuksessa lasten immuunijärjestelmän häiriöiden, kuten allergioiden, astman, atopian ja tyypin 1 diabeteksen lisääntymisen todettiin olevan yhteydessä korkeaan hygienia- tasoon ja riittämättömään luontokosketukseen kaupunkiympäristöissä. Päiväkotien pihoja ei vielä suunnitella luontoaltistuksen kannalta optimaalisiksi, mihin vaikuttavat käytettävissä oleva budjetti, vanhan kaavan noudattamisen helppous, turvallisuusohjeistukset ja huollon helppous³⁰.

Intersektionaalinen lähestymistapa pihaan ja ulkoleikkeihin

Intersektionaalisuuden huomioiminen Wivin puistikko -hankkeessa liittyy ekososiaalisen sivistyskasityksen sosiaalisen yhdenvertaisuuden tukemisen pyrkimykseen. Intersektionaalisuudella tarkoitetaan tietoisuutta siitä, miten ihmisten sosiaaliset ja poliittiset identiteetit, kuten ikä, luokka, koulutus, kansallisuus, rotu, sukupuoli tai seksuaalisuus tuottavat kasautuessaan eri ihmisille niin syrjintää kuin etuoikeuksia. Pedagogisiin ulkotiloihin, kuten kaikkiin tiloihin liittyy tiedostamattomia asenteita, rasismia ja kulttuurisia oletuksia sekä vallankäytön neuvottelua. Tilassa vallankäyttöä ohjaavat sekä fyysiset elementit, sekä käyttäytymiseen liittyvät normit, joita erityisesti aikuiset ylläpitävät tai purkavat³¹.

Lähtökohtaisesti suomalaisen päiväkotijärjestelmän tarkoitus on tukea erilaisista taustoista tulevia lapsia ja perheitä sekä mahdollistaa kaikille riittävät ikätason mukaiset taidot³². Yhdenvertaisuuden tukemisen näkökulmasta hyvä leikkiympäristö tukee erilaisia tapoja olla, leikkiä ja oppia. Erityisesti intersektionaalisuuden yhteyttä ulkoleikkeihin ja oppimiseen perehtyneen kirjoittaja-kouluttaja Naomi Clarcken³³ mukaan ulkotilojen yhdenvertaisuus voidaan taata intersektionaalisuuden eri ilmentymien, kuten vammaisuuden ja neurokirjon tarpeiden huomioimisella, viestinnän tukemisena, sekä varallisuuteen kytkeytyvän saavutettavuuden lisäämisellä.

Kuva 19: Hiekkalaatikon luottoleluja: sankoja, astioita ja lapioita muovisena ja metallisena. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 20: Päiväkodin puutarha-aitaus lumiseen aikaan. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

27: Tila, lapsi ja toimijuus - lastentarha- ja päiväkotiarjen murrokset ja jatkuvuudet muistitietoaineistoissa. Sillanpää. 2021

28: Ohjauspaketti muksuteekin ohjaajille aistikokemusten tuottamiseksi, Koskinen. 2018.

29: Associations between biodiversity, pollution, the commensal microbiota of children, and immune response, Roslund. 2020.

30: Helsinki.fi: Kaupunkilaislasten terveys koheni luontoaltistuksen myötä, Roslund. 2019

31: THL: Intersektionaalisuus ja sukupuoli. Myös: Hyplys.Helsinki: Inkluisio koulussa ja päiväkodissa.

32: Varhaiskasvatuslaki

Kuva 21: Näkymä pihasta Helsinginkadun läntisiin rakennuksiin. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 22: Näkymä Ebeneser-talon pihaan Harjutorilta päin Helsinginkadun yli. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

33: Children and nature. Clarke. 2022.

34: Tähän on tarjolla valtakunnallisia ja paikkakuntakohtaisia ohjeita. Esimerkiksi Helsingissä: Helsingin kaupunkitilaohje - kaupunkitilan ohjekortit/ Päiväkotipihaat / Kasvipaletti.

35: Esimerkiksi piikkiaidat rakennusten korkeilla tasanteilla lintujen istumapaikkojen ja jätösten välttämiseksi.

36: Esimerkiksi Helsingissä: Kaupunkitilaohjeet.

Tilasuunnittelun esteettömyys voi tarkoittaa parhaimmillaan itse suunnittelun yhdenvertaisuuden turvaamista eikä ainoastaan fyysisen tilan esteettömyyden huomioimista. Nämä seikat pyrittiin huomioimaan kokemusasiantuntijoiden osallistamisen menetelmissä Wivin puistikko -hankkeen aikana.

Kaupunki ja julkinen tila

Wivin puistikko -hanke sijoittuu ensisijaisesti kaupunkiin ja puolijulkisen tilan yhteyteen. Julkinen tila on kaikille avoin tila, johon lähtökohtaisesti kuka tahansa voi mennä. Se tarjoaa mahdollisuuksia elinkeinoon, virkistäytymiseen, pysähtymiseen, kohtaamiseen, juhlimiseen tai tapahtumien järjestämiseen. Ebeneser-talon piha on puolijulkinen tila, sillä se on yksityisessä omistuksessa, siellä mahdollistuvat toiminnot ovat talon käyttäjille suunnattuja, ja tila on avoinna vain talon toimijoiden toiminta-aikaan arkisin ja tapahtumien yhteydessä myös viikonloppuisin. Tavoitteena on, että tulevaisuudessa Ebeneser-talon piha on aiempaa laajamittaisemmin kaupunkilaisten vapaassa käytössä.

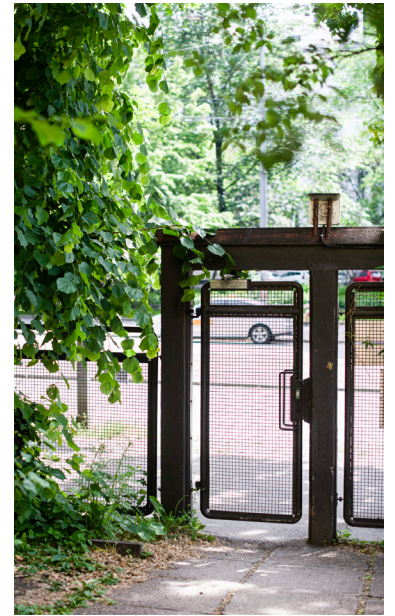
Julkisen tilan tuottamista ja ylläpitoa ohjaavat vakiintuneet käytännöt³⁴. Julkinen tila on suunniteltu pääosin ihmisten käyttöön. Julkisessa tilassa toislaajisten olioiden, kuten eläinten oleminen huomioidaan pääsääntöisesti estämällä³⁵ niiden toimintaa tilassa, jos niiden toiminnasta koetaan olevan haittaa. Julkisen tilan yhdenvertaisuutta pyritään huomioimaan muun muassa esteettömyyden toteutumista tukemalla³⁶.

Kaupunkiluonnon biodiversiteetti

Wivin puistikko -hankkeen toteutuessa osin julkisessa tilassa on kaupunkiluonnon ja biodiversiteetin käsitteet keskeisiä huomioida niin ekologisen kestävyyden kuin pihan historian näkökulmista. Biodiversiteetillä tarkoitetaan biologisen ympäristön monimuotoisuutta, jota voi tunnistaa geneissä, lajeissa ja elinympäristöissä. Kaupunkiluonnon erityispiirteitä³⁷ ovat tiivis maa, korkeat lämpötilat ja öinen valoisuus. Biodiversiteetti on niukkaa. Kaupunkiluonto on sen hallinnoiman tahon³⁸ ympäristökäsitysten sekä turvallisuus- ja huoltokäytänteiden näköinen. Esimerkiksi kaupungissa ja rakennetuissa ympäristöissä lapsille suunnitelluissa leikkipihoissa oleva kasvillisuus on usein vahvasti hallittua, johon vaikuttaa mm. turvallisuusnäkökulmat.

Wivin puistikko -hankkeessa kaupunkiluonnon tulevaisuus halutaan nähdä mahdollisimman monipuolisena, omaehtoisena ja monenlaisen elämän sallivana elävänä ympäristönä. Kasvillisuuden ja rakennetun ympäristön välinen suhde päiväkotikäisten lasten arkisessa ympäristössä vaikuttaa vahvasti lasten muodostamaan kognitiiviseen ja emotionaaliseen luontoyhteyteen.

Kuva 23: Päiväkodin leikkipihan pohjoinen takamuuri. Muovimatolla makaa autonrenkaita. Pihan lehmusten ja koivujen varjot leikkivät graffitin kanssa. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 24: Ebeneser-talon pääportti Helsinginkadulle. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 25 (s.26-27): Päiväkodin puutarhan upea malva pohjoista seinämuuria vasten kesäkuussa 2022. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

37: Erityisesti kuivuuteen erikoistuneita lajeja on paljon, kun taas lahokuissa eläviä hajottajia on vähän.

38: Yksilötasolla ihmisten käsitykset kaupunkiin kuuluvasta luonnosta ovat erilaisia. Toiset arvostavat ja "sallivat" kaupungissa niin sanottua villiä, rönsyvää kasvillisuutta ja lajistoa rikkaruohoineen ja odottamattomine ilmentymineen, kun taas toiset sallivat kaupunkiluonnolle hallitun ja huolletun viherympäristön ilmentymisen.

3. Kokemusasiantuntijoiden osallistaminen pihasuunnitteluun

Tässä luvussa esitellään tarkemmin Wivin puistikko -hankkeen yhteissuunnittelun toimintavaiheen menetelmällisiä valintoja, millaiset ryhmät toimivat Ebeneser-talon pihan kokemusasiantuntijoina, ja mitä välineitä osallistamisessa hyödynnettiin. Osallistamisen tulokset esitellään Ebeneser-talon pihan tulevaisuus-utopiassa ”Ebeneser-talon pihan tulevaisuus” s. 85.

3.1 Erityisesti huomioitua osallistamisen suunnittelussa ja toteutuksessa

Rajallisuus

Wivin puistikko -hankkeessa yksi tiedostettu lähtökohta perustuu kestävyiden raja-aitojen huomioimiseen. Hankkeessa kuullaan erilaisia toiveita pihan tulevaisuuteen liittyen, mutta tiedostetaan, millaisia ratkaisuja on mahdollista toteuttaa ekologisen ja sosiaalisen kestävyiden rajoissa. Tästä näkökulmasta osallistamisen menetelmät on hyvä valita sellaisiksi, että ne tarjoavat osallistujille tilaa ja vaihtoehtoja esimerkiksi kulutukseen perustuvan suunnittelun vaihtoehdoksi. Taideperustaisen ja aistilähtöisen osallistamisvälineistön toivotaan tarjoavan paikkoja pohtia niitä ajatuksia ja tunteita, joita rajallisuuden käsittely synnyttää.

Puutarhaviljelyn parissa tuttu käsite harventaminen, eli kasvien poistaminen toivottujen, satoa tuottavien lajien elinehtojen edistämiseksi voi antaa näkökulmaa Wivin puistikko -hankkeen rajallisuusnäkökulmaan: poisrajaamalla varmistetaan, että sillä mitä halutaan vaalia, on tilaa.

Yhdenvertaisuus

Osallistavat menetelmät ovat joko käytännön tekniikoita tai harjoituksia, jolla pyritään helpottamaan ihmisten osallistumista. Osallistavien menetelmien tavoitteena on laskea osallistumisen kynnyksiä ja tehdä asia ymmärrettävämmäksi³⁸. Intersektionaaliset risteyvät vaikuttavat kokemuksiin kaupunkitilasta ja mahdollisuuksiin osallistua oman elinympäristön suunnitteluun³⁹. Hankkeessa tiedostettiin, että ympäristösuunnitteluun osallistuminen vaatii osaamista, kielitaitoa ja mahdollisuutta käyttää siihen aikaa. Esimerkiksi kaikkien ei ole yhtä helppo jakaa ajatuksiaan ja kokemuksiaan ryhmässä, jonka vuoksi itseenäisesti jätettävä palaute on hyvä vastapaino ryhmämuotoiselle suunnittelutoi-

Kuva 26 (s. 28): Päiväkodin perheet punoivat kangassuikaleita Sateenkaarimajan seinien peitoksi Taiteiden yönä 2022. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

38: Esimerkiksi Osallistavat menetelmät -vinkkejä ja virikkeitä ohjaajalle. Kansan Sivistystyön Liitto.

39: Esimerkiksi teemajulkaisu kaupunkitilan kokemusten moninaisuudesta: ”Että meitä kohdeltaisiin samalla tavalla kuin suomalaisia – yksilöinä” Femma Planning, Ogbelde. 2020.

Kuva 27: Kasvivärien valovoimaista ja tekstuuririkasta maalausjälkeä. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

40: Museoiden saavutettavuuden ja moninaisuuden tarkistuslista.

41: Esimerkiksi lasten (ja aikuisten) yhteydessä korkeampi ikä tuo valtaa ja kontrollia. Sillanpää, 2021.

42: Lisäksi muistelu ja muistitieto on nähty mahdollisuutena eläytyä lapsen tietoon.

43: Lasten näköinen elinympäristö. Kokemuksia yhdyskuntasuunnittelun, ympäristökasvatuksen ja ehkäisevän sosiaalipolitiikan välisestä yhteistyöstä Kiteen Rantalalan ala-asteella. Horelli, 1994.

44: Lapsikeskeinen palvelumuotoilu. Pelastakaa lapset ry. 2020

45: Lapsenoikeudet.fi

minulle. Hankkeen osallistamisen yhteydessä yhdenvertaisuus huomioitiin suunnitteluvaiheessa mm. koordinaattorin kouluttautumisella ja toteutusvaiheessa huomioimalla hankkeen saavutettavuuden mahdollistaminen matalalla kynnyksellä, mm. ilmaisella pääsyyllä museoon ja suunnitteluun⁴⁰. Viestinnässä käytettiin suomea ja englantia. Erityisesti haluttiin kuulla niiden ryhmien ääniä, joita ei muuten helposti kuultaisi. Jo itsessään pienten lasten osallistamisen painottaminen Wivin puistikko -hankkeessa voidaan nähdä esimerkiksi ikään perustuvan syrjinnän vähentämisenä. Lasten osallistamisen yhdenvertaisuuden huomioiminen suhteessa aikuisiin, mutta myös suhteessa toisiinsa⁴¹, oli keskeistä.

Lasten osallisuus

Valta vaikuttaa tilaan on perinteisesti kasaantunut aikuisille. Usein lapsia osallistettaessa painotetaan kielellisiä taitoja, jotka lapsilla ovat vasta kehittymässä. Wivin puistikko -hankkeessa tämä pyrittiin huomioimaan tutkimalla erityisesti pienten lasten tapoja viestiä muutenkin kuin kielellisesti. Lapsien monien äänien kuuleminen voi toteutua parhaiten toiminnallisuuden kautta, sillä toiminnallisuus⁴² on kehittyvän kielellisyyden ohella lapselle luontaista.

Hankkeessa osallisuuden konkreettista toteuttamista luonnosteltiin Horellin (1994) "Lasten suunnitteluun osallistumisen pienet tikkaat" -jaottelua hyödyntämällä⁴³. Horelli jakaa osallisuuden eri tasot 1. Lasten omaan suunnitteluun, jossa aikuiset ovat apuna, 2. Lasten ja aikuisten suunnittelu yhteistyöhön, 3. Lasten osallistumiseen aikuisten suunnitteluun, 4. Lasten kuulemiseen, ja viimeisenä, 5. Lasten sopeuttamiseen valmiisiin ratkaisuihin. Näitä eri askelmia hyödynnettiin lapsen ikätaso huomioiden.

Lisäksi lapsilähtöisyyttä pyrittiin turvaamaan lapsikeskeisen palvelumuotoilun⁴⁴ välineitä hyödyntämällä. Olennaisia piirteitä lapsilähtöisessä palvelumuotoilussa erotuksena muulle palvelumuotoilulle on lasten erityisyyden huomioiminen suunnittelun lähtökohtana sekä lapsen oikeuksien⁴⁵ turvaaminen ottamalla ne yhteisöllisen suunnittelutyön keskiöön. Menetelmien avulla pyrittiin turvaamaan lasten osallisuuskokemusten toteutuminen ja turvallisuus suunnittelutyössä. Lasten kanssa osallistamisen tarkoitus ja tulokset on tehtävä erityisen hyvin näkyviksi. Konkreettisista menetelmistä hankkeessa hyödynnetty placemaking osoittautui hyväksi keinoksi tuoda suunnitteluprosessin etenemistä näkyväksi ja koeteltavaksi.

3.2 Toiminnalliset ja ekososiaalista kestävyttä tukevat osallistamisen menetelmät

Wivin puistikko -hankkeessa keskeistä on toiminnallisuuden tukeminen museon strategian mukaisesti. Hankkeen toiminnallisiksi menetelmiksi valikoituivat placemaking, taidelähtöiset menetelmät ja aistiperustainen toiminta.

Placemaking

Placemaking on suhteellisen tuore ja hiljan yleistynyt väline julkisten tilojen osallistavaan ja kokemukselliseen suunnitteluun. Menetelmässä kokeillaan konkreettisesti⁴⁶ kaupunkilaisille merkityksellisiä asioita tilassa. Esimerkiksi toteuttamalla pieniä tilamuutoksia ja haastatteleamalla käyttäjiä muutosten kokemisesta voidaan kerätä käyttäjätietoa ja oppia palautteesta, joka auttaa pääsemään käytettävämpään, miellyttävämpään ja kestävämpään lopputulokseen myös pysyvämpien muutosten toteuttamisessa. Käytännössä tämä voi tarkoittaa sitä, että massiivisesti muokattavaan tilaan tuodaan pienemmässä mittakaavassa erilaisia elementtejä käyttäjien testattavaksi. Tilassa testataan tuolloin aistiperäisiä tilallisia ja esteettisiä kokemuksia ja kuullaan niiden merkityksistä, jotta ne voidaan tuoda selkeämmin osaksi laajempaa kaupunkisuunnittelua⁴⁷.

Ympäristömyönteiset luontotarjoumat

Wivin puistikko -hankkeessa haluttiin tukea kestävyysajattelua tukevien elementtien lisäämistä pihaan. Tällaisiksi voidaan kutsua esimerkiksi ympäristömyönteisiä luontotarjoumia. Tarjoumat tekevät käsitteen alkujaan kehittäneen James Gibsonin (1997) mukaan mahdolliseksi jotain tiettyä fyysistä toimintaa⁴⁸. Esimerkiksi Kouri selvitti kirjallisuuskatsaukseen perustuvassa kandidaatintyössään (2021) ansiokkaasti, miten tarjoumateoria voi ohjata kaupunkisuunnittelua kohti sosioekologisesti kestäviä kaupunkitiloja, jotka kannustavat käyttäjiään ympäristömyönteiseen toimintaan⁴⁹.

Luontotarjoumalla tarkoitetaan fyysistä elementtiä, joka on peräisin “luonnosta”, kuten kasvillisuudesta, metsästä tai puutarhasta. Luontotarjoumalla on usein omaehtoinen ja eloperäinen olemus. Ympäristömyönteisellä tarjoumalla tarkoitetaan taas elementtiä, joka ei suoraan ole kasvi -tai eliömaailmasta, mutta joka ei kuitenkaan ole monimuotoisuuden ja kestävyden periaatteiden

Kuva 28: Päiväkoti Ebeneserin lapset punovat kangassuikaleita Sateenkaari-majaan. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

46: Placemakingin yksi lisäarvo on tuoda aistiperäisten tilallisten ja esteettisten kokemusten merkitystä vahvemmin osaksi kaupunkisuunnittelua.

47: Huomenta fiksu kaupunki! – Placemaking ja elävät naapurustot. Myös: Urban Academy: Placemaking-menetelmällä saadaan uutta ajattelua kaupunkitilojen suunnitteluun.

48: Esimerkiksi The theory of affordances. Gibson, 1977

49: Tarjoumista tekoihin. Tarjoumateorian näkökulmia sosioekologisesti kestäväan kaupunkisuunnitteluun. Kouri, 2021.

50: Tavoitteena voi tällöin olla esimerkiksi resurssien ja energiankulutuksen minimointi, jätteen vähentäminen tai myrkyttömien aineiden suosiminen. Kouri. 2021

Kuva 29: Lapset ovat asetelleet tammenlehden osaksi Sateenkaarimajan kattoa. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

51: Esimerkiksi: Kaaronen ja Strelkovskii, 2020.

52: Valinta perustuu myös Fröbeliläiseen ajatukseen luonnon ja aistillisen kokemuksen merkityksellisyydestä.

53: Aistisuus muotoilu- ja arkkitehtuuripedagogiikan käytännöissä. Vira.

54: Viran mukaan tilalla ei mahdollisesti ole nähty olevan erityistä merkitystä pedagogisen ajattelun sekä lasten ja nuorten oppimisen kanssa.

55: Esimerkiksi varhaiskasvatuksen leikkipihan vuoraaminen muovimatoilla ei tue aistillista kehittymistä.

vastainen⁵⁰. Wivin puistikko -hankkeessa haluttiin tarjota ympäristömyönteisiä tarjoumia ja luontotarjoumia, ja välttää ympäristökielteisiä tarjoumia.

Tutkimusten mukaan jo pieni lisäys luontotarjoumiin tai ympäristömyönteisiin tarjoumiin voi saada aikaan merkittävän kasvun yhteisön omaksumissa ympäristömyönteisissä toimintatavoissa⁵¹. Luontotarjoumat tukevat toiminnallisuutta esimerkiksi tarjoamalla materiaaleja leikkiin kuivuneiden oksien tai tippuneiden lehtien myötä, sekä vaatimalla huolenpitoa, kuten kastelua. Lapsen havaitessa esineitä ja elementtejä toiminnallinen merkityksellisyys on keskeistä, kuten mahdollisuus tarttumiseen, nostamiseen, juoksemiseen, kiipeämiseen, liukumiseen tai leikkimiseen.

Mahdollisuuksien rajaaminen luontoelementteihin oli perusteltua Agenda2030 -tavoitteisiin ja ekososiaalisen sivistyksen periaatteisiin sitoutumisen myötä.

Aistit ja aistiperustainen toiminnallisuus

Wivin puistikko -hankkeessa aistien huomioiminen ympäristösuunnittelussa ja kokemusasiantuntijoiden osallistamisessa liittyi toiminnallisuuden ja olemisen moninaiseen vyyhtiin, jossa pyritään turvaamaan lasten osallistaminen, ekologinen ja sosiaalinen kestävyys, yhdenvertaisuus sekä ihmisen erityinen kyky luoda tunneside ympäristöihinsä juuri aistien välityksellä⁵². Aistinäkökulman hyödyntäminen osallistamisen menetelmänä liittyy erityisesti tahtoon mahdollistaa asetelma, jossa ihminen on tasavertainen osa ympäristöään, kuten muutkin oliot, erotuksena ihmisen ja luonnon vastakkainasettelulle.

Aistisuus on lapselle erityisen ominaista. Lapsi käyttää kaikkia aistejaan ympäristön tutkimiseen, sillä kasvu ja kehitys ovat erityisesti yhteydessä ympäristöön. Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun pitkäaikaisen lehtorin Riitta Viran⁵³ mukaan kasvatus- ja oppimisympäristöjä ei ole Suomessa ajateltu aistimisen näkökulmasta⁵⁴. Nykyaikaisessa suunnittelussa tätä pyrkimystä mahdollisesti huomioidaan aiempaa paremmin, mutta käytännön toteutuksesta aistimisen näkökulma vaikuttaa usein puuttuvan⁵⁵. Oppimiseen varattu tila tulisi kuitenkin nähdä pedagogisena elementtinä, jossa tilan värit, muodot, materiaalit, äänimaisema ja esimerkiksi valaistus puhuvat omaa kieltään, luovat tunnelmaa ja virittävät oppimista.

Aistit ja emotionaaliset tarjoumat

Emotionaalisilla tarjoumilla tarkoitetaan ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia mielihyvään, tyytymättömyyteen, aktivaatioon tai rentoutumiseen. Emotionaaliset tarjoumat auttavat ymmärtämään motiiveja, jotka vaikuttavat tarjoumien käyttöön. Esimerkiksi mieltymys houkuttelee toistamaan, ylläpitämään ja levittämään tunteen herättänyttä toimintaa, kun taas pelko saa vetäytymään siitä⁵⁶. Emotionaalisia tarjoumia voidaan tunnistaa esimerkiksi kysymällä, miltä jokin alue tuntuu, tai kartoittamalla kokemuksia muun muassa rauhalliseksi tai vaaralliseksi koetuista paikoista. Siksi Wivin puistikko -hankkeessa haluttiin kartoittaa, millaisia tunteita aistien kautta havainnoitu ja unelmoitu ympäristö herättää.

On mahdollista, että kestävyyttä tavoittelevassa kaupunkisuunnittelussa keskitytään esimerkiksi tiivyydestä puhumiseen samalla, kun rakennetun ympäristön herättämät mielikuvat jäävät sivuun⁵⁷. Tämä huomioiden hankkeessa haluttiin keskittyä erityisesti ympäristöön liittyvien aistihavaintojen herättämiin tunteisiin. Emotionaalisten tarjoumien huomioiminen auttaa tunnistamaan tilojen tulevien käyttäjien moninaiset näkökulmat⁵⁸. Ne voivat myös kehittää herkkyyttä vaihtelevien tarpeiden, kykyjen, kehollisten rajoitteiden ja toimintavalmiuksien huomioimisen suunnittelussa⁵⁹.

Taideperustainen ympäristötaidekasvatus

Wivin puistikko -hankkeen osallistamisen yhdeksi menetelmäksi valikoitui taideperustainen ympäristötaidekasvatus. Taidepedagogiikan professori Anniina Suomisen mukaan taideperustaisessa ympäristötaidekasvatuksessa aistiherkkyuden kehittäminen ja omakohtaisen kokemuksellisuuden tukeminen ovat pedagogisia lähtökohtia⁶⁰.

Taideperustainen ympäristötaidetyöskentely valikoitui pihan suunnittelu- menetelmäksi erityisesti tuettaessa lasten ”satojen kielten” käyttöä. Taide on erityisesti lasten omaksi kokema ilmaisun muoto, jossa tarinallisuus ja leikki mahdollistuvat⁶¹. Äärellä oleva työ saa lapsen mielikuvituksen tuottamaan tarinoita, joissa kuva kehittyy uusiin ulottuvuuksiin puoleensavetävien tapahtumasarjojen myötä. Lapsen pihasuunnitelmaan voikin ilmestyä elementtejä, kuten jälkiä meteoriittimyrskyjen ajoilta, koska niin leikissä kuin taiteellisessa toiminnassa lapsi saa ilmentää mielikuvitustaan.

Kuva 30: Elämänlanka kietoutui pihan perennoihin. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

56: An integrated model of achieving social sustainability in urban context through theory of affordance, Mehan. 2017.

57: Cognitive affordances in sustainable urbanism: contributions of space syntax and spatial cognition. Marcus, Giusti, Barthel. 2016.

58: Kaupunki kaikille aisteille. Moniaistisuus ja saavutettavuus rakennetussa ympäristössä. Jokiniemi. 2007

59: What is architecture for? Designing as enriching the landscape of affordances. Jelić, 2021.

60: Taidepedagogisia, taiteellisia, tutkimuksellisia ja filosofisia perspektiivejä ekososiaaliseen oikeudenmukaisuuskasvatukseen. Suominen. 2016.

61: Musta tuntuu punaiselta – Kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä. Rusanen, Kuusela, Rintakorpi, Torkki. 2014.

Kuva 31: Kasvivärien lähteillä. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

62: Erityisesti esittävät taiteet, tanssi ja draama voi tarjota moninaisia mahdollisuuksia ympäristön käsittelyyn. Esimerkiksi: EcoJustice Approach to Dance Education, Foster, Turkki, 2021. Osallistava viheralueiden suunnitteluprosessi - kehittäminen ja Merrasojan puiston toteuttaminen. Roth, Jenni. Hämeen Ammattikorkeakoulu. 2021.

63: Aistisuus muotoilu- ja arkkitehtuuripedagogiikan käytännöissä. Vira.

64: Luonnonvärit kuvataiteessa. Forssan kuvataidekoulu. 2021

65: Merkityksellinen maisema: Näkökulmia taideperustaiseen ympäristökasvatukseen puutarhassa. Humaloja, 2016. Esiteltävät taideprojektit ovat toteutuneita esimerkkejä Kumpulän koulukasvitarhalla järjestetyiltä ympäristötaideleireiltä, yhteisöllisistä taideprojekteista sekä työpajoista.

66: Aistisuus muotoilu- ja arkkitehtuuripedagogiikan käytännöissä. Vira.

67: Höyryurku, apina ja liekinheitin eli erään (r)evoluutioprosessin alkutahdit. Mäkelä, 2016

68: Verrattuna ajatteluun, puhumiseen tai kirjoittamiseen.

69: Esimerkiksi sisäistynyt käsitys itsestä ei-taidetta osaavana henkilöä voi vaikuttaa halun osallistua. On myös hyvä olla tietoinen eri kulttuureissa ilmentyvistä kielloista kuvien tekemiseen

Taideperustaisten menetelmien kirjo, kuten piirtäminen, maalaaminen, valokuvaaminen, rakentelu tai muovailu, tarjoavat jokainen omanlaisella lähestymistavallaan erilaisen suhtautumistavan ympäristön tutkimiseen⁶². Erityisesti piirtämisestä on perinteisesti pidetty ympäristöhavainnoinnin kulmakivenä, ympäristön katseella havainnoinnin vahvistaessa silmämotoriikkaa, silmän ja käden yhteistyötä sekä tilan hahmotuskykyä⁶³. Hankkeessa hyödynnetyssä taidevälineistössä haluttiin huomioida näkökeskeisyyden sijaan muita aisteja, jotta annettaisiin tilaa tutkia juuri kokemuksellisuutta näkemisen sijaan. Lisäksi osallistamisessa käytettiin kasviperäisiä pigmenttejä niiden aistivoimaisuuden vuoksi, värien tuoksussa, maistussa, ja mahdollistaessa vivahteikkaita jälkiä⁶⁴.

Merkityksellinen maisema- ympäristötaidekasvatusoppaan kirjoittaneen Humalojan (2016) mukaan "taideperustaisen ympäristökasvatuksen pyrkimyksenä on rikastaa havainnointia sekä eri näkökulmien muodostamista ympäristöstä, jossa ympäristön tilan tiedolliset puolet ovat läsnä kokemuksellisella tasolla⁶⁵". Ympäristösuunnittelun kontekstissa taideperustaisen ympäristötaitteen mahdollisuudet ovat perusteltuja. Taidetta voidaan pitää aistisuuden ja kokemusten kanavoimisena uuteen muotoon⁶⁶.

Taideperustaisissa työtavoissa on myös erityinen mahdollisuus tuoda näkyväksi "kliseettömiä" näkökulmia, sillä taiteessa on yllättävyyden mahdollisuus ja näkyväksi tekeminen auttaa etääntymään käsiteltävästä aiheesta. Taidelähtöinen työskentely voi mahdollistaa äänettömän ja näkymättömän kokemustiedon näkyväksi ja käsiteltäväksi tulemisen, sillä taiteella on myös oma luonteensa; mahdollisuus viestiä toisin - *kerroksellisemmin, kaoottisemmin ja moninaisemmin*⁶⁷. Taidelähtöisyys voi parhaimmillaan tuoda uusia näkemyksiä näkyville yhteiseen käsittelyyn⁶⁸. Siksi menetelmä on lähtökohdiltaan lupaava niin aikuisten kuin pienten lasten osallistamisessa. Taidevälineistö voidaan kuitenkin kokea erityisesti aikuisten keskuudessa haastavaksi kulttuuristen normien tai sisäistettyjen käsitysten vuoksi⁶⁹.

Pihasuunnitteluun osallistuneet kokemusasiantuntijat ja menetelmät:

Ebeneser-talon kokemusasiantuntijaryhmät:

Lastentarhamuseo

- Paja-tilan Wivin puistikko -näyttely ja aistipisteet
- Mielipidelaput
- Taideperustainen suunnittelu: Pihakartta
- Taideperustainen suunnittelu: Pihakokemusten kollaasi
- Taideperustainen suunnittelu: Uusia näkymiä pihaan

Päiväkoti Ebeneser

Orientoiva vaihe 2021

- Wivin puistikon muraalin suunnittelu
- Toimintapaketti koteihin

Varsinainen yhteissuunnitteluvaihe 2022

- Pihan suunnittelutyöpajat lasten kanssa
 - 1–3-vuotiaat lapset:
 - Taideperustainen suunnittelu: Ötökköiden kodit
 - Testaus: Wivin puistikon fröbeliläinen aistipolku
 - 4–5-vuotiaat lapset:
 - Taideperustainen suunnittelu: Pohjapiirustus unelmien leikkipihasta
 - Taideperustainen suunnittelu: Pienoismalli
 - Testaus: Sateenkaarimaja ja Meduusa
- Perheiden osallistaminen: Toimintapaketti
- Päiväkodin oma toiminta pihasuunnitteluun liittyen

Keski-Helsingin musiikkiopisto

- Opettajakokouksen kysely
- Musiikkiopiston Wivin puistikko -kysely
- Soiva piha -tapahtuma
- Pihan tulevaisuus -äänimaisemateokset

Kaupunkilaisten osallistaminen:

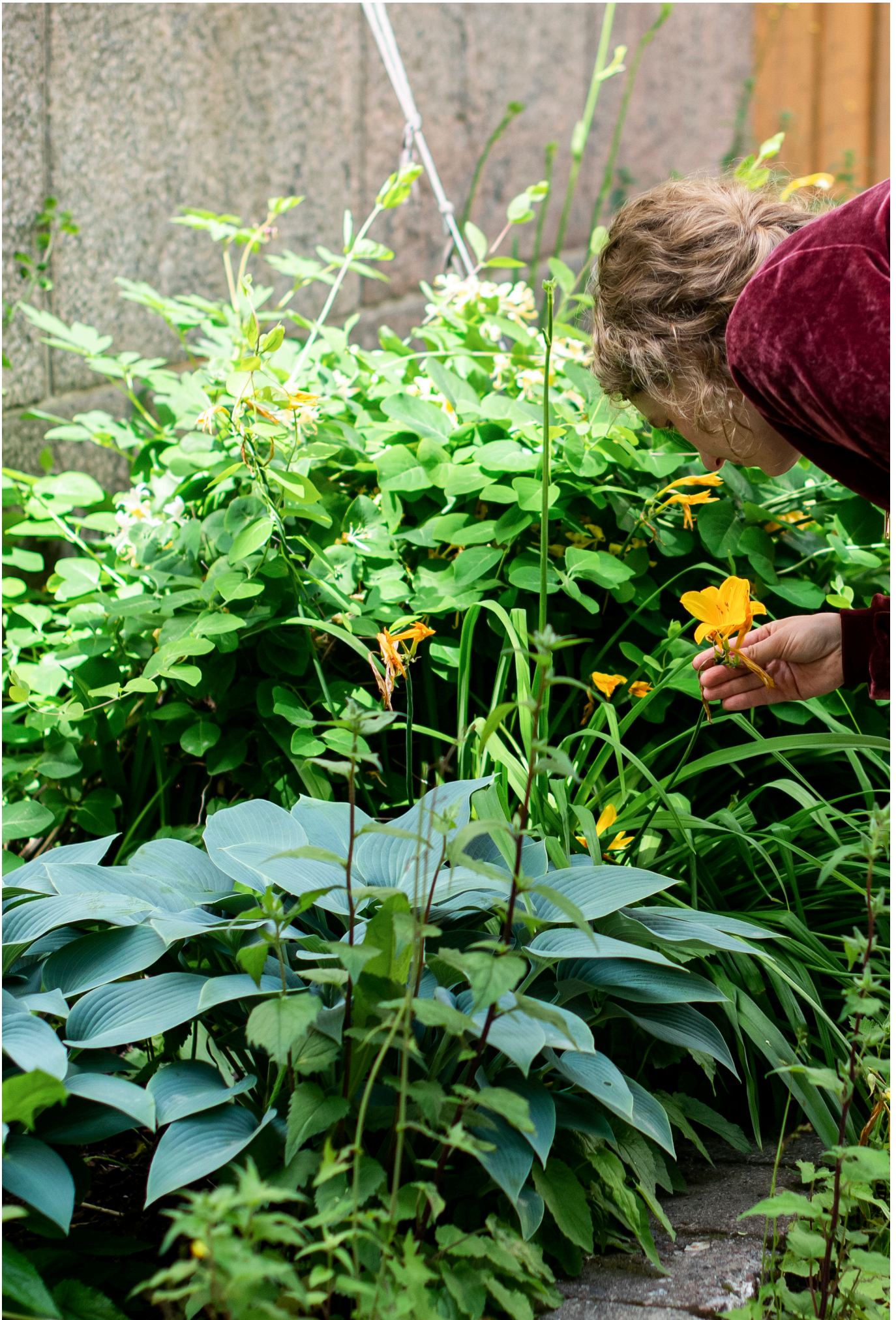
Wivin puistikko kukkii -tapahtumaviikko

- Työpajat ja tapahtumat

Ebeneser-talon pihan nykytila ja tulevaisuus -kysely

Leikkiväki ry

- Aisti- ja taideperustainen työpaja

3.3 Kokemusasiantuntijaryhmät ja osallistamisen tavat

Tässä luvussa esitellään pihasuunnitteluun osallistuneet kokemusasiantuntijaryhmät ja heidän kanssaan suunnittelussa käytetyt välineet. Kokemusasiantuntijat jaettiin kahteen pääryhmään: Ebeneser-talon toimijoihin ja kaupunkilaisiin. Eri osallistujia ei pyydetty erittelemään ideoissaan museopihaa tai päiväkodin pihaa, vaan kokonaisuutena.

Kokemusasiantuntijoilta kerätty tietämys ja toiveet pihasta esitellään tiivistetysti ryhmien esittelyn yhteydessä. Koko hankkeen aikana osallistamisessa kerätty aineisto esitellään teemoittain alaluvuissa. Ryhmäkohtaisiin ja yksityiskohtaisiin vastauksiin voi tutustua Lastentarhamuseon arkistossa.

Ebeneser-talon kokemusasiantuntijat: Lastentarhamuseo

Lastentarhamuseo on Ebeneser-säätiön ylläpitämä toiminnallinen lastentarhatyön historiaan erikoistunut museo. Lastentarhamuseon yleisö koostuu pääosin helsinkiläisistä lapsiperheistä ja pääkaupunkiseudun päiväkotiryhmistä. Lisäksi museossa vierailee paljon varhaiskasvatuksen opiskelijoita, varhaiskasvatuksen historiasta kiinnostuneita suomalaisia ja kansainvälisiä ryhmiä, sekä Ebeneserin lastentarhassa ja päiväkodissa olleita henkilöitä.

Lastentarhamuseon yleisöä haluttiin osallistaa pihan suunnitteluun, sillä he ovat myös pihan potentiaalisia hyödyntäjiä. Osallistaminen toteutettiin tuottamalla museon Paja-tilaan Wivin puistikko -näyttely ja järjestämällä Wivin puistikko kukkii -tapahtumaviikko, joka avataan kaupunkilaisten osallistamisen yhteydessä.

Kuva 32 (s. 36): Kesäinen piha tarjoaa paljon aistittavaa ja tutkittavaa. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

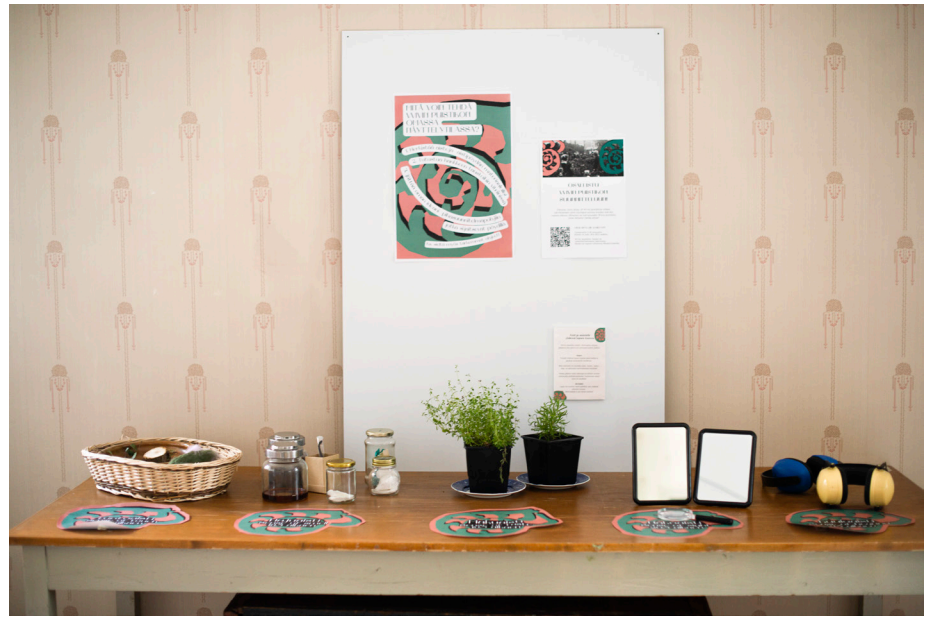
Kuva 33: Perheitä osallistumassa Lastentarhamuseon vuoden 2022 Taiteiden yön työpajoihin. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 32: Aistipisteen erilaisia materiaaleja. Kuvaaja: Susanna Gillberg.

Kuva 33: Aistipisteen viisi aistia ja väli-
neet. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

70: YLE: Äänitehosteet kuuluvat maail-
malle.

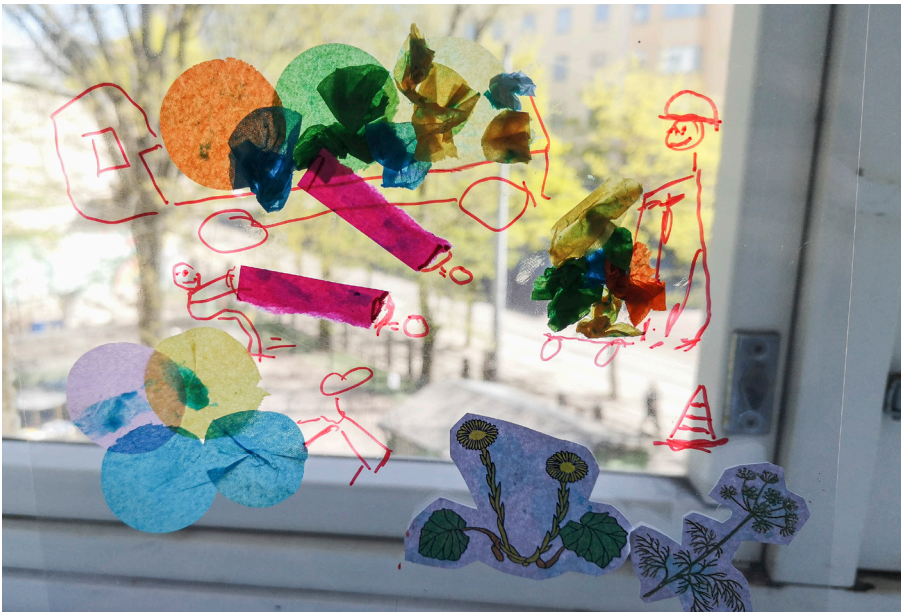
Lastentarhamuseo on Wivin puistikko -hankkeen pääasiallinen toteuttajataho. Museon henkilökuntaa ei haastateltu yhteissuunnitteluvaiheessa erikseen, jotta annettaisiin painoarvoa nimenomaan pihan kokemusasiantuntijoiden toiveille. Kuitenkin niin museon henkilökunnan kuin Ebeneser-säätiön hallituksen ajatuksia kerättiin kaupunkilaisille suunnatulla QR-kyselyllä, johon vastasivat myös Wivin puistikko kukkii -tapahtumaan osallistujat ja päiväkodin lasten vanhemmat.

Paja-tilan Wivin puistikko -näyttely ja aistipisteet

Lastentarhamuseon Paja-tilan osallistava Wivin puistikko -näyttely oli avoinna 1.5-31.6.2022 välisenä aikana. Suunnitteluun osallistava näyttely nähtiin hyvänä mahdollisuutena kuulla säännöllisesti vierailevien perheiden tarpeita pihan suhteen. Tilassa oli pöydälle aseteltuja aistipisteitä, joiden äärellä suunnitteluun osallistuvalla mahdollistettiin herkistyminen eri aistien äärelle, kuin myös sanallisia ja taideperustaisia tehtäviä omien pihatoiveiden näkyväksi tekemiseen. Suunnittelutyö perustui lapsen ja aikuisen yhteistyöhön. Näyttelytilassa oli osan aikaa myös koordinaattori ohjaamassa tehtävien pariin, mutta pääosin näyttelytilassa mahdollistettu suunnittelu toteutui ilman ohjaajaa. Lisäksi näyttelytilassa oli myös lukunurkka, jossa saattoi virittäytyä pihateemaan lastenkirjoihin tutustumalla.

Osallistavien tehtävien perustaksi tilassa saattoi herätellä omaa kokemuksellisuutta aistipisteiden avulla. Tuntoaistia herättelemässä olivat erilaiset materiaalit mullasta ja villasta puuhun. Hajuaistikokemuksien mieleenpalauttamiseen auttoivat hajupurkit, joihin oli sisällytetty mm. mullan, karvasmantelin, teen ja vaniljan tuoksuja. Lisäksi hajuaistia saattoi herkistää erilaisilla yrteillä, kuten rosmariinilla ja oreganolla. Makuaiisti oli yhteydessä hajuaistipurkkeihin. Näköaistipisteen materiaalit keskittyivät näköaistin näkökulmien muuttamiseen mm. peileillä, suurennuslaseilla ja värillisillä kalvoilla. Kuuloaistin tutkiminen mahdollistui vastamelukuulokkeilla ja toisaalta näyttelytilan äänimaailmaan kaiuttimilla tuoduilla uusilla äänillä, joissa soivat mm. lintujen, saateen ja Etelä-Suomen luonnon ja kaupungin äänimaisemat⁷⁰.

Yksi taideperustaisista pihan suunnitteluvälineistä perustui pihan pohjapiirrokseen. *Pihakartta*-tehtävässä A3-kokoiseen Ebeneser-talon pihakarttaan sai kirjoittaa tai piirtää toiveitaan unelmien pihaan liittyen. Tämän lisäksi ideoita

sai jättää kirjoittaen muistilappuihin tai vastaamalla Ebeneser-talon pihan nykytila ja tulevaisuus -kyselyyn. Näkyväksi tehtyjä ideoita esiteltiin tilassa myös muille museokävijöille.

Lisäksi tarjolla oli kaksi käsitteellisempää taideperustaista suunnitteluvälinettä⁷¹. *Pihakokemusten kollaasi* -tehtävässä suunnitteluun osallistuvia pyydettiin rakentamaan kollaaseja⁷² omiin ulkoleikki- tai pihamuistoihin liittyvästä koskettavasta muistosta. Pohjana kuville käytettiin museon ylimääräiseksi jääneitä kalvoja⁷³ sekä kollaasimateriaalina kalvotusseja, kuvaleikkeitä ja väripapereita. Muistoja saattoi herätellä ensin pinnalle tutkimalla Paja-tilan aistipöydän virikkeellistä materiaalitajontaa. Lasta ja vanhempaa kannustettiin jakamaan aistiärsykkeiden myötä nousseita kokemusmuistoja ennen kuvallisen työstön aloittamista. Valmiita kollaaseja pyydettiin jättämään esille näyttelytilan ikkunaan, josta avautui näkymä Ebeneser-talon pihaan. Ikkunaan rakentui lopulta päällekkäisten ulkotilakokemusten kokoelma. Kokonaisuutta havainnoimalla saattoi nähdä pihan tulevaisuuden rakentuvan myös pihan käyttäjien muualla kokemista, koskettavista ympäristökokemuksista.

Toinen käsitteellisempi mahdollisuus pihatoiveiden jättämiseen oli Ebeneser-talon pihan valokuvien jatkotyöstäminen *Uusia näkymiä pihaan* -tehtävässä. Suunnittelupöydälle oli tulostettu valmiiksi valokuvia Ebeneser-talon pihan eri näkymistä. Valokuvien päälle piirtämällä tai kollaasia rakentamalla sai tehdä näkyväksi tiettyyn paikkaan toivottuja elementtejä.

Käsitteellisemmät tehtävät koettiin haastavampina suunnittelukeinoina kuin esimerkiksi pihakartta, mielipidelappu tai Ebeneser-talon pihan nykytila ja tulevaisuus -kysely, joita palautettiin enemmän. Näyttelyn aikana vahvistui näkemys siitä, että käsitteellisempien tehtävien kautta suunnittelu olisi vaatinut kokoaikaisen ohjaajan näyttelytilaan osallistujien tueksi. Suunnitteluaineistoa kuitenkin kertyi hankkeen kannalta riittävä määrä ja testaamisesta karttui tärkeää kokemusta.

Kuva 34: *Pihakokemusten kollaasi* -tehtävän kerrokset piirtyivät vasten pihan maisemaa. Kuvaaja: Susanna Gillberg.

Kuva 35: Hanketta esittelevä paja-tilan toinen näyttely on esillä syksyn 2022 ajan. Kuvaaja: Susanna Gillberg.

71: Käsitteellisellä välineellä tarkoitetaan otetta, jossa annetaan mahdollisuus tehdä näkyväksi omia merkittäviä ympäristökokemuksia ja tuoda ne uuteen yhteyteen.

72: Kollaasilla tarkoitetaan tekniikkaa, jossa erilaisia materiaaleja yhdistetään samaan teokseen.

73: Muovinen kalvo ei ole luontoystävällinen valinta, mutta sen hyödyntäminen osana suunnittelua oli perusteltua mm. materiaalin mahdollisen hyödyntämättä jäämisen ja taiteellisten ilmentämismahdollisuuksien vuoksi. Kalvon läpinäkyvyys mahdollisti kollaasin kerroksellisuuden, jossa kokemusten päällekkäisyys tuli hienosti havainnoitavaan muotoon.

Kuva 36: Päiväkoti Ebeneserin lapset riemuitsevat Sateenkaarimajan kangas-
suikaleiden mahdollisuuksista. Kuvaaja:
Hanna Pielikko.

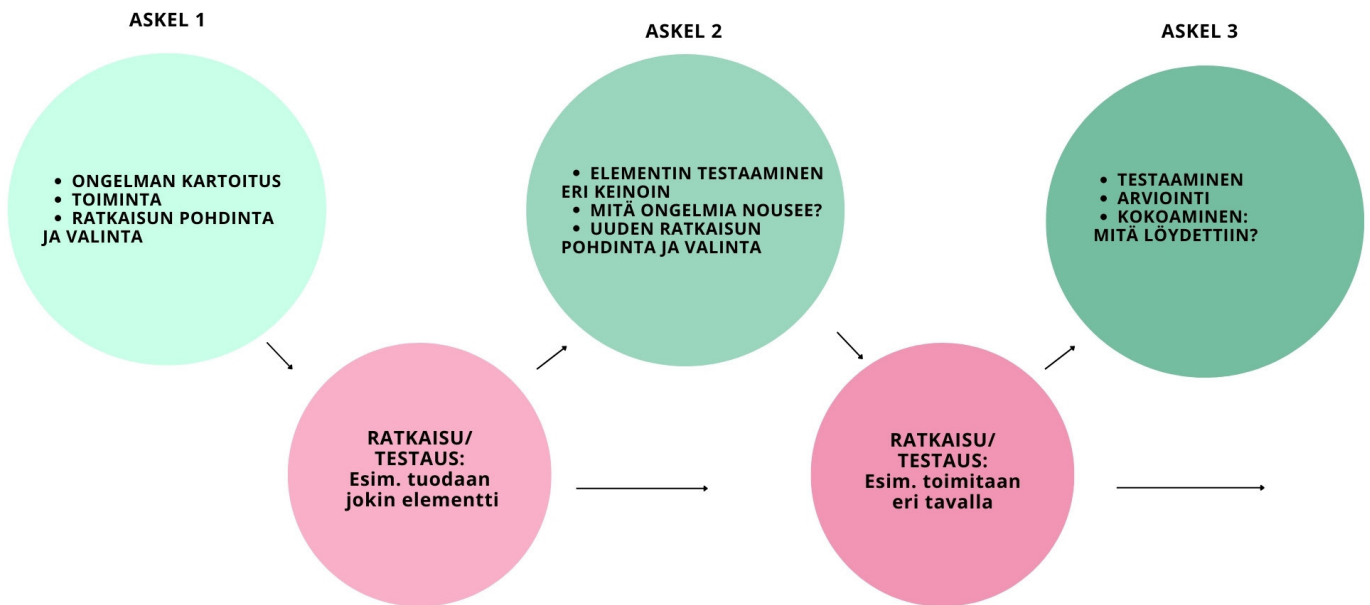
74: helsinkiurbanart.fi: Ebeneser.

75: Palvelumuotoillinen ajattelu poh-
jautuu oivaan Lapsikeskeinen palvelu-
muotoilu-oppaaseen (Pelastakaa lapset
ry). Palvelumuotoillinen ”kaari” on
koordinaattorin keino hahmottaa Wivin
puistikon omaa lapsilähtöistä suunnitte-
luprosessia.

Ebeneser-talon kokemusasiantuntijat: Päiväkoti Ebeneser

Päiväkoti Ebeneser on Helsingin kaupungin omistama päiväkoti Ebeneser-talon alimmassa kerroksessa. Päiväkodin kanssa toteutettavaan pihasuunnitteluun kuului suunnitteluun orientoivaa toimintaa keväällä 2021 sekä varsinaista pihan suunnittelua kevätkesällä 2022. Vuonna 2021 päiväkodin lapset suunnittelivat yhteistyössä Helsinki Urban Art:n katutaiteilija Essi Ruuskasen kanssa pihan Wivin puistikko -muraalin⁷⁴. Keväällä 2022 taas alkoivat hankekoordinaattorin työpajat, joissa päiväkodin lapsia osallistettiin pihasuunnitteluun ikätason mukaisin taideperustaisin menetelmin. Lisäksi päiväkodin lasten vanhemmille tarjottiin mahdollisuus osallistua suunnitteluun toimitapaketin, Wivin puistikko kukkii -tapahtuman ja Taiteiden yön myötä. Myös lapsia ja päiväkodin henkilökuntaa haastateltiin pihatoiveisiin liittyen.

Lasten osallistamisen suunnittelussa hyödynnettiin palvelumuotoillista *kaarta*⁷⁵, jossa työskentely pohjustettiin ikätason mukaan, ja jossa toiminnasta ja lasten mahdollisuudesta vaikuttaa osallistamisen suunnitteluun pyrittiin viestimään. Työpajakokonaisuuksissa tämä ilmentyi konkreettisesti ”työpaja – testaus” -rakenteen toistona. Lisäksi lapsille haluttiin ilmaista heidän oikeutensa myös kieltäytyä pihasuunnittelusta. Lapsen oikeuksien toteutumista tarkkailtiin.

Lapsikeskeisen suunnittelun lähtökohdan mukaan pidettiin erityisen tärkeänä, että työskentely johtaa aina suhteellisen nopeasti havaittavaan tulokseen, eli “testaukseen”, placemakingin hengessä. Työskentelyn kaari pyrittiin järjestämään siten, että taidelähtöisen toiminnan myötä päätettiin elementistä, ympäristömyönteisestä tarjoumasta, joka tuotaisiin päiväkodin pihaan edelleen lapsille konkreettisesti tutkittavaksi, leikittäväksi ja käytettäväksi. Tämän jälkeen lasten toiminnan muutoksia havainnoitaisiin.

Mahdollisimman monia lapsia haluttiin osallistaa mukaan suunnitteluun, ja hankkeen lopussa jokaisella päiväkodin lapsella oli ainakin yksi kosketus suunnittelutyöpajoihin, mutta useimmilla useampi. Työskentelyn pohjalta päätetyt elementit, aistipolku ja sateenkaarimaja, päätyivät päiväkodin jokaisen lapsen käytettäväksi ja leikittäväksi.

Orientoiva vaihe: Muraalin suunnittelu 2021

Lastentarhamuseo aloitti Ebeneser-talon pihan yhteisön virittämisen ideointiin jo ennen hankkeen projektikoordinaattorin palkkaamista. Näin orientoitiin hankkeeseen ja tarjottiin lapsille mahdollisimman nopeasti kokemus vaikuttamisesta. Suunniteltu muraalimaalaus sijoittui päiväkodin pihan itäpäätyä rajaavaan 2,9 metrin korkuiseen ja 28 metrin levyiseen betoniseinään. Muuri näkyy myös koko Ebeneser-talon pihaan ja lähiympäristöön.

Toimintapaketti koteihin

Muraalin suunnitteluun osallistaminen käynnistyi Lastentarhamuseon henkilökunnan koostamien toimintapaketien jakamisella lasten perheille. Perheille annettu tehtäväpaketti sisälsi kolme tehtävää: *muraalisuunnituksen*, *oman muraalisuunnitelman* sekä *leikkimuidon keräämisen luonnosta* (kuvaesimerkit sivulla 43). Muraalisuunnituksessa kartta ohjasi löytämään lasten kotien lähiympäristöstä 14 erilaista muraalia. Tehtävänä oli sulautua osaksi mieluisia

Kuva 37: Päiväkoti Ebeneserin sisäänkäynti. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kaavio 3: Esimerkki Wivin puistikko-hankkeesta hyödynnetystä palvelumuotoilullisesta kaaresta. Askeleiden välissä tulee placemaking-menetelmän mukaisesti ratkaisun eli testauksen aika. Testauksen jälkeen jatketaan askeleiden osoittamalla tavalla.

Kuva 38: Wivin puistikon muraali valmiina ihasteltavaksi. Muraalista erottuvat lasten toivomat aiheet, sekä päiväkodin lapsiryhmien tunnuskuikat: ruusu, apila ja orvokki. Kuvaaja: Fredrika Visuri.

muraaleja ja napata kuva itsestä osana niitä. Suunnittele oma muraali -tehtävässä oma muraali-idea maalattiin värityskuvaan, johon oli piirretty pohjaksi Ebeneser-talon leikkipiha ja muuri, johon muraali tultaisiin maalaamaan. Leikkimuisto luonnosta -tehtävä taas kerättiin tehtäväpaketin mukana tullesseen rasiaan. Tehtävänä oli lähteä retkelle luontoon ja etsiä sieltä leikkiin innostavia elementtejä, jotka mahtuvat pieneen rasiaan. Museon henkilökunta kävi havainnoimassa lasten leikkejä päiväkodin pihalla ja haastatteli päiväkodin henkilökuntaa lasten leikeistä ja mieluisista peleistä.

Lastentarhamuseon omia toiveita tulevalle muraalille oli, että se rikastaisi osaltaan lasten pihaleikkejä, tukisi mielikuvitusta ja luovuutta sekä syventäisi lasten kokemusta omasta osallisuudesta ja vaikuttavuudesta. Muraalista toivottiin ensisijaisesti lasten mielikuvituksen jatketta, maalausta, joka antaa pihaleikkeihin uuden ulottuvuuden ja josta lapset voisivat hyötyä monella tapaa. Lastentarhamuseossa toivottiin myös, että teos sointuisi pihaan sekä siihen historialliseen ympäristöön, jota Ebeneser-talo ja Lastentarhamuseo edustavat.

Palautetuista tehtävistä kerättiin tietoa lasten ideoista ja toiveista, jotka lopulta katutaitelija Essi Ruuskanen koosti yhtenäiseksi maalaukseksi. Taiteilija myös jatkotyösti suunnittelemaansa maalauksen rakentuessa lasten esittämien ideoiden mukaan.

Varsinainen yhteissuunnitteluvaihe 2022

Varsinaiseen Ebeneser-talon pihan päiväkotia osallistavaan yhteissuunnitteluvaiheeseen kuuluivat päiväkodin henkilökunnan tapaamiset ja haastattelut, lasten taideperustaiset työpajat, toimintapaketin jakaminen perheisiin, sekä päiväkodin oma toiminta hankkeeseen liittyen.

Päiväkodin henkilökunnan tapaamiset

Toteutuksen suunnittelun tueksi koordinaattori vieraili päiväkodin pedagogisissa palavereissa eli ns. pedapalavereissa, joihin osallistuivat päiväkodin johtaja, varajohtaja ja opettajat. Hankkeen suunnittelun alussa palavereissa keskusteltiin yhteisistä tavoitteista ja mahdollisista toimintatavoista. Lisäksi palavereissa sivuttiin hankkeen keskeisiä teemoja ja niiden toteuttamisen mahdollisuuksia. Hankkeessa pidettiin keskeisenä kuulla myös sitä ymmär-

rystä, mitä henkilökunnalla on kertynyt lasten tarpeista ja mahdollisista toiveista pihan suhteen. Myöhemmin osallistavan suunnittelun edetessä ja sen jälkeen päiväkodin henkilökuntaa haastateltiin.

Lasten osallistaminen päädyttiin järjestämään kaksitasoisesti sekä koordinaattorin että päiväkodin opettajien oman toiminnan kautta. Koordinaattorin osallistava toiminta keskittyi lasten suunnittelun mahdollistamiseen, ja päiväkodin toiminta aiheeseen syventymiseen muun pedagogisen toiminnan ohessa. Toiminnan sujuvuuden ja innostuksen takana vaikutti onnistunut ja antoisana koettu yhteistyö Wivin puistikon muraalin toteuttamisesta hieman alle vuotta aiemmin.

Pihan suunnittelutyöpajat lasten kanssa

Päiväkodin lasten osallistaminen oli Wivin puistikko -hankkeessa keskeisimmässä roolissa. Koordinaattorin tavoitteena oli nähdä 1–2-vuotiaita Ruusuja ja 3–4 -vuotiaita Apiloita joka toinen viikko ja 4–5-vuotiaita Orvokkeja noin viikon välein yhteensä kahden kuukauden ajan. Tämä tavoite ei kuitenkaan toteutunut sairastumisten ja kevään 2022 päiväkotienkin henkilökuntaan kohdistuneiden työtaistelutoimien vuoksi. Pääasiallinen toimintaympäristö vaihteli päiväkodin Ateljee-tilasta Ebeneser-talon pihaan.

Ensimmäiseksi raportissa avataan eri-ikäisten lasten suunnittelutoiminnan keskeisimmät tehtäväkokonaisuudet esimerkkeinä osallistavasta taideperustaisesta suunnittelutoiminnasta. Lopuksi esitellään päiväkodin itse järjestämää pihateemaan syventänyttä toimintaa.

Kuva 39: Esimerkki vastaanotetusta muraalisuunnitelmasta. Kuvaaja: Fredrika Visuri.

Kuva 40: Esimerkki vastaanotetusta leikkimiestosta, joka on kerätty luonnosta, sekä muistiinpanot keräämisen hetkeltä. Kuvaaja: Fredrika Visuri.

Kuinka käsitellä ilmastonmuutoksen herättämiä tunteita henkilökunnan kesken?

Esimerkiksi sanataiteen avulla, jonka välineitä voi myös jakaa eteenpäin lapsille. Tutustukaa Rakkaudesta - sanastoon tuleville vuosikymmenille. <http://www.utopedia.fi>

Kuva 41: Materiaaleja Ötököiden kodit -tehtävän ääreltä. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 42: Ötökkä valmiissa kodissaan. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

76: Horelli. 1994.

Osallistaminen: 1–3 -vuotiaat lapset

Pienten lasten suunnitteluun osallistamisessa haluttiin huomioida lasten hyvinvointia tukevat tarpeet - kokonaisvaltaisuus, elämyksellisyys, tarinallisuus, kehollisuus, läheisyys, lähielämänpiirin teemat sekä toiminnan riittävän lyhyt kesto parhaan keskittymisen turvaamiseksi. Horellin⁷⁶ lasten osallistamisen suunnittelutikkaiden mallia hieman soveltaen hyödynnettiin erityisesti kohtaa 5: “Lasten sopeuttamiseen valmiisiin ratkaisuihin” aikuisten ollessa mahdollisimman avoimia lasten käyttäytymisen havainnointiin. Pienimmät lapset osallistuivat aikuisen valmistelemaan elämykselliseen tilanteeseen, jossa mahdollistui tutkiminen ja toiminta, ja jossa lapsen toiminnan muutoksia havainnoitiin. Pienten lasten toimintaa havaitessa erityisen tärkeää oli myös tutkia aikuisena omaa valta-asemaansa suhteessa havainnoitavaan, sekä tarkastella omia ennakkokäsityksiä ja asenteita.

Hankkeessa toteutettiin lähes sama tehtävä 1–2 -vuotiaille Ruusuille kuin noin 2–3-vuotiaille Apiloille. 1–3-vuotiaiden kanssa suunnittelu oli osallistamisen näkökulmasta mielenkiintoisinta, mutta myös haastavaa. Miten toteuttaa tarinallinen elämys, jonka äärellä voisi myös aistia lasten toiveita tai tutkia lasten käyttäytymistä? Miten kuulla lapsen sataa kieltä suhteellisen lyhyissä hetkissä?

Taideperustainen suunnittelutehtävä: Ötököiden kodit

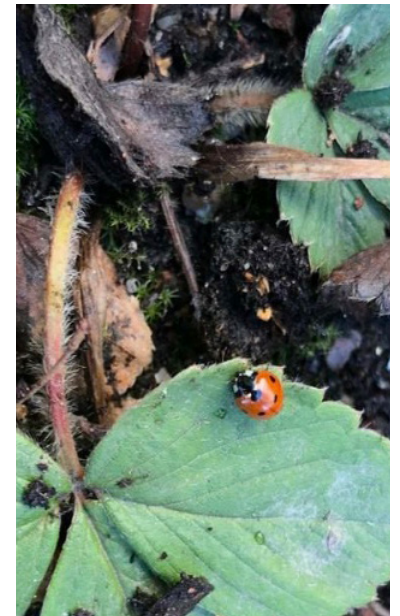
Ötököiden kodit - tehtävän tavoitteena oli luoda kokonaisvaltainen ja elämyksellinen, tuntoaistin käsittelyyn keskittynyt hetki. Tärkeänä pidettiin lisäksi luonnonmateriaalien ja turvallisten materiaalien käyttöä. Toteutuksen tarkoituksena oli havainnoida lasten suhtautumista erilaisiin materiaaleihin.

Työpajan alussa lapset saapuivat noin viiden lapsen pienryhmissä heille tuttuun ateljee-tilaan, joka oli ötököiden äänien täyttämä. Nurkkauksen seinät oli peitetty ruskeilla kankailla. Työpajan ohjaaja “koordinaattori-Hanna”, odotti lapsia lattiatasolle valmistellun maanpinnan luona ja kutsui lapsia sen ympärille asetelluille matoille kuuntelemaan merkillisen surinan alkuperää. Itse maanpinta rakentui kankailla peitettyistä pusseista ja metsäisistä materiaaleista, kuten pienistä kannoista ja puutikuista. Lapset huomasivat nopeasti ötököiden äänien tulevan maan alta. Tämän “maanpinnan” alla oli odottamassa

Ötököiden kodit -tehtävä toistaa kovin ihmiskeskeistä ajatusta siitä, että muut kuin ihmisolennot tarvitsevat ihmisen apua oman tilansa löytämisessä. Tämän käsityksen purkaminen on erityisen tärkeää.

Eläinten viisauteen ja rakennuskulttuurireihin voi tutustua esimerkiksi kuvapainotteisessa lastenkirjassa *Ällistyttäviä rakennelmia luonnossa* (Dziubak, 2022). Hieman teoreettisempaa otetta kaipaavaa palvelee myös teos *Eläinten arkkitehtuuri*, Pallasmaa. 1995

koloja, eli tummia pussukoita, joiden suuaukot olivat kädenmentäviksi piennettyjä. Pussit symboloivat siis maankoloja, joissa äännelevät ötökät olivat piilossa. Jokaisesta kolosta löytyikin tutkimisen jälkeen pieni maissinaksuista ja tikuista koottu hyönteinen, jonka lapset saivat omaksensa. Jokaisen ötökän kolossa oli lisäksi oma kolomateriaalinsa: riisiä, tikkuja, perunajauhoja, kuivia nuudeleita, herneitä, käpyjä, kaarnaa tai kaurahiutaleita. Lapset tunnustelivat uteliaina ja innostuneen jännittyneinä erilaisia kolomateriaaleja paljain sormin. Joidenkin ryhmien kanssa laulettiin yhdessä tunnustelun lomassa, lasten omasta spontaanista aloitteesta rakasta ötökkälaulua Hämä-hämä-häkki: *“Heinä heinä sirkka soittaa viuluaan..”*. Käden upottaminen pussiin, varsinkin kun katseella ei voinut tarkistaa mitä sormilla tulisi tuntemaan, vaikutti osasta lapsista mahdollisesti liian jännittävältä. Tämä huomioitiin viestimällä lapselle empaattisesti myös mahdollisuudesta vetäytyä tunnustelusta.

Kuva 43: Maanpohjan värien pohjalla ovat sininen, punainen ja keltainen. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 44: Kevään varhainen leppäkerttu herätti lapsissa innostusta. Kuvaaja: Aila Holopainen.

Kun ötököihin ja kolomateriaaleihin oli tutustuttu, siirryttiin ryhmän kanssa työpöydän ääreen, jonne jokaiselle lapselle oli jaettu alusta ötökän tulevaa kotipaikkaa varten. Alustan päälle oli tarkoitus rakentaa ötökälle oma paikka lapsen mielestä mielenkiintoisista materiaaleista. Samat materiaalit, joita lapset olivat tutkineet “koloissa”, odottivat nyt pöydällä omissa rasioissaan katseellakin tutkittavina.

Aivan pienten lasten kanssa siirryttiin heti rakentamaan pesiä valmiiden pohjien päälle. Lapset nostelivat erilaisia aineita rasioista ja sekoittivat niitä alustoilla. Melkein jokaisen lapsen pesästä löytyi lopulta kaikkia aineksia, joita hartaasti tunnusteltiin, haisteltiin ja maisteltiin, sekä liikuteltiin pohjan pinnalla paikasta toiseen.

Yli 3-vuotiaiden kanssa tutkimme ennen pesän rakentamista maan sävyn, eli ruskean syntymistä sinisestä, keltaisesta ja punaisesta. Tutkimme värin sekoitumista ja levittymistä pahvisen alustan liukkaalla pinnalla. Maalin, pohjan ja pensselin yhteisvaikutuksena jättämien erilaisten jälkien kirjo innostutti monia. Lopulta lapset keräsivät eri materiaaleja ötököiden kesäkodeiksi. Työpajan päätteeksi ötökät sijoitettiin pesiinsä mukaviin paikkoihin ja ne hyvästeltiin.

Ötököiden kodit -tehtävä oli lapsista erityisen mieluisa, mikä ilmentyi lasten intona jatkaa materiaalien tutkimista vielä työpaja-ajan jälkeenkin. Lasten havainnoinnin pohjalta saatu palaute tuki jo ymmärrettyä tietoa siitä, että lapset nauttivat materiaalisesta tunnustelusta. Tehtävän puutteena nähtiin kuitenkin

Ympäristöä voi käsitellä lasten kanssa aisteihin keskittyvien tuokioiden kautta. Esimerkkejä ja materiaalipaketteja:

- Ohjauspaketti mukuuteekin ohjaajille aistikokemusten tuottamiseksi
- Aistien -menetelmä - Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä - tarjoaa ideoita ja materiaaleja aisti-perustaisen työskentelyn tueksi.
- Hyvän lähiympäristön työkirja. A&DO -labra. Arkkitehtuurin ja muotoilun keskus.

Kuva 45: Päiväkodin lapset tunnustelevat jaloin ja sormin miltä aistipolku tuntuu. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 46: Materiaalintuntu paljaissa sormissa. Lapset muodostivat aistipolun materiaaleista rikkaita leikkejä. Kuvassa linnunpesä on muuntumassa pyöriväksi sopaksi. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

77: Ympäristön biodiversiteettia tukevat parhaiten (tärkeysjärjestyksessä) lahoppu, sammal, lehdet, kävyt, nurmikko ja kuorikate. Marja Roslund.

Pihasuunnitelmien, karttojen tai pohjapiirrosten tekemisen voi aloittaa tutustumalla eri kulttuuripiirien kuviin lasten leikkipaikoista tai puutarhoista.

se, että se keskittyi näköaistin lisäksi tuntoaistiin vain käsien kautta. Miten tutkia lasten tuntoaistiin liittyviä mieltymyksiä ja inhokkeja käsiä kokonaisvaltaisemmin?

Työpajan jälkeen Lastentarhamuseon henkilökunnan kanssa päädyttiin pohtimaan sitä, miten aistimusten tutkimisen voisi toteuttaa kehollisesta näkökulmasta kokonaisvaltaisemmin. Tämän pohdinnan tuloksena nousi esiin idea toteuttaa fröbeliläinen aistipolku päiväkodin pihaan, jotta kokonaisvaltaisempi aistivoimainen tunnistelu ja leikki sekä sen havainnointi voisi jatkua pihassa. Tämän testauksen ajateltiin tukevan ja tuovan esille erityisesti aivan pienten lasten tarpeita pihassa, heidän olemisensa painottuessa erityisesti maan ja sen materiaalien tutkimisen äärelle.

Testaus:

Wivin puistikon fröbeliläinen aistipolku

Wivin puistikon fröbeliläinen aistipolku on maahan puukehikkoon rakennettujen, erilaisilla luonnonmateriaaleilla täytettyjen askelmien muodostama polku. Wivin puistikon aistipolun esikuva löytyy Saksan Bad Blankenburgin fröbeliläisestä päiväkodista. Aistipolun materiaalit viittaavat fröbeliläiseen ajatukseen luonnon ja aistillisen kokemisen merkityksellisyydestä. Erilaisten maannosten päällä kävely tai tunnistelu mahdollistaa aistien hermistämisen ja luovan leikin. Fröbeliläiseen pedagogiikkaan kuuluu myös ajatus, ettei lasten toimintaan tule tarjota liian valmiita osia, vaan mahdollistaa lapsille yksinkertaisten elementtien kautta monimutkaisten kokonaisuuksien rakentaminen. Siten polun kaikki materiaalit ovat lasten vapaasti lainattavissa omiin leikkiehinsä.

Aistipolun toteutti puutarhayritys Pihatar aivan Wivin puistikon muraalin eteen. Aistipolun kierrätyspuista rakennettu kehikko upotettiin kivituhkaan ja polun eri askelmille rakennettiin omat lokeronsa. Materiaalivalinnoissa haluttiin suosia pihan biodiversiteettiä tukevia, paikallisia ja kestäviä aineksia. Fröbeliläisen aistipolun materiaaleiksi päättyivät kepit, kävyt, sammal, nop-pakivet, pienet pyöreät koristekivet, lehdet, kuorikate ja sahanpuru⁷⁷.

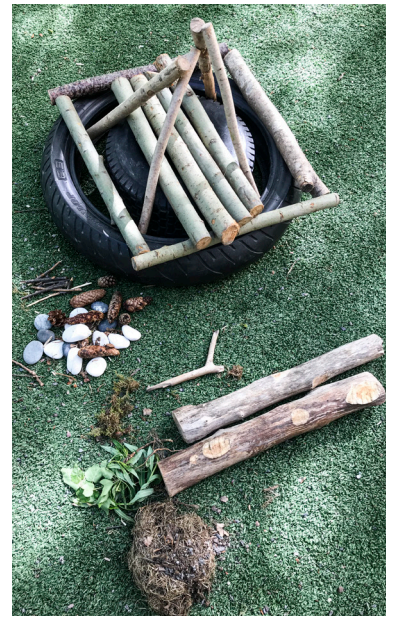
Aistipolun valmistumisen yhteydessä päiväkodin henkilökunnan kanssa keskusteltiin polun käyttämisestä havainnointivälineenä. Hankkeen toiveissa oli,

että lapset voivat käyttää polun materiaaleja haluamallaan tavalla, eli myös siirtää materiaaleja osaksi leikkejään. Näin selvitetäisiin, mitä materiaaleja hyödynnetään eniten ja millaisiin tarkoituksiin.

Aistipolun materiaalit levisivät erilaisten leikkien materiaaliksi ympäri pihaa⁷⁸. Lapset hyödynsivät erityisesti keppejä, pyöreitä kiviä ja sammalta leikkeihinsä. Esimerkiksi polun kynnärän mittaiset kepit ovat muuntuneet leikeissä erilaisiksi symmetrisiksi koneiksi tai funktionaaliseksi asetelmiksi, joiden avulla lapset ovat päätyneet tutkimaan ryhmän kykyä asettaa keppejä tasapainoon. Yleiset pelot keppien ”joutumisesta” taistelukäyttöön ovat osoittautuneet turhiksi. Erilaisten kivien kokoja, muotoja ja värejä verrataan ahneesti tunnustellen ja tutkien. Sammalet, kaarna ja valkoiset pyöreät kivet muodostavat lasten leikeissä linnunpesän aistipolun viereisiin Lappsetin vihreisiin pyöriviin istuimiin. Pyörinnän villiintyessä penkki muuttuukin tehosekoittimeksi ja pesään kerätty aines räiskyväksi sopaksi!

Erilaiset materiaalit ovat herättäneet lasten mielissä myös esiin aistimuksellisten muistojen jakamista: *”Meidän mökillä on tällaista...”*. Lisäksi osa kommenteista on kertonut lasten tietoudesta ja herkkyydestä: *”Sammalta ei saa ottaa pois maasta, se kasvaa niin hitaasti”*. Materiaaleja voi myös lisätä ja polun puurunkoinen kehikko on sopivan ”avoin” käyttötarkoitukseltaan. Se itsessään on kovaakin kulutusta kestävä leikkipaikka.

Kuva 47: Aistipolku sijoittui aivan Wivin puistikon muraalin eteen. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 48, 49: Esimerkkejä, millaisia rakennelmia ja leikkielementtejä aistipolun materiaaleista on syntynyt. Kuvaaja: Aila Holopainen.

78: Fröbeliläinen aistipolku julkaistiin Wivin puistikko kukkii -tapahtumaviikon yhteydessä. Avajaisissa koko päiväkodin väki tutustui polkuun kulkemalla siitä läpi useamman kerran pitkässä jonossa.

Vaka-open ilmasto-oppaasta löytyy ohjeita ilmastokasvatukseen toteutukseen varhaiskasvatuksessa, tietoa ilmastonmuutoksesta ilmiönä sekä opetusmateriaalia ilmastokasvatukseen pienimmistä lapsista aina esikouluikäisiin asti.

Osallistaminen: 4–5-vuotiaat lapset

4 – 5-vuotiaiden lasten osallistamisessa on tärkeää huomioida lapsen oma elämämaailma, tarinallisuus ja tutkiva ote. Horellin⁷⁹ lasten osallistamisen suunnittelutikkaiden mallista useimmat eri vaihtoehdot olivat käytössä. Erityisesti lasten osallisuutta suunnittelun suunnitteluun haluttiin huomioida. Työpajat järjestettiin viiden-kahdeksan lapsen pienryhmissä.

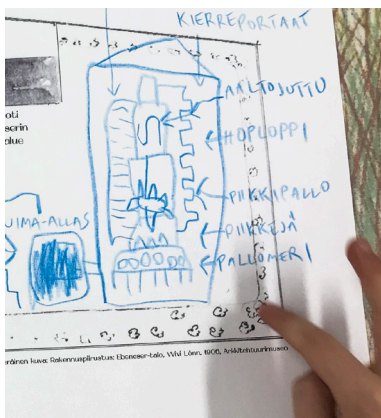
Vanhempien lasten pihasuunnittelun kaari suunniteltiin toteutuvan kolmen teeman kautta - lasten omien pihatoiveiden, pihan nykytilan ja sen historian käsittelyllä. Näistä jokaista oli tarkoitus tutkia erilaisin taideperustaisin keinoin, mutta tämä jaottelu ei päässyt toteutumaan kokonaisuudessaan. Kuitenkin viitteitä eri teemoista siirtyi lopulta toteutuneisiin suunnitteluhetkiin.

Taideperustainen suunnittelutehtävä: Pohjapiirroksat unelmien pihasta

4–5-vuotiaiden pihasuunnittelu käynnistyi tutustumisella ja lasten omien pihatoiveiden kuuntelemisella. Aluksi lasten kanssa pohdittiin, mitä pajoissa tullaan tekemään, miksi ja miten. Tärkeäksi nähtiin myös keskustelu kaveritaitojen harjoittelusta ja siitä, että jokaisen ideoita tulee kunnioittaa.

Pohjapiirros-tehtävän tarkoituksena oli antaa lapsille tilaa kertoa omista Ebeneser-talon pihauelmista. Tehtävän aluksi lasten kanssa käsiteltiin, mitä pohjapiirros tarkoittaa, mihin sitä käytetään, miltä ne näyttävät ja kuka pohjapiirroksen ja Ebeneser-talon piirtäjä ja arkkitehti, Wivi Lönn oli. Lapset saivat oman ideointinsa pohjaksi Ebeneser-talon pihan kartan nykyasussaan A3-kooiselle paperille tulostettuna. Kartan päälle lapset saivat sijoittaa pihaan toivomia asioita piirtäen. Koordinaattori ja opettajat kirjoittivat piirretyt ideat sanallisesti auki.

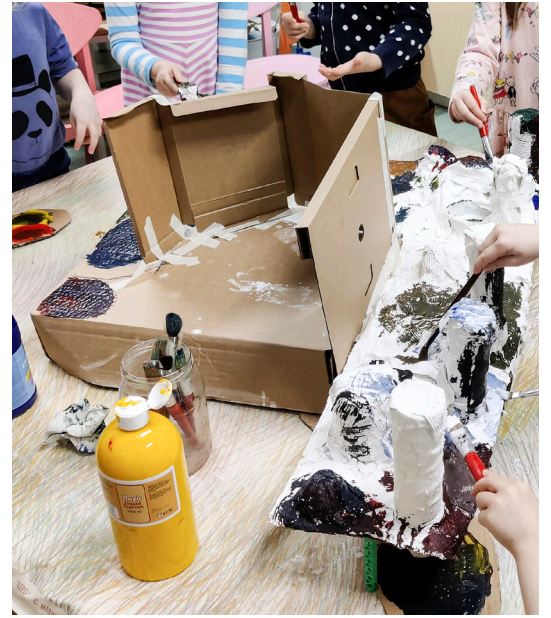
Pohjapiirroksen ymmärtäminen ja tehtävään tarttuminen oli lapsille helppoa. Lasten spontaaneihin suunnitelmiin tallentui erityisesti huvipuistoista ja sisäleikkipaikoista tuttuja leikkilaitteita, mutta myös esimerkiksi merkintöjä arkisista mutta tärkeistä paikoista, kuten parkkipaikoista, joissa päiväkotiin viemisen ja hakemisen hetket tapahtuvat.

Kuva 50: Orvokit-ryhmän lapsen ideontia unelmien pihaa pohjapiirroksen päälle. Pihasta paikkansa löytävät myrkkysuo, laavavirta ja uima-allas. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 51, 52: Esimerkkejä 4–5 -vuotiaiden lasten pihatoiveista. Kuvaaja: Aila Holopainen.

79: Horelli. 1994

*Taideperustainen suunnittelutehtävä:
Tulevaisuuden piha -pienoismalli*

4–5-vuotiaiden päävälineeksi pihasuunnittelussa muodostui tulevaisuuden pihan pienoismallin rakentaminen kerros kerrokselta, useamman tapaamisen ja useiden lasten voimin. Pienoismallin tavoitteena oli käsitellä yhteisen muotoilullisen työn äärellä ympäristön peruselementtejä, joihin ihminen ei voi vaikuttaa, sekä pohtia mihin elementteihin ihminen vaikuttaa ja miksi. Sisällöt, joilla näihin tavoitteisiin kuljettiin, rakentuivat pienoismallin kanssa kerros kerrokselta. Näitä olivat esimerkiksi maanpinnan muotojen synty, kasvillisuus ja sen ilmentyminen eri vuodenaikoina sekä eläinten, kuten ihmisen, aistillisuus ja oleminen maailmassa. Lisäksi yksi sisällöistä oli pohtia ympäristön muutosten ja muuttumattomuuden hallintaa ja ihmisen vastuuta tässä.

Työpaja 1: Suunnittelussa lähdettiin liikkeelle muotoilemalla Ebeneser-talon piha kierrätyspahvista. Pihaan sijoitettiin ensimmäiseksi Ebeneser-talon julkisivun raja ja nykyisten puiden paikat. Muutoin piha jäi myöhempää työstöä varten tyhjäksi. Tarkoituksena oli toteuttaa koko Ebeneser-talon piha, mutta ajanpuutteen vuoksi toteutukseen päätyi vain museopihan puoli.

Työpaja 2: Tontin muodon hahmottamisen jälkeen tutkittiin pihan pinnanmuotoja ja mietittiin, millaisia pinnanmuotoja lapset toivoisivat unelmien pihaan. Tämän tarkoituksena oli maanpinnan perusteiden tutkiminen, eli se miten maan muodot vaikuttavat olemiseen ja kuinka ne mahdollistavat ja estävät tietynlaista liikkumista. Lasten tulevaisuuden pihan pienoismalliin rakentuikin kipsistä työstäen hurjia mäkiä ja sen lisäksi myös kuoppia, jotka olivat meteoriittien synnyttämiä. Näihin kraaterikuoppiin syntyi myöhemmin työssä vesilammikoita.

Työpaja 3: Pinnanmuotojen jälkeen siirryttiin maan värien tutkimiseen ja eri vuodenaikojen vaihteluiden ilmentymiseen luonnossa. Lasten omasta aloitteesta pienoismalliin päätyi lopulta kaikki vuodenaikat niin, että ne esiintyivät eri kohdissa pihaa vuodenvieron mukaisessa järjestyksessä.

Tähän vaiheeseen tehtävää kuului myös nykyisen pihan tarkempaa tutkimista nykyasussaan. Pihan kasvien sekä puiden määrää ja sijainteja havainnoitiin. Lisäksi pihaan tutustuttiin aistiperustaisesti: Miltä piha tuntuu eri paikoissa? Miltä nurmikolla astelu tuntuu verrattuna sorahiekkaan? Miltä kuulostaa etu-

Kuva 53: Työpajassa 2 pihan maanpinta rakentui pahvilaatikoiden, vessapaperirullien ja kipsien varassa lasten toiveiden mukaan. Kuvaaja: Aila Holopainen.

Kuva 54: Työpajassa 3 kuivunut kipsi maalattiin vuodenaikoihin sidottujen maan värien mukaisesti. Keskellä hahmottuu Ebeneser-talon julkisivu. Kuvaaja: Aila Holopainen.

Kuva 55: Maalauspinna jälkeen maanpinnan tuntua tutkittiin lisäämällä maan omia materiaaleja: multaa, sammalta, nurmeä, keppejä tai lunta. Kuvassa meteoriittikraateri päiväkodin oven edessä. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Tilojen esteettömyys aistit huomioiden-tarkistuslistaa voi käyttää pihan aistipohjaiseen tutkimiseen yhdessä lasten kanssa. Tarkistuslista ohjaa kiinnittämään huomiota toimintaan vaikuttaviin elementteihin, joihin ei välttämättä kiinnitä huomiota, kuten erilaisiin pintoihin, heijastuksiin, tilan suunnitteluun ja ääniin.

Kuvat 56-58: Yksityiskohtia unelmien pihan kasvistosta ja eläimistöä. Muun muassa vesialtaissa uiskentelevat rauskut, marjapensaissa kasvavat marjat ja pöllön pään yläpuolelta poikkoilee kiipeilyköynnös. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

80: Pohtimalla esimerkiksi sitä, mikä maistuisi hyvältä.

pihalla tai takapihalla? Mitä tuoksuja pihassa sai kokea, tai voiko jotain maistella? Näköaisti tuli myös tutkituksi mm. tarkkailemalla asioita, joita pihassa voi nähdä aivan lähellä, ja mitkä asiat ympäristössä olivat aivan kaukana. Lisäksi aistittiin, miltä auringossa tai puiden varjossa oleminen tai tuuli tuntuivat eri puolilla kehoa.

Näistä aistinäkökulmista lapset jakoivat havaitsemiaan mieltymyksiä ja inhoitteja. Esimerkiksi takapihan nurkkaan talon viereen jäävä alue oli useasta aistinäkökulmista miellyttävä mm. maanpinnan vinouden, maan materiaalien rikkauten, varjoisuuden ja hiljaisuuden vuoksi. Näköaistiin keskittyen useat lapset kertoivat takapihan nurkan ja sen seiniä pitkin kiemurtelevan villiviinin olevan pelottavia.

Työpaja 4: Pihan nykytilan ja lasten tämänhetkisten arvostusten, sekä ihmisestä riippumattomien elementtien, kuten maanpintojen ja vuodenaikojen vaikutusten selvittämisen jälkeen lapset siirtyivät työstämään pihan pintaa pääsääntöisemmin eri aistien näkökulmista. Lapset loivat ensiksi pihan kasvuston ja muun pintamateriaalin vuodenaikoihin liittyvien ilmentymiserojen mukaan. Käytännössä pintamateriaalin ja kasvustojen valintaa edelsi aistien läpikäyntiä yksitellen - miltä tulevaisuuden unelmien piha tuoksuisi, maistuisi, tuntuisi, kuulostaisi parhaimmillaan eri vuodenaikoina? Tämän jälkeen lapset valitsivat aistimukseen positiivisesti vastaavan elementin pihalle liitettäväksi⁸⁰. Pihalle kerääntyi makuaistia kutkuttavia marjapensaita, kehotunteuksia herättäviä liaaneja ja varpaidenpohjia helliviä sammaleita.

Työpaja 5: Kasvillisuuden jälkeen lapset pohtivat pihassa viihtyvää eliölajistoa. Tämän keskustelun yhteydessä tutkittiin, keitä kaikkia pihalla nykyisin asustaa. Tehtävänantona oli pohtia esimerkiksi, mikä eliö voisi tykätä maistella, haistella, tunnustella tai kuulostella pihan elementtejä, eli kasvillisuutta. Käytännössä pihaan päätyi elämään hyvin laaja joukko (mielikuvitus)maailman eri eläimiä - muttei yhtään ihmistä!

Pienoismallia ei valitettavasti ehditty viimeistellä eikä sitä ehditty dokumentoida kokonaisuudessaan ennen mallin katoamista. Lasten toteuttamaan upeaan pienoismalliin oli tarkoitus liittää mukaan myös Ebeneser-talon julkisivu Wivi Lönnin alkuperäisten piirustusten mukaan. Julkisivua ei olisi muokattu lasten kanssa, mutta liittämisen tavoitteena olisi käsitelty yleisesti rakennusten julkisivun roolia, Ebeneser-talon julkisivun suojelusyitä sekä rakennussuoje-

lua, muutoksen ja muuttumattomuuden hallintaa, joka on osin ihmisen käsissä.

Pienoismallitehtävän rakentumisen yhteydessä lasten kanssa pohdittiin, mikä pienoismallissa on sellaista, mitä nykyisessä Ebeneser-talon pihassa ei ole, ja millaisia lisäyksiä olisi mahdollista tai tarpeen toteuttaa. Lapset huomioivat pitkin prosessia sammaleen, nurmikon, vesialtaan ja korkeuserojen puuttumisen leikkipihasta. Kuitenkin vaihtoehdoiksi testattavista tarjoumista nostettiin vesiallas ja piilopaikka. Konkreettisesti testattavaksi päädyttiin valitsemaan piilopaikan mahdollistava maja, sillä päiväkoti oli jo aloittanut sadevesikerääjän rakentamisen päiväkodin puutarhan yhteyteen.

Testaus:

Sateenkaarimaja ja Meduusa

Sateenkaarimaja ja Meduusa toteutettiin kanaverkosta ja lahjoitetuista verho-kankaista. Majaan haluttiin käyttää materiaalia, jota päiväkodille on kertynyt paljon, ja jota ei juurikaan käytetä. Käyttöön haluttiin erityisesti synteettisiä verho-kankaita, sillä ulkotilojen vesi ja sääolojen vaihtelut eivät muuta niiden olomuotoa kovinkaan nopeasti.

Päiväkoti rakensi majan itse yhdessä henkilökunnan ja lasten kesken. Ensiksi muotoiltiin kanaverkosta lapsen mittakaavaan sopiva kehikko, jonka terävät piikit peitettiin piiloon. Tämän jälkeen majan seinämiä alettiin tiivistämään erivärisiä kankaita punomalla. Kankaat leikattiin pitkiksi suikaleiksi, jotta niitä olisi helppo punoa verkkomateriaaliin kiinni. Isommat lapset opettelivat solmun tekemistä ja punomista. Majan oviaukkoon kiinnitettiin värikkäitä tulleja ja niin kattoon kuin seiniinkin kirjavia kankaita seinien peitoksi. Kirjavia majarakennelma sai lapsilta lopulta nimen "Sateenkaarimaja". Materiaaleja jäädessä yli, rakennettiin myös Meduusa, joka roikkuu pergolassa.

Punomiseen osallistui koko päiväkoti. Myös huoltajat ja lasten lähipiiri kutsuttiin mukaan majan valmistamiseen ja punontaan Taiteiden yö -tapahtuman yhteydessä. Majan valmistamisen ohessa lapset kiinnittivät kangassuikaleita vaatteisiinsa ja juoksivat helmat hulmuten ympäri pihaa! Koordinaattori haastatteli punomisen äärelle pysähtyneitä perheitä ja kuuli heidän ajatuksiaan ja toiveitaan päiväkodin pihan kehittämiseen liittyen.

Kuva 59: Sateenkaarimajaa valmisteltiin päiväkodin henkilökunnan ja lasten kesken jo ennen Taiteiden yön tapahtumaa ja vanhempien saapumista. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 60: Punomisharjoituksia. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 61: Sateenkaarimajan kumppani, Meduusa, sijaitsee pergolan alla lähellä majaa. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Lasten kanssa voi pohtia ihmisen valtaa ja vaikutuksia maanmuotojen käsittelyyn esimerkiksi infrastruktuurin rakentamisessa tai raaka-aineiden keräämisessä. Maan pinnanmuotojen erilaisia syntymekanismeja voi tutkia esimerkiksi vieraillemalla kohteissa, joissa erilaisia maakerroksia on näkyvissä, kuten maanottopaikoissa, tai tutkimalla teemaa kirjoista.

Kuva 62: Kuvassa esimerkkisivu Papu.net kuvista, jotka liitettiin mukaan perheiden toimintapaketin hyödynnettäväksi.

Kuva 63: Rauhoittumisen hetki Sateenkaarimajassa. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Lasten leikkien muutosta tai yhteyttä majaan havainnoitiin majan pystytyksen jälkeen. Maja mahdollisti sopivan suljetun tilan, jossa toteutuu niin majaleikki, tirkistely ja muiden tarkkailu kuin rauhoittuminenkin. Maja onkin käytetty niin vetäytymiseen kuin vuorovaikutuksen vahvistamiseen. Majan mittakaava koetaan monella tavalla sopivana: Matala, rajattu tila on lapselle sopivan hahmotettava ja luo mahdollisuuksia leikeille, joita avoimemmassa tilassa ei olisi mahdollista toteuttaa. Myös aikuinen mahtuu majan sisälle. Päiväkodin henkilökunta onkin vastaanottanut useat kutsut tulla viettämään tehetkeä majan suojaan.

Perheiden osallistaminen & Toimintapaketti:

Päiväkodin lasten perheille välitettiin tietoa hankkeen toteutumisesta ja mahdollisuudesta osallistua pihasuunnitteluun niin paperisten ja sähköisten kirjeiden kuin videon muodossa. Lasten lähipiiriä kutsuttiin mukaan osallistumaan puistikko kukkii -viikon ja Taiteiden yön tapahtumiin sekä suunnittelemaan pihaa koteihin jaetun, perheille suunnatun toimintapaketin parissa. Yhteydenotot toteutettiin sekä suomeksi että englanniksi.

Perheille koteihin jaettuun toimintapakettiin kuului kolme tehtävää ja kutsu osallistua kaupunkilaisten pihatoiveita kartoittavaan kyselyyn. Toimintapaketin ensimmäinen tehtävä oli nimeltään *Aistien lempipaikassa*, jossa vanhempia ja lapsia pyydettiin etsimään yhdessä viihtyisä ulkotila. Paikkaa pyydettiin aistimaan valmiiden kysymysten pohjalta.

Toinen tehtävä *Pihan pohjapiirros* perustui muuten hankkeessa käytettyyn karttapohjaan, mutta tähän tehtävään sisällytettiin vahvana aistinäkökulma. Pihan elementtejä pyydettiin miettimään yhdessä eri aistien lähtökohdista. Tämän pohdinnan jälkeen aisteihin perustuvia toiveita pyydettiin tekemään kartalle näkyviksi.

Kokemusten kerroksia -tehtävässä perheitä pyydettiin toteuttamaan kollaasi pihavalokuvan päälle pihalle toivotuista asioista. Mukaan liitettiin Papu.netistä kerätty valmis kuvavalikoima luontoelementeistä, eläimistä sekä erilaisista perheistä ja ihmisistä.

Tehtävistä pystyi toteuttamaan kaikki tai vain yhden. Toimintapaketti pyydet-

Jatkuvan aistikuormituksen tai vastavuoroisesti aistiärsykkeiden puuttuminen voi ilmetä lapsissa ei toivottuna käytöksenä, kuten kiukutteluna tai muuten haastavana käytöksenä.

Onko päiväkodin pihassa mahdollisuuksia tai paikkoja opettaa lasta säätelämään tuntetaan, esimerkiksi rauhoittumaan tai piristymään?

Piristäviä keinoina koetaan muun muassa valoisuus, kirkkaat värit ja yllättävä liike, kevyt ja yllättävä kosketus, reippaat vaihtelevat äänet, raikkaat ja kirpeät maut ja hajut (mm. sitruuna, minttu, eukalyptus) sekä viileä ilma.

Rauhoittavina keinoina mielletään hämäryys ja pehmeät värit, tasainen ja rytmikäs kosketus ja liike, syväpaine, rauhallinen matala ääni, pehmeät maut ja tuoksut (mm. vanilja, laventeli, kookos) ja miellyttävä lämpö.

Käyttämällä edellä mainittuja keinoja voidaan vaikuttaa lapsen vireytykseen. Lähde: Ohjauspaketti muksuteekin ohjaajille aistikokemusten tuottamiseksi.

tiin palauttamaan tiettyyn päivämäärään mennessä, mutta valitettavasti täytettyjä toimintapaketteja ei palautettu. Syyksi tähän voi arvioida esimerkiksi tehtävien paneutumista vaativan luonteen, joka ei soveltunut kesälomille siirtyvien lapsiperheiden hektiseen arkeen. Perheiltä saapui muutama vastaus kaupunkilaisten QR-kyselyyn. Lisäksi Soiva piha -tapahtuman ja Taiteiden yön majanrakennushetki kerrytti tietoa monien perheiden ajatuksista ja toiveista.

Päiväkodin oma toiminta pihasuunnitteluun liittyen

Koordinaattorin työpajatoiminnan lisäksi päiväkodin ryhmät sisällyttivät omaan pedagogiseen toimintaansa tavallista enemmän ympäristöjen tutkimisen ja pihasuunnittelun teemaa.

1–2 -vuotiaiden Ruusujen ryhmässä pihateemaa lähestyttiin arjen ja perustoimintojen toteuttamisen näkökulmasta. Erityisesti pihan eläinten elämään eläytymällä sekä lunta tutkimalla ja työstämällä pienet lapset saivat uutta tuntumaa pihaan, ja samalla ryhmän opettaja ja ohjaajat ottivat pienten lasten pihatarpeet erityisen tarkastelun alle.

3–4-vuotiaat Apilat yhdistivät kevään supersankari-teeman mukaan pihasuunnitteluun ja toteuttivat “supersankarivierailuja” lasten omiin kotipihoihin. Apiloiden keväeseen kuului myös tavallista tiiviimpää pihaympäristön lajiston tutkimista, hyönteishotellien valmistusta ja metsäviikon viettämistä.

4–5-vuotiaiden Orvokkien ryhmässä tutkittiin niin päiväkodin pihaa kuin lasten omien kotien pihoja. Lapset vierailivat kotipihojen lisäksi mm. Kalasataman, Konepajan, Pukinmäen ja Intiankadun leikkipuistoissa, ja toivat esille niissä heitä kiinnostavia piirteitä. Esimerkiksi erään puiston suurten kivien kehä sai useimmat lapset toivomaan sinne uutta retkeä omien perheenjäsenten kanssa. Kesän alussa lapset istuttivat kirsikkapuun päiväkodin hiekkalaatikon viereen. Pihan puutarhalaatikoita täydennettiin istuttamalla niihin perennakasveja ja rakentamalla niihin hyönteishotelleja. Orvokit-ryhmä rakensi pihalle hanallisen sadevesikerääjän, eli 310 litran suljetun tonkan, jonka alaosan hanasta lapset voivat hakea vettä erilaisiin tarpeisiinsa. Lisäksi päiväkoti anoi Kekkilän *Kasvatetaan iloa* -avustusta mullan ja kasvien siemenien ostamiseksi perhospuutarhan perustamisen tarpeisiin. Apurahaa perhospuutarhan perustamiseen ei kuitenkaan hankkeen aikana saatu.

Kuva 64: Kuvassa hyönteishotelli, jonka päiväkoti Ebeneser vastaanotti erään lapsen isovanhemmalta viljelysalueelle. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 65: Valmistumassa oleva vesisäiliö. Kuvanoton jälkeen säiliö liitettiin vielä putkella viereisen vajan ränniin ja säiliön alustaa korotettiin, jotta hanasta olisi helppo ottaa vettä erilaisilla astioilla ja kannuilla. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 66: Päiväkodin uusi kirsikkapuun. Lapset asettelivat puun reunakivet ja istuttivat perennat. Kuvaaja: Aila Holopainen.

Millaisia avustuksia päiväkodit voivat hakea oman laatikkoviljelyksen tai niityn perustamiseen?

- Grow the Joy - Kasvatetaan iloa - Kekkilän avustus <https://www.kekkila.fi/kasvatetaan-iloa/>
- Maiju ja Yrjö Rikalan puutarhasäätiö. Apurahoja puutarha-alan opintoihin, tutkimukseen ja kehitykseen: <https://www.myr.fi/>

Kuva 67: Keski-Helsingin musiikkiopisto toimii rakennuksen toisessa ja ylimmässä kerroksessa. Kuvassa jätekatoksen salaista kauneutta. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Ebeneser-talon kokemusasiantuntijat: Keski-Helsingin musiikkiopisto

Talon kolmas toimija, Keski-Helsingin musiikkiopisto tarjoaa Keski-Helsingin alueen lapsille ja nuorille taiteen perusopetuslain laajan oppimäärän mukaista opetusta. Helsingin musiikkiopisto toimii Ebeneser-talon toisessa ja neljännessä kerroksessa. Opetuksen yhteydessä talossa vierailevat opettajien ja oppilaiden lisäksi heidän lähipiirinsä.

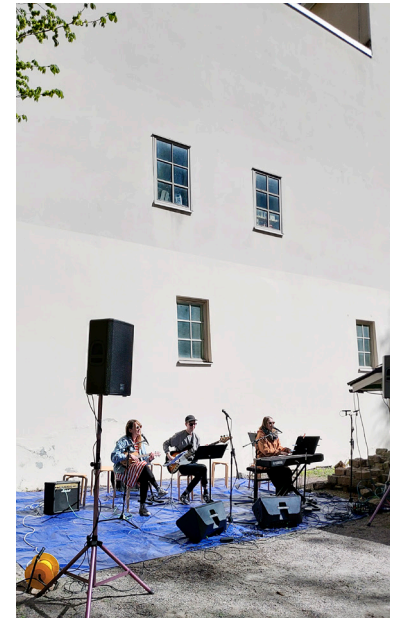
Musiikkiopisto osallistui Wivin puistikko -hankkeen pihasuunnitteluun osallistumalla kahteen erilaiseen kartoitukseen, toteuttamalla Soiva piha -tapahtuman ja työstämällä oppilastöitä.

Opettajakokouksen kysely

Wivin puistikko -hankkeen aluksi musiikkiopiston henkilökunnalta kerättiin toiveita pihan kehittämiseen erityisesti pedagogisten tarpeiden näkökulmasta. Opettajat ideoivat pihaan liittyviä tarpeitaan ja toiveitaan kaikki opettajat tavoittaneen kokouksen yhteydessä. Opettajat toivoivat pihaan mm. esiintymislavaa, penkkejä, soitettavia teoksia ja kasvillisuutta.

Musiikkiopiston Wivin puistikko -kysely

Myöhemmin keväällä musiikkiopiston väki osallistui heille räätälöityyn kyselyyn, joka toteutettiin Google Forms -alustalla. Kysely jaettiin sekä linkkinä sähköpostin kautta että QR-koodina julisteissa, joita sijoitettiin musiikkiopiston sisäänkäyntien yhteyteen. Räätälöidyllä kyselyllä haluttiin huomioida toimijan oma luonne ja varmistaa siten tiedonsaanti erityisesti pedagogisten tarpeiden osalta. Kyselyssä kartoitettiin vastaajan suhdetta Ebeneser-taloon määrittelemällä pihassa vierailijan rooli (opiskelija, lähipiiri, työntekijä, muu)

sekä yleisimmät vierailuajankohdat. Kyselyssä kartoitettiin kokemuksia nykyisestä pihasta, sekä toivottiin kommenttia myös pihan koetusta turvallisuudesta. Pääosa kyselystä kartoitti musiikkiopiston väen toiveita tulevaisuuden pihaan liittyen valmiiksi annettujen yhdentoista esimerkin kautta.

Kyselyn tuloksissa ilmentyi, että pihan nykyasusta pidetään paljon, mutta erityisesti oppilaiden lähipiiri kaipasi suojaisia ja sääolosuhteet huomioivia mahdollisuuksia viettää aikaa pihassa odottaessa tunneilta saapuvia lapsia. Pihaan toivottiin myös mahdollisuuksia rauhoittua ja paljon kasvillisuutta. Haasteena nähtiin pihan suojaaminen ei-toivotulta käyttäytymiseltä, kuten päihteiden käytöltä.

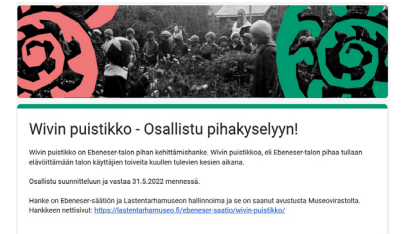
Soiva piha -tapahtuma

Musiikkiopiston järjestämä Soiva piha -tapahtuma Wivin puistikko kukkii -tapahtumaviikon yhteydessä toi esiin erityisesti tapahtumajärjestämiseen ja yhteisöllisyyteen liittyviä muutostoiveita ja käytännöllisiä tarpeita. Tapahtuma järjestettiin talon toimijoiden lisäksi Kallion musiikkikoulun ja Resonaarin musiikkiopiston väen kesken. Tapahtumaa markkinointiin koko perheen monipuolisena tapahtumana, jonka aikana osallistujat saattoivat tutustua taloon kokonaisuutena, kuulla konsertteja, osallistua yhteislauluun, testata soittimia, kahvitella ja tehdä löytöjä pihan omalla kirpputorilla.

Kaikkia tapahtumaan osallistuneita tahoja jututettiin pihatoiveisiin liittyen. Musiikkiopiston toiminnan näkökulmasta ja tapahtuman järjestämisen yhteydessä huomattiin pihalle tarvittavan lisää pistokkeita äänentoiston järjestämisen mahdollisuuksiin. Toinen musiikkiopiston toive oli helposti pystytettävän ja purettavan esiintymislavan tarve pihassa. Soiva piha -tapahtuma avataan lisäksi kaupunkilaisten näkökulmasta Wivin puistikko kukkii -tapahtuman esittelyn yhteydessä.

Pihan tulevaisuus -äänimaisemateokset

Syksyllä 2022 musiikkiopiston rytmiiikan ja melodian syventävien kurssien oppilaat toteuttavat Ebeneser-talon pihassa nauhoitettujen audiotallenteiden pohjalta Wivin puistikon tulevaisuutta hahmottelevia ääniteoksia. Ääniteokset valmistuvat hankeraportin julkaisun jälkeen.

Kuva 68: Soiva piha -tapahtuman ihmisviolinää. Kuvan etualalalla sijaitsi let-tujenpaistopiste ja takana vajan vieressä sijaitsi lava. Kuvaaja: Susanna Gillberg.

Kuva 69: Soiva piha -tapahtuman esiintymislava. Kuvaaja: Fredrika Visuri.

Kuva 70: Kuvankaappaus kyselystä, joka jaettiin Keski-Helsingin musiikkiopiston väelle.

Kuva 71: Wivin puistikko kukkii -tapahtumaviikon hajupäivän yrityö-pajan ihannuksia, mm. rosmariinia - ja lasten työpajaan tuomia omia tuliaisia - voikukkia. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kaupunkilaisten osallistaminen

Wivin puistikko -hankkeen pihasuunnitteluun haluttiin osallistaa Ebener-talon käyttäjien lisäksi talon lähiasukkaita ja kaupunkilaisia. Erityisenä toiveena oli tavoittaa hankkeen parissa myös uusia lapsiperheitä, jotka voivat mahdollisesti olla tulevaisuudessa pihan potentiaalisia käyttäjiä.

Ensimmäisessä aluvuossa avataan Wivin puistikko kukkii -tapahtumaviikkoa, joka oli monen Helsingin kaupungin toimijan järjestämä avoin kaupunkitapahtuma ja pihasuunnitteluun paneutunut teemaviikko. Toisessa aluvuossa avataan kaupunkilaisille tarjotun QR-kyselyn luonnetta ja saatuja vastauksia. Kolmannessa aluvuossa kuvataan Leikkiväki ry:n yhteisölle suunnatun työpajailtapäivän antia.

Talon käyttäjien ja kaupunkilaisten erotukseksi ei piirretty liian tiukkaa linjaa, vaan esimerkiksi talon käyttäjät saattoivat vastata myös kaupunkilaisten kategoriaan, ollessaan luonnollisesti samalla sekä kaupunkilaisia että talon käyttäjiä. Pikemminkin jaolla talon sisäisiin ja ulkopuolisiin kokemusasiantuntijoihin on haluttu korostaa pyrkimystä tavoittaa suunnittelun pariin muitakin kuin talon käyttäjiä.

Kaupunkilaisten osallistaminen:

Wivin puistikko kukkii -tapahtumaviikko 17.-21.5.2022

Wivin puistikko kukkii -tapahtumaviikko haluttiin järjestää erityisesti kaupunkilaisten saavuttamiseksi ja osallistamiseksi pihan suunnitteluun. Lisäksi se tarjosi hyvän tavan tutkia talon yhteisöllisen toimintakulttuurin ääreltä löytyvää tietoa. Wivin puistikko kukkii -tapahtumaviikon pääpaino oli kuitenkin antaa tilaa ja aikaa pihan aistipohjaiselle suunnittelulle. Aistiperustaista suunnittelua ylistävän tapahtumaviikon yksi tarkoitus oli myös juhlistaa Ebe-

neser-talon arkkitehdin Wivi Lönnin 150-vuotisjuhlapäivää (20. toukokuuta), joka ajoittui tapahtumaviikon loppupäähän. Tapahtumaviikko kiinnittyi mukaan luontevasti myös vakiintuneeseen ja helsinkiläisiä liikuttavaan Kallio kukkii -kaupunginosafestivaaliin. Tapahtuman päätoteuttaja oli Lastentarhamuseo. Museo oli auki laajennetusti tiistaista lauantaihin ja pääsy niin museoon kuin tapahtumiin oli ilmaista.

Wivin puistikko kukkii -tapahtumaviikon jokaiselle päivälle oli valittu yksi aisti, jonka näkökulmasta pihaa tutkittiin ja sen tulevaisuutta hahmoteltiin. Kaupunkilaisille tarjottiin mahdollisuus osallistua sekä aisteja herätteleviin ja käsitteleviin työpajoihin että pihan suunnittelutoimintaan Paja-tilassa, jonne avautui viikon jokaisena päivänä uusi aistiteemaa esittelevä aistipiste. Konkreettinen suunnittelu mahdollistui Wivin puistikon omassa näyttelytilassa. Koordinaattori oli lisäksi kuulemassa työpajoissa ihmisten toiveita pihan tulevaisuuteen liittyen. Teemapäivien aikana kerätyt toiveet ovat mukana pihan tulevaisuuskuvasessa.

Kuva 72: Perheille suunnatussa yrittö-
pajassa lapset ja aikuiset kokosivat omat
tuoksukimput ripustettaviksi tärkeään
paikkaan voimaa antamaan. Kuvaaja:
Hanna Pielikko.

Kuva 73: Luomupuutarhuri Kaisa
Viitamäki muunsi yrittö-pajassaan Las-
tentarhamuseon ensimmäisen kerroksen
näyttelytilan tunnelmalliseksi: Eri puolille
huonetta sijoitetut pienet yrittötuoksukim-
put ja hämärälle viritetty valaistus loivat
aistirikkaan työpajahetken. Kuvaaja:
Hanna Pielikko.

Tapahtumaviikon toteutukseen osallistuneet tahot:

- Lastentarhamuseo (työntekijät, vieraat/ kaupunkilaiset)
- Päiväkotit Ebeneser (vanhempainyhdistys, perheet, työntekijät, muut)
- Keski-Helsingin musiikkiopisto (työntekijät, opiskelijat, perheet, muut)
- Musiikkikeskus Resonaari (työntekijät, opiskelijat, perheet, muut)
- Kallion musiikkikoulu (työntekijät, opiskelijat, perheet, muut)
- Helsingin työväenopisto (taideopettaja Hanna Siikamäki)
- HÖRBS (luomupuutarhuri Kaisa Viitamäki)
- Arkkitehtuurimuseon teemaopastus:
 - Wivi Lönnin Ebeneser – Jugendlinna lasten ehdoilla
- Kallion kävelyfestivaali (kaupunkiohjaaja Juhani Styrman)
- Lastentarhamuseon ystävät
- Kulttuurikeskus Caisa (konsultaatio)

Kuva 74: Hanna Siikamäen "Ihan pihalla"-taidetyöpajoihin osallistuva saattoi maalata tai muotoilla savesta. Kuvaaja: Susanna Gillberg.

Kuva 75: Kallion kävelyfestivaali keskittyi naisarkkitehtien töiden tutkimiseen. Kierros päättyi Lönnin Ebeneser-talolle. Oppaana kaupunkiopas Juhani Styrman. Kuvaaja: Fredrika Visuri.

Wivin puistikko kukkii -tapahtumaviikon rakenne:

Tiistai & Tuntoaisti

Tapahtumaviikko käynnistyi tuntoaistin tutkimisella. Päiväkodin pihalle rakennettu Wivin puistikon fröbeliläinen aistipolku avattiin päiväkodin väen yhteisessä tilaisuudessa. Lapset kiersivät aluksi polkua jonossa ja tutkivat, mitä astuminen erilaisille maannoksille tuntui. Iltapäivällä Helsingin työväenopiston taideopettaja Hanna Siikamäki toteutti "Ihan pihalla" -taidetyöpajoja museon tiloissa. Taidetyöpajan aikana sai muovilla savella tai maalata. Kallion kävelyfestivaali toteutti kävelykierroksen Kallioon naisten toteuttaman arkkitehtuurin äärelle. Wivin puistikon näyttelytilaan tuotiin tuntoaistimateriaalia. Päivän tapahtumiin osallistuville tarjottiin mahdollisuutta pohtia ja kertoa, miltä Wivin puistikossa voisi parhaimmillaan tulevaisuudessa tuntua.

Keskiviikkoa & Hajuaisti

Hajuaistipäivän aikomuksena oli herkistää hajuaistia ja tutkia, miltä piha voisi parhaimmillaan tulevaisuudessa tuoksua. Paja-tilaan tuotiin hajuaistia herättäviä materiaaleja. Lastentarhamuseo tarjosi hajuaistia herkistävät yrttityöpajat lapsiperheille ja aikuisille, jotka toteutti Hörbsin luomupuutarhuri Kaisa Viitamäki. Yrttityöpajoissa tuoksuteltiin eri yrtejä ja tutustuttiin niiden ominaisuuksiin sekä kasvattamiseen.

Torstai & Makuaisti

Makuaistipäivän tarkoituksena oli herätellä ajatuksia siitä, mille Wivin puistikko voisi maistua parhaimmillaan. Makuaistin päivänä Lastentarhamuseon Ystävät leipoivat kukkaispikkuleipiä. Makuaistin hellimisen lisäksi kukkaispikkuleivistä levisi tuoksu ympäri Lastentarhamuseota.

Kuva 76: Makuaistipäivän kukkaisu-
leivoksia. Kuvaaja: Fredrika Visuri.

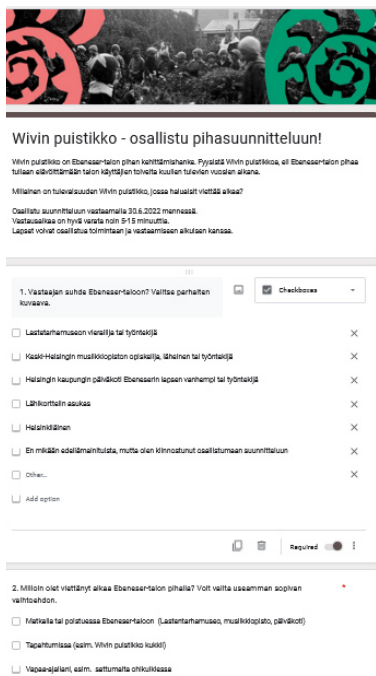
Kuva 77: Soiva piha -tapahtuman tunnelmaa lettupisteellä. Kuvaaja: Fredrika Visuri.

Perjantai & Näköaisti

Näköaistipäivänä Lastentarhamuseolla järjestettiin Arkkitehtuurimuseon oppaiden toteuttama Wivi Lönnin Ebeneser – Jugendlinna lasten ehdoilla -arkkitehtuuriopastus. Samoin istutettiin Wivin vaahtera Wivi Lönnin syntymäpäivän kunniaksi. Paja-tilaan tuotiin näköaistiin vaikuttavia elementtejä. Miltä Wivin puistikossa voisi näyttää? Miten näköaistin haasteet tai sen puuttuminen vaikuttavat pihan hahmottamiseen, ja miten se pitäisi huomioida pihassa?

Lauantai & Kuuloaisti:

Kuuloaistin päivänä toteutettiin Keski-Helsingin musiikkiopiston, Lastentarhamuseon, päiväkotien Ebeneserin ja sen vanhempainseurien, sekä musiikkikeskus Resonaarin ja Kallion musiikkikoulun yhteinen Soiva piha -tapahtuma. Tapahtuma oli koko perheen monipuolinen tapahtuma, jonka aikana osallistujat saattoivat tutustua taloon kokonaisuutena, kuulla konsertteja, osallistua yhteislauluun, testata soittimia, kahvitella ja tehdä löytöjä pihan omalla kirpputorilla. Tapahtumaan osallistuneita tahoja jututettiin pihatoiveisiin liittyen. Tämän lisäksi Paja-tilassa oli avoimena pihasuunnitteluun osallistumisen mahdollisuus. Päivän aikana Paja-tila täydentyi lintujen viserryksellä, tuulen huminalla ja raitiovaunujen kolinalla. Päivän aikana kysyttiin, millaisia ääniä Wivin puistikossa tulevaisuudesta kuuluu?

Kuva 78: Otteita Ebeneser-talon pihan nykytila ja tulevaisuus -kyselystä.

Kuva 79: Esite kaupunkilaisille, jossa näkyy QR-linkki kyselyyn. Kuvaaja: Susanna Gillberg.

Kaupunkilaisten osallistaminen:

Ebeneser-talon pihan nykytila ja tulevaisuus -kysely

Ebeneser-talon pihan nykytila ja tulevaisuus -kysely, eli ns. kaupunkilaisten QR-kysely, rakennettiin Google Forms -alustalle ja kyselyä jaettiin QR-koodin kautta julisteissa Wivin puistikko -näyttelytilassa, Soiva piha -tapahtumassa, Lastentarhamuseon pääovella, Helsinginkadun puoleisen sisäänkäynnin yhteydessä, Helsinginkadun aitaan kiinnitettynä sekä Lastentarhamuseon sosiaalisessa mediassa.

Kyselyyn pyydettiin osallistumaan ohikulkijoita, talon vierailijoita, Lastentarhamuseon henkilökuntaa, Ebeneser-säätiön hallitusta, päiväkodin työntekijöitä ja vanhempia, Wivin puistikko kukkii -tapahtumaviikkoon ja Leikkiväki ry:n työpajaan osallistujia.

Kyselyssä kartoitettiin osallistujan yhteys pihaan sekä ajatuksia pihan koetusta nykytilasta. Kyselyssä haluttiin kuulla käyttäjien mielipiteitä erilaisista toiminnallisista ja kokemuksellisista elementeistä. Tärkeäksi nähtiin myös kysymys, millaiseksi pihan henkinen ja fyysinen turvallisuus koettiin.

Eryteisesti museopiha koettiin pääosin kesäisin viihtyisänä vehreänä soppena, joka korostuu kuitenkin enemmän läpikulkutilana kuin rauhoittumisen paikana. Kyselyyn vastanneista lähes kaikki toivoivat pihaan taidetta (pysyvää, vaihtuvaa, osallistavaa tai mahdollisuutta toteuttaa itse). Seuraavaksi eniten kaivattiin tietoa pihan historiasta, esiintymislavaa sekä kasvillisuutta.

Kaupunkilaisten osallistaminen: Leikkiväki ry

Leikkiväki ry on työpajatoimintaa opiskelun tai työelämän ulkopuolella oleville alle 30-vuotiaille nuorille aikuisille järjestävä taho Helsingissä. Leikkiväen yhteisölle järjestettiin suunnittelutyöpaja kesäkuuisena iltapäivänä. Työpajaan kuului erityisesti aisti- ja taidelähtöistä ohjattua, keskustelevaa suunnittelutoimintaa, jonka kautta pyrittiin kartoittamaan alle 30-vuotiaiden helsinkiläisten julkiseen kaupunkitilaan ja ulkotilaan liittyviä tarpeita.

Työpajan aluksi ryhmä tutustui hankkeeseen Wivin puistikko -näyttelyyn tutustumalla. Suunnittelutyöpajan virittelyyn kuului erityistä paikan henkeen paneutumista ja ns. maatumista, keskittymällä pihassa heräävien aistien terästimiseen. Pihaa tutkittiin kehollista tietoisuutta vaativien tehtävien johdattamana. Varsinainen suunnittelutehtävä tarjosi mahdollisuuden maalata pihan tulevaisuusnäkömään tai sen abstraktion kasviväreillä akvarellipaperille. Harjoitteiden ja syntyneiden teosten yhteydessä keskusteltiin pihan aistiperäisen tutkimisen kautta heränneistä ajatuksista.

Leikkiväki ry:n keskusteluissa erityisesti Lastentarhamuseon piha ja sen takapihan suojattu alue koettiin aistirikkaiksi ja koskettaviksi tiloiksi nykyisessä asussaan. Maalausabstraktioissa ja keskusteluissa ilmentyi toiveita pihan salaperäisyyden, rönsyilevyyden ja aistirikkauden säilyttämiseksi myös tulevaisuudessa. Lisäksi osallistujat esittivät toiveita pihassa pysähtymiselle ja käyskentelylle.

Työpajan suunnitelmiin kuului myös ajatus toteuttaa tulevaisuusperintötyökaluihin liittyvä ”tulevaisuushyppy”, jossa menneisyyden esimerkkien kautta tutkitaan tulevaisuuden vaihtoehtoja. Tätä ei kuitenkaan ehditty toteuttaa työpajan aikana.

Kuva 80: Aistiperustaisen ympäristötarkkailun jälkeen Leikkiväki ry:n osallistajat loivat kasviväreillä näkymiä tulevaisuuden pihasta. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 81: Leikkiväki ry:n työpajassa tilaa tutkittiin eri aistien näkökulmista. Osallistuja osoittaa talon takanurkkauksen roikkuvia villiviinejä. Kuvaaja: Maarit Tanskanen.

Kuva 82 (s. 62-63): Leikkiväki ry:n työpajassa pihaa tarkkaillaan tuntiaistin välityksellä: Tunnustele eri kehonosin jotain mielenkiintoista, karheaa, kovaa, pehmeää, lämmintä ja/tai kylmää. Kuvaaja: Maarit Tanskanen.

4. Ebeneser-talon pihan toteutuneita ja toivottuja tulevaisuuksia

Wivin puistikko -hankkeen aikana kartoitettiin talon käyttäjien kokemuksia ja toiveita tulevaisuuden Ebeneser-talon pihasta monipuolisesti eri keinoin. Kartoituksen lisäksi hankkeen yksi osa oli toteuttaa katsaus Ebeneser-talon pihan historiaan. Historiakatsauksen yhtenä tavoitteena on tuoda talon tuleville pihasuunnittelijoille esille pihan omaa kulttuuriperintöä. Tässä luvussa pihan ensimmäistä kertaa hahmoteltu historia esitetään osana jatkumoa, jonka yhteyteen on liitetty myös pihan nykyhetken kuvaus, sekä utopistinen, toivottu tulevaisuuskuva.

Kuva 83: Lapsi juoksee läpi päiväkotin Ebeneserin viljelysaitauksen ja siellä säilytettävien puupalikoiden. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Der kleine Gärtner.

„Wißt Du des Kindes Sinn für
Lebenspflanz' entfalten,
So mache, daß es mög' für Lebens-
pflanz' walten;
Wißt Du Dein Kind für innere
Lebenspflanz' bereiten,
Verschaff ihm, wo Du kannst, der
Lebenspflanz' Freuden.“

Komm, wir wollen in den Garten,
All' die Pflänzchen dort zu warten:
Wollen sie gar schön begießen.
Daß die Knöspschen sich erschließen.
Die Knöspschen sich entfalten nun;
Sie grüßen Dich mit süßem Duft,
Womit sie durchwurzeln die ganze Luft.
Belohnend ist es, wohlzuthun!

4.1 Ebeneser-talon pihan historia

Ebeneser-talo ja sen piha on toiminut yli sadan vuoden ajan hyvän lapsuuden tukemisen paikkana. Piha neljän vuodenajan ympäristönä elää läpi jatkuvasti erilaisia muutoksia niin sään, kasvillisuuden, talon käyttäjien tarpeiden, yhteiskunnallisen kehityksen, pedagogisten virtausten, lastenkulttuurin tai yleisten arvojen ja normien muuttuessa. Tässä historiakatsauksessa on tarkasteltu Ebeneser-talon fyysisten elementtien (tarjoumien) ja niiden mahdollistamien toiminnallisuuksien historiaa.

Ebeneser-taloa kutsuttiin sen toiminnan alkuvuosikymmeninä aina 1950-luvulle asti Ebeneserkodiksi. Tekstissä talosta käytetään nimeä Ebeneserkoti, kun rakennukseen ja pihaan viitataan ennen tätä aikaa.

Ebeneserkodin henkiset perustukset

Hanna Rothman (1856–1920) ja Elisabeth Alander (1859 – 1940) olivat Ebenesekodin perustamisen päätoimijoita. Kaksikolle oli itsestäänselvää, että rakennettava kokonaisuus tulisi tukemaan aktiivisuuspedagogi Friedrich Fröbelin (1782–1852) pedagogiikan mukaista toimintaa niin sisä- kuin ulkotiloissaan. Niin Rothman kuin Alander olivat opiskelleet⁸¹ Berliinin Pestalozzi-Fröbel-Hausin oppilaitoksessa lastentarhanopettajaopintoja. Opiskelujen aikana Rothman vaikutti Fröbelin ajatuksista hänen oppilaansa, koulun perustajan, Henriette Schrader-Breymannin (1827–1899) vaikutuksen myötä. Rothman toi fröbeliläisen lastentarhaideologian Suomeen kokiessaan kutsu-ukseksensa perustaa lastentarha varattomampien perheiden lapsille. Pohjoismaidenkin mittapuulla ensimmäinen kansanlastentarha perustettiin Suomeen vuonna 1888. Elisabeth Alander tuli mukaan kansanlastentarhan toimintaan sen laajentuessa vuonna 1890⁸². Naisten pitkäaikainen haave omasta lastentarhatalosta ja oppilaitoksesta konkretisoitui vuonna 1901 ”Eget hem för Sörnäs folkbarntädgård – Oma koti Sörnäisten kansanlastentarhalle” -yhdistyksen ostaessa kaksi vierekkäistä⁸³ tonttia Helsinginkatu 3-5:stä⁸⁴.

Rothmanin ja Alanderin uuden kansanlastentarhan haluttiin tarjoavan ihan-teellisen kodinomaisuuden ja henkisen äitiyden tuomaa kasvun turvaa⁸⁵. Puutarha kasvimaainen on kuulunut aivan alusta lähtien lastentarhan perus-ideaan, puutarhan, kasvimaan sekä eläinten hoidon opettaessa käytännöllisten taitojen ja tiedon lisäksi hoivaa ja rakkautta. Lastentarha-nimen tausta tulee fröbeliläisen pedagogiikan mukaan sanasta ”*kindergarten*”, joka tarkoit-

Kuva 84 (s. 66): Pikku puutarhuri, itsekin ”kasvava taimi”, Friedrich Fröbelin pedagogisessa kuvakirjassa Mutter und Koselieder, 1844.

Kuva 85: Talon rakennustyöt alkoivat 2. huhtikuuta ja peruskiven muurausjuh- lallisuudet pidettiin 22.huhtikuuta 1907. Tilaisuus oli talon henkeen liittyen harras: ”*Ja me lausumme julki sen toivomuksen, että tänne epäuskon suureen erämaahan muodoistuisi keidas, kasvaisi pieni raikas lehto.*” Meretniemi, Rantala, 2007.

Kuva 86: Ebeneser-talo kuvattu 1910 -luvulla Kurvista länteen päin. Kuvassa hahmottuu talon muu ympäristö Ebeneser- in alkuajoina sekä tontin sijoittuminen rinteeseen.

81: Rothman opiskeli vuosina 1881– 1882 ja Alander vuosina 1891 – 1892.

82: Rothman ja Alander aloittivat lasten- tarhanopettajakoulutuksen Suomessa vuonna 1892.

83: Kahden tontin kokonaispinta-ala on yhteensä n. 1600-1700 m².

84: Alppiharjun alue oli liitetty yleisen ase- makaavan piiriin samana vuonna. Tällöin alueella oli lähinnä työläisperheiden yksi- tai kaksikerroksia puutaloja, joista osa oli myös tulevan Helsinginkadun päällä. Helsinginkatu ei myöskään ollut kunnolla tasoitettu tie kuin vain pieneltä matkalla lähellä Sörnäisiä. Lähde: Wivi Lönnin Ebeneserkoti – tutkimus ja suunnitelma. Sihto, 2007.

85: Hyvä koti ja henkinen äitiys lastentar- hatyön esikuvina: Aate- ja käsittehistorial- linen tutkielma Suomen varhaiskasvatuk- sen taustasta. Meretniemi, 2015.

puutarhajärjestelmässä yksi ideaali oli sijoittaa lasten henkilökohtaiset viljelypenkit yhteisen viljelyalueen keskelle (Kuva 88).

Ebeneserkodin perustukset muurattiin rinteiselle kalliomaalle. Ebeneserkodin pääoven läheinen *edustuspihan* puoli tontilla numero 5 sijaitsi samassa tasossa Helsinginkadun maantason kanssa. Pihan korkeusvaihteluiltaan monipuolisempi itäinen *puutarhapiha*⁹⁵ sijoittui kokonaan tontille numero 3. Puutarhapihan erotti edustuspihasta kivistä koottu erottajamuuri. Pihasta otetuissa valokuvissa päätellen erottajamuuri näyttää kulkeneen pihan keskeltä, rakennuspiirustuksiin piirrettyä tonttien rajakohtaa mukailleen, aina Helsinginkadun aidalta lähtien pohjoisen pihavajan eteen saakka. Vajan edestä erottajamuuri päättyi ja maa laskeutui loivana rinteinä itäiselle puutarhapihalle. Puutarhapiha oli korkeimmillaan hieman edustuspihan yläpuolella pihan pohjoisosassa ja matalammillaan eteläpäässä, noin metrin verran Helsinginkadun alapuolella.

Lönnin pihasuunnitelmassa näkyy myös toteutunut vaja⁹⁶, jota käytettiin alkusi ulkokäymälän tarpeisiin. Piirustusten mukaan toteutui myös Helsinginkatua ja Harjukatua reunustanut vihertävä aita⁹⁷. Aita ei ollut Lönnin itsensä suunnittelema, vaan kaupunkihuviloiden yhteydessä käytettyä yleistä tyyppiä⁹⁸.

Edustuksen, viljelysten ja leikkien paikat

Kun Ebeneserkoti aloitti toimintansa vuonna 1908, rakennuksessa toimivat lastentarha, kesälasteritarha, lastenkoti, opettajaseminaari ja oppilaskoti. Toiminnan alkuvuosina lapset osallistuivat koko piha-alueen ylläpitoon osana päivittäistä työkasvatusta. Kasvien kasvattaminen on tärkeä osa fröbeliläistä lastentarha-aatetta, sillä ulkoisen elämän hoivaamisella ja varjelemisella nähtiin yhteys siihen, miten lapsi oppii myös pitämään huolta itsestään, toisistaan, ja ottamaan vastuuta ympäristönsä tilasta. Lapset ohjattiin tekemään niin maan muokkausta, siementen istutusta, taimien kastelua, kasvun ihastelua kuin lopulta syksyllä sadonkorjuuta. Muita keskeisiä ulkona harjoiteltuja työkasvatukseen liittyviä toimia olivat mm. polttopuiden kanto sekä lumen luominen.

Edustuspihan nurmialueet ja runsaat istutukset olivat Ebeneserin alkuaikoina kuvista päätelleen matalilla aidoilla rajattuja. Pihan kasvimaan ja kukkaistu-

Kuva 90: Varpaat mullassa: Kasvien istutusta ja kastelua Ebeneserin kesälasteritarhassa. n. 1920.

Kuva 91: Lapset kiillottamassa kuparikattoilaita Ebeneserin edustuspihalla. Edustuspihan nurmialueet oli aidattu pienin aidoin. 1910-luku.

Kuva 92: Lapsia lastentarhanopettajan kanssa Ebeneserin puutarhapihalla erottajamuurin edessä. Näkymä idästä länteen. 1920-luku.

91: Asunnon muodonmuutoksia. Puhtauden estetiikka ja sukupuoli modernissa arkkitehtuurissa. Saarikangas. 2002.

92: Lähes kokonaan puutarhalle varatun tontin lisäksi Ebeneserkoti seisoo kaukana Helsinginkadun kadunrajasta, toisin kuin kadun kaikki muut talot.

93: Arkkitehtuurimuseon kokoelmat

94: Pihasuunnitelma ei sisällä juurikaan selityksiä. Tiedot toteutuneista pihajärjestelyistä ovat pääosin selvitetty säilyneiden valokuvien perusteella.

95: Sanavalintoja "puutarhapiha" tai "edustuspaha" ei ole löydetty käytettävään Ebeneserkodin historiassa. Jako kuitenkin kuvaa pihan kaksipainotteisuutta ja toteutuneiden toiminnallisuuksien eroja.

96: Rakennus on paikallaan edelleen, ja on Ebeneser-säätiön toimintakertomusten (vuodet 1991-1996) mukaan Kallion seudun vanhin pystyssä oleva puurakennus.

97: Aidan replika on kirjoittamisajankohdan aikaan esillä Lastentarhamuseon ensimmäisen kerroksen näyttelyssä.

98: Wivi Lönnin Ebeneserkoti – tutkimus ja suunnitelma. Sihto, 2007.

Kuva 93: Ebeneserin kasvimaan tuotteiden sadonkorjuuta (mm. suurikokoinen kurpitsa), 1910.

Kuva 94: Kesälastentarhan lapsia hoitamassa Ebeneserin kasvimaata, 1920-luku.

Kuva 95: Ebeneser-talo talvella, 1927-1928. Taustalla rakenteilla Vaasanlinna (Harjukatu 3-Vaasankatu 6, valm. 1928).

99: Edustuspihan perenna- ja kesäkukkalajeista on säilynyt muutama mustavalkoinen kuva, joiden kautta tarkkoja lajeja voi selvittää.

100: Puutarhassa toteutuvan työkasvatuksen lisäksi fröbeliläiseen pedagogiikkaan kuului antaa tilaa lasten omaehtoiselle leikille.

101: Kotikallion lastentarhan puutarha-vihko "Muistiinpanoja puutarha-töistä" vuosilta 1915-1919 ja 1925

tusten lajeista voi saada vihiä Lastentarhamuseon valokuva-aineiston lisäksi Ebeneserin läheisen vuonna 1903 perustetun Kotikallion lastentarhan säilyneestä puutarhavihkosta "Muistiinpanoja puutarha-töistä" vuosilta 1915-1919 ja 1925. Vihkon mukaan Kotikallion alkukevään töihin kuului ruusujen ja villiviinin istutusta sekä marjapensaiden kunnostusta. Todennäköisesti samoja kasveja kuului myös Ebeneserin puutarhaan⁹⁹. Kesinä 2020-2022 on Harjutorin viereisen nurkan kukkapenkistä noussut valkopunainen akileija, jonka arvellaan muistitietoon perustuen olevan yksi pihan alkuperäisistä perennalajeista. Taloa reunustavien kukkaistutusten valo-olosuhteet ovat muuttuneet yli sadan vuoden aikana tonttia reunustavien puiden kasvettua, joten on hyvinkin mahdollista, etteivät samat lajit ole viihtyneet vuosikymmeniä samoissa paikoissa. Helsinginkadun ja Harjukadun kulmaukseen Ebeneser-talon ensimmäisinä vuosina istutettu vaahtera säilyi pihassa vuoteen 2017 saakka.

Puutarhapiha rakentui hiljalleen työkasvatukseen ja leikin¹⁰⁰ parissa. Ebeneserkodin ensimmäiset kasvimaat sijaitsivat kuva-aineiston perusteella pihan koillisnurkassa ja itäisellä seinämällä. Ebeneserkodin toiminnan alkuajoilta on säilynyt dokumentteja kuukausiaiheista ja teemoista, joita työkasvatukseen ja puutarhan äärellä käsiteltiin. Esimerkiksi vuoden 1913 kevään teemoina olivat puutarhatyö, valo sekä kevätkukat. Vastaavasti syksyllä 1914 teemoina olivat puutarhan kukat ja juurikasvit, ruis ja ohra. Teemoja käsiteltiin kokonaisvaltaisesti: viljat kylvettiin keväällä Ebeneserin maahan, ja syksyllä puidusta sadosta leivottiin itse leipää. Ebeneserin puutarhaan istutettiin mahdollisesti papuja, salkopapua, porkkanaa, punajuurta, pinaattia, auringonkukkia ja valkoapilaa. Kotikallion "lasten maahan" tuli porkkanaa, punajuurta, naurista, ruohosipulia, salaattia ja tilliä¹⁰¹. 1910-luvun Ebeneseristä on tallella kuvia, joiden perusteella kasvimaan kasveihin kuuluivat myös monet raparperit, marjapensaat ja omenapuut.

Leikkipihan maisema kaupungistuu

Ebeneserkotia ympäröivä maisema muuttui kaupunkimaisemmaksi 1930-luvun taitteessa ja lasten leikkipaikkojen tarjoamat toiminnalliset vaihtoehdot alkoivat muuntua ympäristön itsessään tarjoamista elementeistä kohti rakennettua, aikuisten luomaa leikkiympäristöä. Pihan istutukset ja puutarha rönsyivät aiempaa runsaampina.

1930-luvun taitteessa pihasta itään ja pohjoiseen avautuva horisontti sulkeutui Vaasanlinnan, Vaasantalon sekä Vaasanhallin rakennusten noustessa ja syrjäyttäessä korttelin matalat puutalot. Kivitalojen rakentumisen yhteydessä Ebeneserkodin tontin pohjoisen lauta-aita korvautui uusien talojen seinämuurilla. Kun pihan viereinen Vaasanhallin kauppakeskusrakennus valmistui, myös itäinen aita vaihtui betoniseksi.

Viereisten kivitalojen rakentaminen muutti Ebeneser-kodin maiseman lisäksi puutarhapihan korkeusvaihteluita. Seinämuurien rakentuessa tontin korkeimpia pohjoisia osia madallettiin ja alavat maa-alat täytettiin. Muutosten jälkeen Ebeneserkodin edustuspiha ja puutarhapiha olivat lopulta samantasoisia Helsinginkadun kanssa¹⁰². Pihan korkeusvaihteluiden tasoittuminen ja pitkien näkymien sulkeutuminen vaikutti pihan kokemukselliseen moniulotteisuuteen sekä lasten leikkien ja liikkumisen mahdollisuuksiin.

Muutosten jälkeen puutarhapiha jakaantui aiempaa selkeämmin leikin ja viljelysten alueisiin. Pihaan rakennetut kaksi leikkimökkiä - punaiseksi maalattu Punatupa ja sininen Sinitupa¹⁰³ - sijoitettiin omalle leikkialueelleen puutarhan ja Helsinginkadun väliin. Leikkialueeseen kuului myös hiekkalaatikko, joka sijaitsi pensasaidan toisella puolella lähempänä rakennusta. Helsingiläisten työläisperheiden oloissa ei ollut aiemmin tavattu näitä kartanolaiselämän parissa tuttuja leikkipaikkoja. Mökkeistä kehkeytyi lasten leikkien ”haavelinnoja”¹⁰⁴, joissa jäljiteltiin aikuisten elämää kotileikeillä. Lisäksi pihalla oli pienen aikaa leikkikioski, jossa kauppa kävi vilkkaana¹⁰⁵.

Mökkien kalusteet, lasten mittakaavaan sopivat pöydät ja penkit, olivat saaneet värinsä ja muotonsa karpässieneltä. Hyvällä säällä mökkien ja sisätilojen kalusteet saatettiin kantaa puutarhaan, jonne katettiin niin lapsille kuin nukeille lounas omenapuiden ja ruusupensaiden katveeseen. Niin kalusteista kuin mökistä opeteltiin pitämään hyvää huolta. Mokit suursiivottiin keväisin ja ennen juhlia. Lapset pesivät itse mökin matot, verhot, ruutupöytäliinat ja kalusteet.

Ebeneserkodin puutarhan lajisto runsastui ja sato parani kuvista päätellen pihan alkuvuosiin verrattuna. Kukista ruusut, orvokit ja auringonkukat sulostuttivat pihaa pitkän kesää ja niiden hoitoon lapset osallistuivat aktiivisesti. Lapsille tarkoitettuja pihan taloustöitä olivat myös leikkimökin ja aidan huoltomaalaukset. Talviset taloustyöt, kuten jäisen maan hiekoittaminen, lumen luominen ja talon lämmityspuiden kantaminen¹⁰⁶ koettiin muistitiedon mu-

Kuva 96: Lapsia leikkimässä pihalla ennen maantasoitustöitä. Kuva on otettu Helsinginkadun läheisyydestä vajalle päin (vaja on kuvassa leikkimökin takana).

Kuva 97: Lapset leikkimässä piirileikkiä Ebeneserin pihalla. Piha on jo tasoitettu ja kasvillisuus on ehtinyt kasvaa. Leikkimökkipari seisoo vastakkain. 1930-luku.

Kuva 98: Leikkimökin kevätsiivous meilläään. 1930-luku.

102: Lastentarhamuseon valokuvakoelma.

103: Lähde: Unelmien leikkimökit. Paasio. 2011.

104: Mökkejä oli aluksi mahdollisesti vain yksi, joka sijaitsi puutarhapihan pohjoisseinällä. Mök(e)illä on ollut monta eri paikkaa. 1930-1950-luvuilla toisen mökin saavuttua mokit seisoivat puutarhapihan eteläpuolella Helsinginkadun läheisyydessä vastakkain aseteltuina. Matala pensasaita erotti leikkimökkien oman ”leikki-alueen” muusta pihasta, kuten suuresta hiekkalaatikosta, joka sijaitsi lähempänä Ebeneserkotia.

105: Lastentarhamuseon valokuvakoelma

Kuva 99: Ebeneserin koululaisten päiväkodin lapset kantavat halkoja Ebeneserin kellariin, 1920-luku.

Kuva 100: Talvisodan aikaan alimmat ikkunat suojattiin hiekkasäkeillä.

Kuva 101: Leikkilaiva täynnä matkustajia.
Kuva: Laila Vuorinen.

106: Talon polttopuita säilytettiin pihan pohjoisaitaa vasten, nurkkakulmauksen ja vajan välissä. Polttopuille oli oma pieni luukku etupihan puolella. Lasten tehtävä oli kantaa puita pinosta kellariluukulle ja sieltä edelleen talon lukuisiin kakluuneihin.

107: Harjutorin alue ei ollut vielä Ebeneserkodin valmistuttua rakenteilla. Wivi Lönnin Ebeneserkoti – tutkimus ja suunnitelma, Sihto, 2007.

108: Ebeneserkoti kuitenkin organisoii lasten evakoinnista pois kaupungeista maaseudulle ja Ruotsiin.

109: Laiva-aihe oli myös alueen lasten omaan elämänpäiiriin kuuluva asia, sillä lähellä toimi Sörnäisten satama.

110: Ennen saneeraukseen päätymistä keskusteltiin myös muutosta uusiin tiloihin, talon myymisestä, tai jopa purkamisesta, jolloin pihaan olisi voinut rakentaa talon silloisia tarpeita vastaavat tilat. Lähde: Ebeneser-säätiön toimintakertomukset 1960-luvulta. Hallituksen kokousten pöytäkirjat.

kaan raskaina, mutta myös kilpailuhenkeä nostattaneina tehtävinä. Keskuslämmitykseen siirtyminen vuonna 1933 lopetti halonkantamisen ja muutti työkasvatuksen kohteita.

Pihassa kasvoi eri puulajeja, kuten omenapuita, lehmuksia, koivuja ja mänty. Monihaarainen tuomi vajan edessä oli kasvanut 1930-luvulla jo niin suuriin mittoihin, että sen lehvästö loi katetun, varjoisan tilan pihavajan eteen. Myös Ebeneser-talon tonttia vastapäätä olevan Harjutorin muoto ja istutukset sekä puistoa ympäröivät talot alkoivat erottua Ebeneserkodin pihan vastinparina¹⁰⁷. Kuitenkin juuri Ebeneserkodin puut vehreyttivät ensimmäisinä talon lähi- aluetta ja erityisesti Helsinginkatua, sillä koko tietä reunustavat puustutukset istutettiin vasta 1970-luvulla.

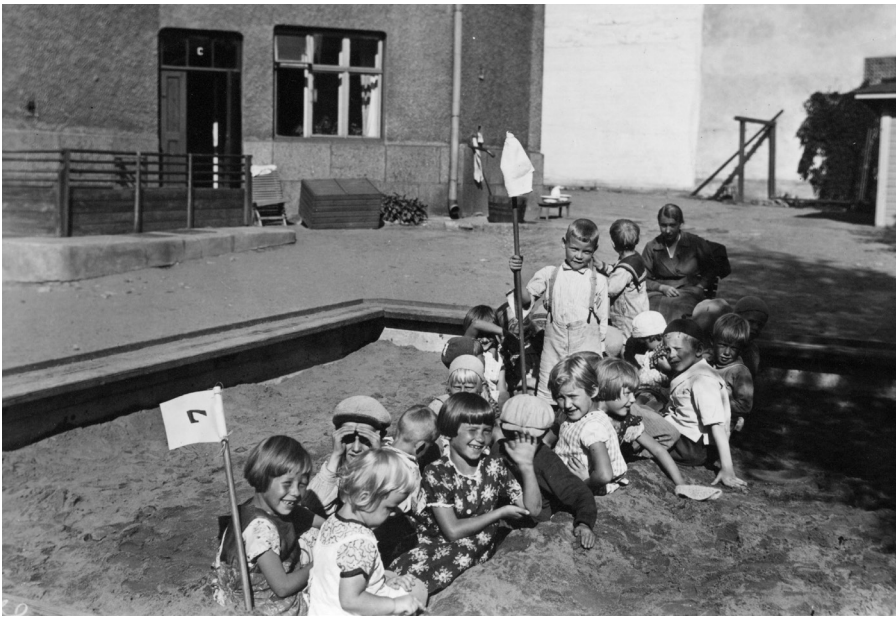
Vuosien 1918 ja 1940-1945 sotien aikana Ebeneserkoti ei ottanut vastaan lapsia¹⁰⁸. Vuonna 1939 talon ensimmäisessä kerroksessa toimi haavoittuneiden sidonta-asema. Rakennuksen alimmat ikkunat oli suojattu hiekkasäkeillä ja talon kellariin mentiin suojaan. Ebeneserkoti ei vaurioitunut sotien aikana.

1950-luvulla lasten Puna- ja Sinitupa purettiin. Mökkien jälkeen pihalle rakennettiin suuri avomallinen ja mastollinen leikkilaiva¹⁰⁹. Laiva koettiin muistitiedon perusteella erityisen rakkaaksi lasten keskuudessa. Kannelle mahtui yhtä aikaa jopa 20 lasta.

Modernisoituva piha hiljenee lasten äänistä

1960-luvulla yhteiskunnallisten muutosten myötävaikutuksesta Ebeneser-talon viljelykset ja leikin yhdistävä puutarhapiha muuntautui leikkipihaaksi, kun viljelysala korvautui toisenlaisilla pedagogisilla elementeillä.

Ebeneser-talo saneerattiin laajamittaisesti ensimmäisen kerran vuonna 1962¹¹⁰. Mittava remontti kohdistui pääosin rakennuksen sisätiloihin, mutta myös pihan elementit kokivat muutoksia. Pihan alkuperäinen Helsinginkatua ja Harjukatua rajaava sinivihreä puuaita nähtiin tulleen käyttökänsä päähän, ja se korvattiin helppohoitoisella ja kestäväällä metalliverkkoaidalla¹¹¹. Uuteen metalliaitaan lisättiin uusi portti Helsinginkadun osuuden puoliväliin, joka mahdollisti pihaan ajamisen myös autolla. Saneerauksen yhteydessä julkisivun puiset peiliovet vaihdettiin sileiksi tammioviksi ja polttopuiden tiputusluukku

korvattiin kellariin laskeutuvilla rappusilla¹¹².

Heti remontin jälkeen Ebeneser-talon lastentarhatoiminta siirtyi Helsingin kaupungin omistukseen¹¹³. Lastentarhan toiminta perustui vielä 1960-luvun alussa vahvasti fröbeliläiseen pedagogiikkaan, mutta kehityspsykologinen tieteellinen pohjavire alkoi monipuolistamaan kasvatusajattelua sen rinnalla. Puutarhan vaatimaan hoivaan ja huolenpitoon liittyvät laaja-alaiset toimet, kuten fröbeliläisen pedagogiikkaan liittyvä prosessien keskinäisriippuvuuksia näkyväksi tekevä systeemiajattelu, pelkistyi yksittäisiksi “kastelukannu-leikkeiksi”. Teollistuminen ja teknologinen kehitys tekivät kuluttajan jokapäiväisestä elämästä helpompaa lämmityksen ja ruoansaannin ollessa aiempaa vähemmän sidottua lihasvoimaan. Mahdollisesti tämä vaikutti myös viljelyn vähentymiseen.

Puutarha-alueen kaventumisesta¹¹⁴ huolimatta pihan muu kasvillisuus ja puusto tuotti leikkeihin muokattavia ratkaisuja tarjoavia elementtejä, kuten oksia, lehtiä, käpyjä ja heinäkasveja, pienen nurmialan kasvaessa vielä pihassa. Lisäksi pihan hiekkamaata oli helppoa kaivaa, mikä mahdollisti lapsille tilan muokkaamista osana leikkejään. Pihavajan edessä kasvava tuomi kaadettiin 1970-luvun lopussa. Tuomen monihaarainen kanto jätettiin lasten kiipeilypuuksi.

1970-luvulta eteenpäin yleistyivät myös pihaleikkien “valmiit ratkaisut”, kuten liukumäet, kiipeilytelineet ja erilaiset lapiot ja sangot. Leikki-pihalla oli hiekkalaatikko, mutta myös liikuntapainotteiseen¹¹⁵ leikkiin yllyttäviä elementtejä, kuten puusta tehty liukumäki, metallinen leikkikaari sekä käännettävät ja liikuteltavat kiipeilyseinämaiset elementit¹¹⁶. Muovi alkoi yleistyä leikkivälineiden materiaalina. Pihassa leikittiin enenevässä määrin muovisilla työkaluilla, liikennevälineillä, lapiolla ja ämpäreillä. Lelujen suurempi määrä on saattanut jopa tyypistää omaehtoista mielikuvituksen perustuvaa leikkiä¹¹⁷.

Ebeneser-talon lastentarhaopettajakoulutus laajeni vuonna 1975, jonka myötä päiväkotiosastoja siirrettiin toisiin yksiköihin. Ebeneser-talon Helsingin kaupungin päiväkotiin jäi noin 20 lasta, jotka nauttivat poikkeuksellisen suuresta piha-alasta käyttäjämäärään suhteutettuna. Kaupungin päiväkoti toimi rakennuksessa vuoteen 1986 asti, jolloin paikassa päättyi yhtäjaksoisen 80 vuoden lastentarha- ja päiväkotitoiminta. Lasten leikeistä kaikuva piha hiljentyi.

Kuva 102: Lapsia ilmeisesti ohjatussa laivaleikkissä Ebeneserin pihalla hiekkalaatikossa, n. 1940-luku.

Kuva 103: Lapset ja lastentarhanopettaja seisovat Ebeneserin päiväkodin pihalla, 1970-1980-luvun vaihe. Taustalla näkyy Vaasanhallin ikkunoita.

Kuva 104: Ebeneserin päiväkodin pihaleikkejä. 1983.

111: Aitamateriaalin vaihtamisella haluttiin mahdollisesti muuttaa talon ilmettä ajan henkeen sopivammaksi. 1960-luvulla talon jugend-tyyli koettiin vanhanaikaiseksi.

112: Ebeneser-säätiön toimintakertomukset 1960-luvulta.

113: Omistusvaihdos tapahtui vuonna 1963. Useimmat Helsingiläiset lastentarhat oli siirretty kunnalliseen omistukseen jo 1930-luvulla. Remontin ja hallintomuutoksen yhteydessä Ebeneser-taloon jäi 200 lapsen suomenkielinen lastentarha, 30 lapsen lastenseimi ja lastentarhaopettajien oppilaitos.

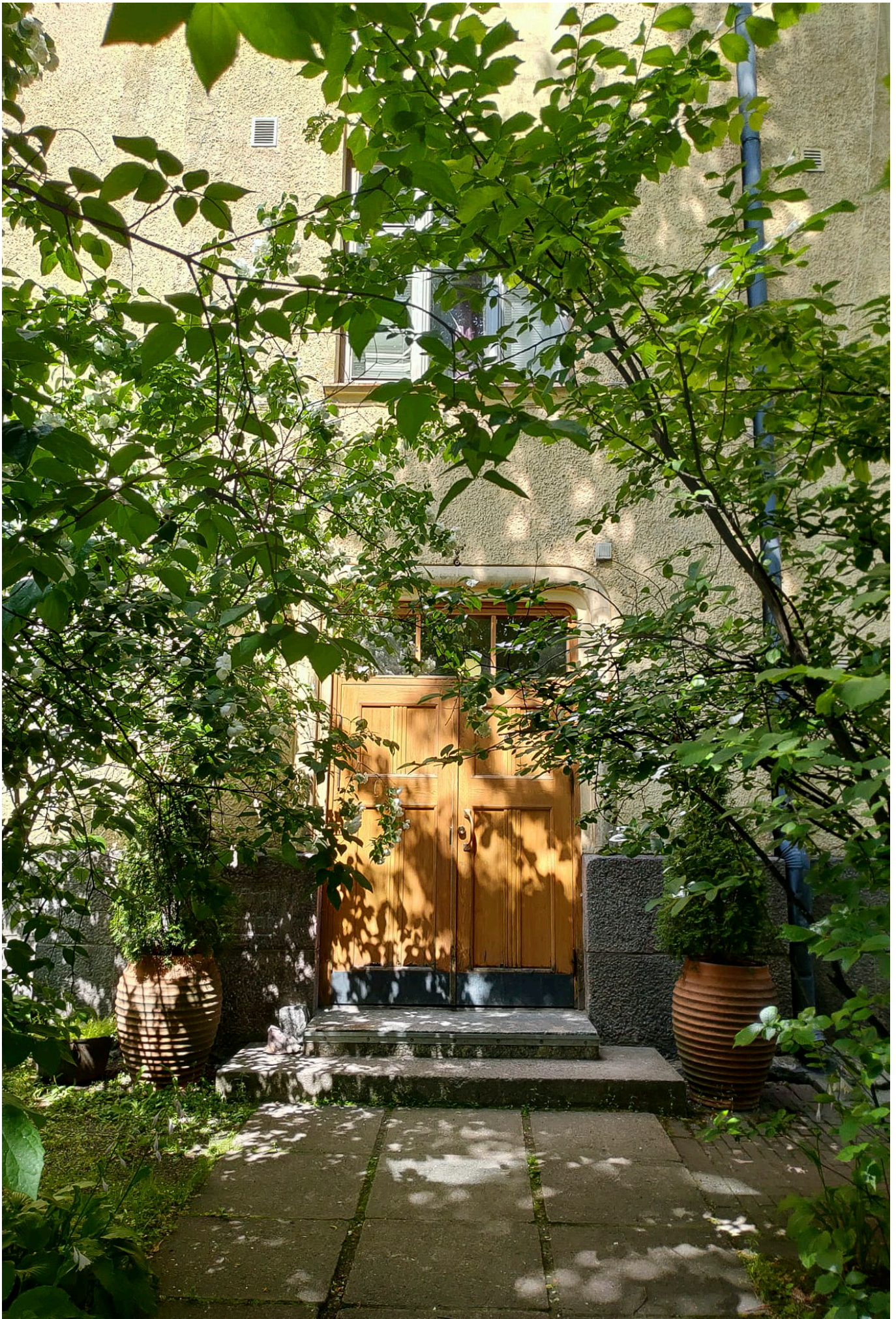
114: 1980-luvulla otetuissa valokuvissa näkyy vajan viereisellä alueella aita, joka voi mahdollisesti rajata pientä kasvatusalaa.

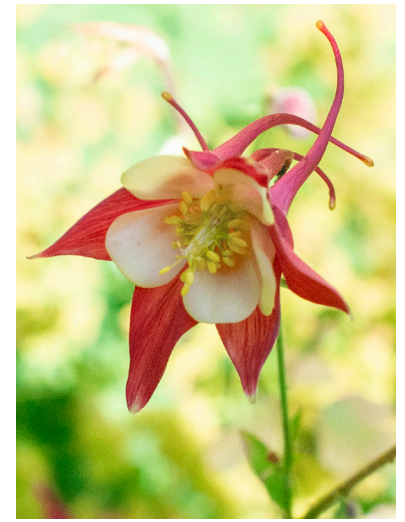
115: Toisen maailmansodan jälkeisissä kasvatuskäytännöissä korostettiin varhaisen itsenäistymisen ihannetta, ja lasten itsenäinen liikkuminen oli pitkään tärkeä lapsille opetettava kansalaistaito. Leikin paikka. Rakennettujen leikkiympäristöjen kehitys 1970-luvun Helsingissä. Moili, Jouhki, 2021.

116: Puinen leikkilaiva poistettiin pihasta 1960-luvulla.

117: Tila, lapsi ja toimijuus - lastentarha- ja päiväkotiarjen murrokset ja jatkuvuudet muistitietoaisteissa. Sillanpää.2021.

4.2 Ebeneser-talon pihan nykyisyys

Seuraavissa luvuissa kuvaillaan pihan nykytilaa. Aluksi kerrotaan Lastentarhamuseon hallinnoimasta läntisestä piha-alueesta, entisestä edustuspihasta ja nykyisestä *museopihasta*. Toisena kokonaisuutena avataan päiväkodin käytössä olevaa *leikkipihaa*.

Lastentarhamuseon museopiha

Museon piha voidaan jakaa kolmeen pääalueeseen: museon sisäänkäynnin läheiseen rehevään ”patioon”, pelastustiehen ja huoltoalueeseen, sekä talon takanurkkaukseen.

Ebeneser-talon pääsisäänkäynniltä alkavan käytävän molemmilta puolilta kaartuvat pihaan saapuvien ylle 2-4 metrin korkeuteen tuoksuvat jasmikepensaat. Tonttia rajaavaa metalliaitaa reunustavat lehmukset¹²⁷ ja sitä peittävät tontin sisäpuolella orapihlaja-aita ja villiviini. Jasmikepensaiden ja Harjukadun välisellä alueella on pieni, tontin ainoa nurmikkoinen alue, jossa nuori vaahtera kasvaa¹²⁸. Kivijalan edessä kukkii värikkäästi perennapenkin lajisto. Alkuperäisellä paikallaan olevassa perennapenkissä kukkivat mm. puna-vaalkoinen akileija, särkynytsydän, juhannusruusu, lilja, tulppaani ja narsissi. Pääoven¹²⁹ viereisissä korkeissa kukkaruukuissa kukkivat vuosittain vaihtuvat kesäkukat, ja talvisin tuijapensaat kanervineen. Kulkukäytävän toisella puolella on museopihan pieni patio istumisalueineen ja mataline perennoineen¹³⁰. Patiolla pidetään muutamaa penkkiä ja pientä pöytää talossa vierailevien levähdyspaikkana¹³¹. Aivan talon tunnetun julkisivutekstin alla, kellariportaiden edessä kasvaa suuri juhannusruusu.

Pation vierestä alkaa pihan huoltoalue, joka sijoittuu pihan keskiosiin rakennuksen etelä- ja itäseinustojen eteen. Huoltoalueella on pyöräparkki ja roskakatos, sekä varattu tila tavarantoimitusten, pelastusautojen ja huoltoliikenteen tarpeisiin¹³².

Talon muoto kääntyy pohjoisen julkisivun puolella rakennukseen sisään, muodostaen suojaisen nurkkauksen. Nurkkauksessa Ebeneser-talon julkisivu ja viereisen Vaasanlinnan korkea seinämuuri ovat villiviinin peitossa¹³³. Maa tontin perällä kohoaa hieman pohjoisseinustaa vasten. Nuori lehmus kasvaa aivan betoniseinämän vieressä ja sen alaa kansoittavat harvakseltaan erilaiset avoimien tilojen piennarkasvit, kuten horsma, pietaryrtti ja siankärsämä.

Kuva 108 (s. 76): Ebeneser-talon pääovi jasmikepensaiden reunustamana kesällä 2022. Kuvaaja: Fredrika Visuri.

Kuva 109: Talvinen näkymä museopihaan Harjukadun ja Helsinginkadun nurkkauksesta.

Kuva 110: Puna-vaalkoinen akileija, joka on mahdollisesti yksi ainoita pihan alkua ajoilta säilyneitä lajeja.

127: Lehmusten ikä ja kunto kartoitetaan syys-kevällä 2022-2023.

128: Wivi Lönnin syntymäpäivän 21.5.1872 kunniaksi istutettu vaahtera (Kirjovaahtera Acer platanoides ”Drummondii”)

129: Myös päiväkodin oven pielessä kukkivat samat perennakasvit ja ruukkukukat, kuin pääoven läheisyydessä.

130: Lastentarhamuseon henkilökunta on halunnut ylläpitää patiolla runsasta ja rönsyävää perennakasvillisuutta.

131: Tonttia reunustavissa lehmuksissa elävät lehmuskirvat erittävät loppukesällä tahmeaa mesikastetta, jolloin penkkien käyttö vaatii putsausta.

132: Piha-alue ei ole yleisessä parkki-käytössä, mutta sinne pääsee henkilöautolla. Pelastusautoille ja huoltoliikenteelle varattu pelastustie on tarkoitettu Ebenesertalon lisäksi saman korttelin pohjois-osissa olevan kuusikerroksisen Vaasanlinnan pelastustarpeisiin. Vuonna 2021 Vaasanlinnan rakennuksen ullakolla syttynyt tulipalo ja pelastustoimet toteutettiin Ebeneser-talon pihan kautta, mikä muistutti alueen esteettömyyden tarpeellisuudesta.

Kuva 111: Jätekatos Helsinginkadun vieressä. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 112: Museopihan patio kesällä 2015. Kuvaaja: Fredrika Visuri.

Kuva 113: Leikkipihan ja Helsinginkadun välinen turva-alue. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 114: Pihan pelastustie ulottuu Helsinginkadun portilta pihan pohjoismuurille saakka. Kuvaaja Hanna Pielikko.

133: Villiviini voi olla samaa kantaa, joka on reunustanut tontin aitoja talon alkua ajoista lähtien.

134: Ebeneser-säätiön hallituksen kokouspöytäkirjat.

135: Vuonna 2015 taiteilija Alexander Reichstein toteuttamiilla Jättipalikoilla voi rakentaa aikuisen mahdolluvan tilan. Palikoiden ajatus perustuu Fröbelin alkuperäisiin leikkilahjoihin. Jättipalikoissa niiden mittakaava on moninkertaistettu ja materiaali vaihdettu puusta kevyeen solumuoviin. Lastentarhamuseo tarjoaa Jättipalikoiden rakentelutyöpajoja.

Nurkkauksen julkisivun kaksi ovea ovat talon ainoat jäljellä olevat alkuperäiset ovet¹³⁴.

Pihavaja reunustaa kahdelta sivultaan museopihan ja päiväkodin leikkipihan aluetta, ja molemmista piha-alueista on pääsy vaja-rakennukseen. Vajassa säilytetään niin päiväkodin lasten rattaita, päiväkodin potku- ja polkupyöriä ja lasten leluja kuin Lastentarhamuseon Jättipalikoita.¹³⁵ Vajan ja pohjoismuurin välissä on pieni tila, jolla ei ole selvää käyttötarkoitusta.

Ebeneser-talon julkisivun rappaukset ovat paikoin rapistuneet. Lähivuosina taloon tullaan toteuttamaan julkisivusaneraus. Rakennus on suojeltu asema-kaavassa SR-1 -merkinnällä¹³⁶. Suojeluohjeistukset eivät koske museopihaa.

Hyönteiskannasta pihassa on tavattu yleisimpinä mehiläisiä, muurahaisia, lehmuskirvoja, leppäkerttuja, kastematoja ja joitakin perhosia. Talvella pihan lajisto rajoittuu lintuihin, kuten puluihin, varpusiin ja mustarastaisiin, sekä pieneläimiin, kuten oraviin, kaupunkijäniksiin ja rottiiin.

Päiväkodin leikkipiha

Helsingin kaupungin yleinen päiväkotitoiminta avautui Ebeneser-talossa uudestaan vuonna 2018, kun päiväkoti Ebeneser aloitti toimintansa. Pihaan toteutettiin vuonna 2019 leikkipaikkoihin kohdistuneiden riskistandardien¹³⁷ mukainen täysimääräinen remontti. Saneerauksessa poistettiin mm. puita ja leikkipihan kaikki pensaat, leikkilinjat, keinut ja hiekkalaatikot, sekä valmisteltiin perustukset uusille keinoille ja kiipeilytelineelle¹³⁸. Pihaan uusi laivamainen kiipeilyteline viittaa ansiokkaasti pihassa 1950-luvulla olleeseen rakastettuun leikkilaivaan kertoessaan Ebeneser-talon pihan omasta historiaasta. Uusi metallinen aita sijoitettiin Helsinginkadun ja päiväkodin leikkipihan väliin luomaan suoja-alueita¹³⁹ koko talon pihaa rajaavan metalliverkkoaidan lisäksi. Myös keinualueet ja vajan viereinen viljelyalue rajattiin omilla metalliaidoillaan. Kaikkien leikkivälineiden alle ja turva-alueiden vaatimille aloille asennettiin muovista tekonurmimattoa, ja muille alueille kivituhka. Muovimaton ja kivituhkan lisäksi pergolan toiselle sivulle, toteutettiin puolikuun muotoinen ajorata potkupyörillä ajamiseen. Pihaan alkuperäiset suuret kivet ja merkittävimmät puut, vaja ja pergola säästettiin.

Päiväkoti Ebeneserin uusi piha otettiin haastattelujen perusteella vastaan riskitietoisin mielin. Uusi piha näyttöytyi modernina, siistinä ja aiempaa turvallisempaan. Muovimattojen luoma ilme koettiin monen silmää miellyttävänä ja pari vastaajaa jakoi kokemuksen siitä, että päiväkodin pihaan on panostettu erityisesti. Toisaalta muutaman vastaajan mukaan pihaan jäätin kaipaamaan nurmikkoa, kasvillisuutta ja muokattavaa maata. Itse päiväkoti Ebeneser ja Lastentarhamuseo toivoivat pihaan kasvillisuutta, aistipolkua sekä historiallisten elementtien huomioimista, mutta näitä toiveita ei saneerauksessa toteutettu.

Nykyisessä pihassa on kiinteiden välineiden turvallisuuden lisäksi huomioitu osin myös intersektionaalinen näkökulma, eli yhdenvertaisuutta tukeva Desing

Kuva 115: Näkymä päiväkodin aidalta sisälle leikkipihaan. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

136: Merkintä velvoittaa, ettei rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti ensiarvoisena pidettyä rakennusta saa purkaa eikä siihen saa tehdä katujulkisivujen tai vesikaton arvoja turmelevia muutoksia ja lisärakentamistöitä. Rakennus sijoittuu kokonaan museopihan puolelle.

137: Muutoksissa täytyi huomioida erilaisia leikkitilaa liittyviä riskejä aiempaa tarkemmin, sillä leikkipihojen ja leikkipihojen lisäturvallisuusvaatimuksia ja testausmenetelmiä kuvaavan turvastandardin 1176: 2008 toteutumista alettiin valvoa tiiviimmin vuodesta 2009 alkaen. Lähde: Toimiva, kestävä ja turvallinen leikkikenttä, Junntila. 2009.

138: Ebeneser-säätiön tunnustuspalkinto annettiin 2018 syksyllä Lappset Groupille. Palkintosummalla ostettiin Lappsetin pihavälineitä päiväkoteihin ja tämän myötä kaksi vihreää pyörivää penkkiä sijoitettiin päiväkoti Ebeneserin pihaan remontin jälkeen.

139: Suoja-alueen tekemiseen vaikutti Ebeneser-talon läheisen Vaasanpuistikon katukulttuuri. Pihaan silloiset pensaat olivat vetäneet puoleensa suojaisten paikkojen tarvitsijoita. Turvallisuuden ja biodiversiteetin tukeminen ei kuitenkaan lähtökohtaisesti tarvitsisi olla toisiaan poissulkevia lähtökohtia.

Kuva 116: Päiväkodin leikkipihan kiipeilyteline, johon kuuluu liukumäki. Takana vihreä pergola ja lapset leikeissään. Muun muassa potku- ja polkupyörät ovat suosittuja. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 117: Näkymä Lastentarhamuseon ikkunasta alas päiväkodin pihaan. Kuvaaja: Fredrika Visuri.

140: Remontin jälkeisenä ensimmäisenä toimintakesänään päiväkodin kasvatustaatikoissa kasvoi mm. perunaa ja muita hyötykasveja. Kokeilun myötä huomattiin, että päiväkodin ollessa suljettu kesäaikaan juurikasvit eivät saaneet tarpeeksi tarvitsemaansa vettä ja hoitoa. Tämän jälkeen viljelylaatikoiden istutuksissa on suosittu lähinnä perennalajeja.

for all -ajattelu. Leikkialueelle pääsee pyörätuolilla melkein mihin vain maan ollessa tasainen, vaikka sisäpihan portin "lapsilukko" on tosin lähes mahdoton avata pyörätuolista käsin. Leikkilaitteet huomioivat osin pyörätuolin mittasuhteet, eli laitteiden alta ja välistä pääsee kulkemaan pyörätuolilla. Turvallisuusalueita merkitsevät muovimattojen värit, pienet korkeuserot ja aidat pyrkivät lumettomaan aikaan auttamaan niin näkeviä kuin näkö- tai liikuntaesteisiä erottamaan riskialttiimmat turva-alueet, kuten liukumäkien ja keinujen edustat. Pihan valaistus on talviaikaan voimakas. Varsinaisia rauhoittumiseen tai vetäytymiseen soveltuvia alueita pihalla ei juurikaan ole, mikäli lapsi haluaisi rauhoittua tai suojautua pihan aistiärsyksiltä. Pihan puusto tarjoaa kesäisin merkittävää suojaa auringon paahteelta. Pihaa rajaavat betoniset seinät toimivat kuin kaikukoppa Helsinginkadun liikenteen, kuten henkilöautojen ja ratikoiden äänille, joten pihan äänimaisema on melko levoton.

Päiväkodin omat vaikutusmahdollisuudet leikkipihaansa

Vaikka Ebeneser-talon leikkipihan saneerauksessa Ebeneser-säätiön tai päiväkodin toiveita ei merkittävässä määrin pystytty toteuttamaan, ovat Lastentarhamuseo ja päiväkoti Ebeneser tehneet tiivistä yhteistyötä leikkipihan kehittämisen suhteen myös remontin jälkeen. Lastentarhamuseo hankki päiväkodin puutarhaan kuusi viljelylaatikkoa multineen pihavajan viereiseen aitaukseen. Tämän perustan päälle päiväkodin henkilökunta on pystynyt edelleen kehittämään omaa toimintakulttuuriaan¹⁴⁰. Viljelysten on tarkoitus toimia harjoittelun alustana. Vähitellen lapset oppivat itse hoitamaan kasvimaataan. Multaiset sormet myös tuovat parhaan vastustuskyvyn!

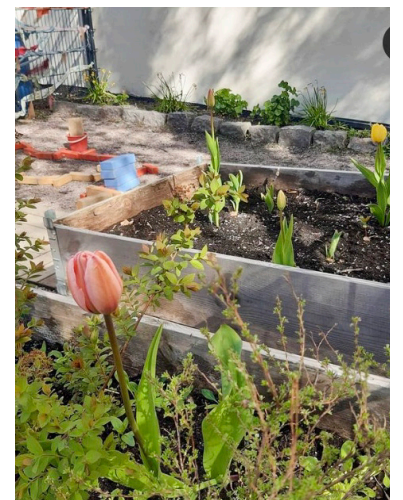
Perennalajien valinnassa päiväkoti on huomionut oivaltavasti kasvien helpohoitaisuuden ja turvallisuuden lisäksi niiden mielikuvitusta kutkuttavan nimimaaailman. Perennalaatikoihin ovatkin muuttaneet niin keijunmekko kuin tarhakeijunmekko, kurjenpolvi ja pensashanhikki! Lisäksi puutarhassa kasvavat tänä päivänä opettajien omista kukkapankeista tuomat malva, aki-

leija, tuoksupielus, tulppaani ja päivänlilja. Syötävistä kasveista laatikoissa on helppohoitoista mansikkaa sekä yrteistä basilikaa, oreganoa, sitruunamelissaa ja timjamia. Joidenkin kasvien siemenkodat otetaan syksyllä talteen. Kerätyillä siemenillä perustetaan osa seuraavan kesän perennojen laajennuksista. Vajan seinässä on valokuvia ja tietoja kaikista laatikoissa löytyvistä kasvilajeista runsaimmassa kukinnossaan sekä valokuvia pihan historian vaiheista. Kuvien ja tekstien ansiosta lukutaitoiset lapset voivat tutkia perennapenkien sisältöä enemmänkin.

Lisäksi pihaan istutettiin kirsikkapuu kesällä 2022 traktorin lumien auraamisessa tuhoutuneen kirsikkapuun tilalle. Päiväkoti on voinut vaikuttaa siihen, ettei päiväkodin leikkipihaa enää aurata talvisin. Puun suojelun lisäksi lapset saavat näin lumen tullessa kaivattua vaihtelua liikkumiseensa polkuja tallaamalla, sekä elementin, jota he itse voivat muokata ja työstää. Huoltoyhtiön kanssa on kuitenkin sovittu, että traktori auraa Lastentarhamuseon pihan puoleiset lumet Ebeneser-talon takanurkkaan, jonne muodostuu talven lumisuu-desta riippuen lasten oma lumivuori. Viljelylaatikoiden lisäksi Lastentarhamuseo on tarjonnut päiväkodille museosta kierrätettyä materiaalia. Pihavajan viereisessä aitauksessa puutarhan yhteydessä lapset voivat leikkiä Lastentarhamuseon lahjoittamilla, museon omasta näyttelykäytöstä poistetuilla värikkäillä puisilla rakennuspalikoilla.

Vaikka päiväkodilla ei ole juurikaan pihan kehittämiseen suunnattuja varoja, on päiväkodin henkilökunta pyrkinyt vaikuttamaan pihan toimintakulttuuriin ottamalla leikkipihan yhteiseksi tutkimuskohteeksi ja osaksi pedagogista toimintaa esimerkiksi vuosittaisilla pihassa tapahtuvilla juhlilla. Keväisin päivä- koti Ebeneser järjestää Tour de Ebeneser -pyöräilykisat, jossa päiväkodin portit avataan museopihalle päin, ja koko pihasta rakennetaan valtava polku- ja

Kuva 118: Näkymä päiväkodin viljelysaitaukseen elokuussa 2022. Malva nauttii olostaan seunustalla. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 119: Keväällä viljelysaitauksen perennapenkeistä puskee esiin mm. tulppaneita. Kuvaaja: Aila Holopainen.

141: Sadonkorjuujuhlien viettäminen on vanha lastentarhojen perinne.

Kuva 120: Pelastustien päähän huoltoyhdistön työntämä lumivuori kokoaa lumisina talvina yhteen päiväkodin perheet. Kuvaaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 121: Vajan seinät toimivat aika ajoin myös päiväkodin taidenäyttelyinä. Kuvaaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 122 (s. 83): Päiväkodin arkea kesäkuun viimeisenä hoitopäivänä 2022. Kuvaaaja: Hanna Pielikko.

potkupyörien kisakenttä. Säännöllisin väliajoin piharakennukset toimivat lasten teosten näyttelyseinänä. Syksyllä pihassa taas juhlitaan sadonkorjuujuhlaa, johon kutsutaan vanhemmat lapsineen tutustumaan toisiinsa ja viettämään aikaa yhdessä.¹⁴¹ Vaikka kadun äänimailmaa ei voi torpata, voi siihenkin vaikuttaa. Muutamat kuuloaisteiltaan herkät lapset ovat käyttäneet kuulokkeita pihalla oman tarpeensa mukaan. Päiväkodin kevätlukukauden viimeisenä päivänä pihassa soitetaan lasten ja henkilökunnan toivomaa musiikkia.

4.3 Ebeneser-talon pihan tulevaisuus

Pihan tulevaisuuskuva on luotu yhteenkokoamalla Wivin puistikko -hankkeen aikana eri kokemusasiantuntijoilta kerätyt pihatoiveet ja käyttäjäkokemukset, sekä asiantuntijatieto ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä ympäristöstä. Yhteenkoonti *maalaa* sanallisesti esiin Ebeneser-talon tulevaisuuden pihan eri teemojen kautta. Näitä teemoja ovat Yhteisöllinen ja osallistava piha, Luova piha, Monilajinen ja aistikas piha, Historiallinen piha ja Turvallinen ja yhdenvertainen piha.

Tulevaisuuskuvasssa ei eritellä yksityiskohtaisesti esitettyjen pihatoiveiden lähteitä. Pihan tulevaisuuskuva ei myöskään ilmennä prosenttimääräisesti eniten toivottuja elementtejä, vaan on koordinaattorin hankkeen aikana keräämien huomioiden ja tutkimuksen yhteensulautumaa. Koordinaattorin tiedostettuun valtaan ja vastuuseen on kuulunut huomioida lasten äänet ja näkökulmat, sekä sosioekologisen kestävyuden tukeminen. Lasten leikkiympäristöjen biodiversiteetin monipuolistaminen on ajankohtaista juuri nyt, eri tasojen toimijoiden etsiessä ratkaisuja ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen. Kestävyuden huomioiminen ei ole mielipideasia. Siksi tutkimukseen perustuvien asiantuntijanäkökulmiin perustuvien pihatoiveiden esilletuominen on myös perusteltua tässä utopiassa. Sosioekologista kestävyyttä tukevat ratkaisut ovat onnekkaisesti osoittautuneet hankkeen aikana myös lasten suositukseksi asioiksi.

Utopioita, eli toivottuja tulevaisuuskuvia¹⁴², tarvitaan toimivien ratkaisujen löytämiseksi. Utopioiden äärellä mielikuvitus voidaan vapauttaa nykyhetken rajoitteista, jonka myötä voidaan alkaa myös etsimään sopivia ratkaisuja toivottujen lopputulosten saavuttamiseksi¹⁴³. Näin pihan tulevaisuuskuva on eräänlainen kuviteltu ja kirjattu yhteisöllinen "tulevaisuushyppy". Lopullinen toteutus tulevaisuuden pihasta on lopulta riippuvainen Ebeneser-talon toimijoiden valinnoista ja mahdollisuuksista.

Yhteisöllinen ja osallistava piha

Ebeneser-talon tulevaisuudessa pihan yhteisöllisyys ilmentyy talon eri toimijoiden lisäksi monipuolisena vuorovaikutuksena alueen ihmisten ja toimijoiden kesken. Yhteisöllisyyden ilmentymismuotoja ja paikkoja ovat arkiset kanssakäymiset, vuotuiset juhlat, osallistuminen kaupunginosan muuhun kulttuuritoimintaan, mutta myös kaupunkilaisille tarjotut mahdollisuudet jär-

Kuva 123: Keväällä 2022 istutetun kirsikkapuun ensimmäiset marjat kypsyvät. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 124: Pihapuu istutetaan juhllisesti tasoitetun pihan muutostöiden jälkeen noin vuonna 1930. Puun istuttaminen symboloi uskoa tulevaisuuteen.

142: Tulevaisuustutkimuksen parissa toivottujen tulevaisuuksien pohtiminen nähdään työkaluna toivottujen tulevaisuuksien saavuttamisessa ja muutoksen löytämisessä.

143: Kavatus ekokriisin aikakaudella, Värrä, 2019. Salonen mm. 2019-2022. Myös Dynaaminen museo ja tulevaisuusperintöverstas. Käsikirja museoiden ekososiaaliseen sivistystyöhön. Paaskoski, Siivonen, Vähäkari, Latvala-Harvilahti, Pelli, Granlund, Hujala, 2022

Kuva 125: Viirit liehuvat tapahtumien aikaan. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 126: Kaksi lastentarhanopettajaa opiskelijaa iloisten lasten ympäröimänä Ebeneserin pihalla, 1930-1932. Taustalla vajarakennus.

jestää omaehtoista pienimuotoista toimintaa museopihassa.

Jokapäiväisessä arjessa talon käyttäjät, kuten päiväkodin perheet, Lastentarhamuseon yleisö ja musiikkiopiston opiskelijat viettävät museopihassa pidemmän aikaa kuin heidän vierailunsa talossa edellyttäisi. Piha on paikka, jossa voi nauttia olemisesta ja kohtaamisesta. Keväisin ja syksyisin museopihassa olijat nauttivat musiikkiopiston ikkunoista kantautuvien ryhmien soitin- tai kuoroharjoituksista. Ympäri vuoden pihan käyttäjät voivat soittaa itse pihan arkaaisiä ääniä tuottavia soivia teoksia. Äänimaailmaan sekoittuu elävän musiikin ja puheensorinan kaiut, sillä liikenteen melu on hiljentynyt merkittävästi pyörien ja sähköautojen korvatessa fossiilisia polttoaineita hyödyntäneet kulkuneuvot. Aidan ulkopuolella kulkijoiden katseet kääntyvät tutkimaan, mitä pihassa tapahtuu.

Kesäisin museo- ja leikkipihan istutukset ovat alueen ihmisiä yhteen saattava voima. Niin museopihan kuin leikkipihan puolelle rakentuneita laatikkoviljelyksiä hoitaa vakiintunut, mutta alati uudistuva joukko, joka koostuu talon toimijoista, kaupunkiviljelijöistä ja lähialueiden asukkaista. Talvisin taas pihan perälle aurattu suuri lumikasa kokoaa niin päiväkotikiitos kuin lähialueen muita lapsia laskemaan mäkeä. Näissä hetkissä lapset oppivat tuntemaan toisiaan päiväkotiväkeä laajemmin ja aikuiset löytävät itsestään paikan vaihtaa ajatuksia kiireisen arjen keskellä.

Koko talon yhteisten tapahtumien aikaan Ebeneser-talon ikkunoista viritetään roikkumaan värikkäitä kankaita merkiksi kaupunkilaisia mukaan kutsuvasta kaupunkitapahtumasta. Tällöin talon jokaisella toimijalla on oma erityinen tehtävänsä. Musiikkiopisto tuo pihaan tapahtumatuotannon ja seinistä kaupunkitilaan kaikuvan musiikin. Lastentarhamuseo vastaa tapahtuman toiminnallisuudesta. Päiväkotikiitos esittelee lasten teoksia ja toimintaa rakennusten seinillä. Vanhempainyhdistys ylläpitää kahvilaa, kirpputoria ja taimienvaihtopistettä sekä esittelee kiinnostuneille yhteisöllistä viljelytoimintaa. Lapset leikkivät pihaan tuoduissa toiminnallisissa pisteissä, kuten Jättipalikoilla, magneettipalikoilla ja legoseinillä. Juhlissa tilaan rakentuu huvipuistomainen tunnelma: *”Me halutaan että meidän päiväkotikiitos on Linnanmäen näkönen ja mä haluun et siellä on karuselli! Pehmoja, pehmoja, pehmoja! Narunveto!”*

Kaupunkitapahtuman osallistujajoukko voi nousta satamääriin, mutta tunnelma on rauhaista, intiimiä ja lämmin. Niin tapahtuman järjestäminen kuin pur-

kaminen on rutinoitunutta. Monissa eri käyttötarkoituksissa hyödynnettävistä elementeistä rakennettu matala esiintymislava ja koottava katos työnnetään tapahtuman jälkeen takaisin vajaan ketterästi. Äänentoisto ja kahvilapiste irtotetaan julkisivun pistorasioista, jotka saavat virtansa Ebeneser-talon katon aurinkopaneeleista. Biojätteet viedään pihan yhteiseen kompostiin. Vajaan palautetaan myös Ebeneserkodin ulkotilojen alkuperäisen kaltaiset pöydät ja tuolit, sekä lettukärky. Letunpaiston tuoksu jää leijaillemaan lähiympäristöön. Savu saa auringonsäteet piirtymään esiin valon siivilöityessä puiden läpi. Ihmiset puhuvat “Eben erityisestä hengestä”.

Luova piha

Ebeneser-talon museopiha on tulevaisuudessa lasten ja aikuisten yhteinen luova tila, joka mahdollistaa niin vapaan olemisen kuin ympäristön muokkaamisen ja siihen vaikuttamisen. Niin museopihassa kuin päiväkodin leikkipihassa luovuus perustuu kasvillisuuden lisääntymisen myötä sekä laajenevien luontotarjoumien omaehtoisuuteen ja ilmaisuvoimaan.

Museopihan molemmista porteista avautuvat köynnösmäisesti¹⁴⁴ maanpintaan piirtyvät nupukivipolut, joiden kuviointi johtaa pihan eri osiin: pääovelle, päiväkodin pihaan ja talon taakse. Nupukivien värit ja asetellut muun hiekkamaan pinnassa tuovat esiin erityisesti sateella selkeitä köynnösmäisiä kuvioita museopihan maahan. Jotkut huomaavat maan spiraalikuvien ilmentyvän myös Lönnin suunnitteleman julkisivun simpukka-aihelmassa ja jäävät pohtimaan muodon monimerkityksellisyyttä. Lapset juoksevat nupukivi-spiraalin läpi aina sen päätepisteeseen asti kunnes huomaavat jo olevansa leikkipihan portilla ja kääntyvät takaisinpäin. Riemunkiljahdukset kaikuvat, kun aikuiset juoksevat lapsia polulla vastaan ja ottavat lapset kiinni halauksella.

Museopihan edustan pation kasvillisuus on järjestetty pelastustietä lukuunottamatta liikuteltavien¹⁴⁵ perennakasviruukkujen ja penkkien muodostamaksi matalaksi kukkais-labyrintiksi, jossa lapset ja aikuiset yhdessä luovat tilaa jossa käyskennellä. ”Täällä on HoppLoppin labyrintti!” ”Osa istutuksista ja penkeistä liikkuu pyörien avulla ja pihan tilavaikutelma muuttuu erilaisten tarpeiden tai leikin mukana. Laatikoissa on sekä monivuotisia perennalajeja että hyötykasveja. Osassa liikuteltavista laatikoista on leikkielementtejä kasvillisuuden sijaan tai sen lisäksi. Lapsia kiehtoo liittää yhteen erilaisia laatikoita ja tuoda

Kuva 127: Erityisesti leppäkertut viihtyvät päiväkodin malvan lehdillä. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 128: Lapsia pihalla taloustöissä (mm. kuparin kiillotusta ja perunan-kuorintaa) vajan edustalla, tuomipuun varjossa. 1928.

144: Idea nousi esiin taiteilija Alexander Reichsteinilta.

145: Fröbeliläiseen pedagogiikkaan kuuluu perusioiden ja ei liian valmiiden elementtien tarjoamisen ajatus.

Kuva 129: Pihan alkuperäiset suuret kivet sijoitettuna Wivin puistikon muraalin eteen. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 130: Lapset leikkimässä ja kiipeilemässä Ebeneserin pihalla Vaasanhallin ja Ebeneserin erottavan aidan edessä, 1930. Takana Vaasanaukiota reunustavia kerrostaloja.

146: Idea on poimittu Marja Roslundin väitöksestä, jossa kehitti yhteistyössä Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa pihasuunnittelun vyöhykemallin. Mallia on kokeiltu mm. Espoon Vallipuiston päiväkodissa ja Lahdessa Humpulan päiväkodin pihasuunnitelmissa.

147: Kuvakudosmaa: Tapestry lawn: nurmeton nurmikko, jossa ei ole varsinaisesti nurmikasveja, vaan muuta maanpeittoa kasvillisuutta, joka kestää kulutusta mutta joka myös kukkii koko kasvukauden ajan.

148: Idea perustuu Clarken esitykseen: Children and nature., 2022. Eri ruokakulttuurien astioiden äärellä lapset kertovat toisilleen astioiden käyttötarkoituksista ja ruokatavoista.

esiin aina vain uusia tiloja. Mitä uutta tapahtuukaan, kun viljelyksiä sisältävä laatikko siirretään puulelulaatikon viereen?

Yhden nupukiviköynnöksen reitti johtaa pääportilta Ebeneser-talon takanurkkaukseen asti. Vajan vierelle tuleva havahtuu näyttämömaiseen näkymään. Nurkkaukseen jääneet esineet kertovat olleensa paikalla kauan. Katolta ja parvekkeilta laskeutuvat villiviiniköynnökset vievät mielen Babylonian roikkuviin puutarhoihin. Takanurkkaus on säilynyt uutta nupukiviköynnöstä lukuunottamatta eräänlaisena uniikkina ajan pysäyttäjänä koskemattomuudessaan. Näinkin voi olla? Ajan pysäyttäjän näkymän ja vajan väliin rakentuvat kaupunkilaisten omat lyhytkestoiset ja pienet tapahtumat, kuten piknikit, esiintymiset tai rakenteluhetket. Kaupunkilaiset saavat siirrettyä vajasta elementtejä oleskelun tai esiintymisen tarpeisiin. Ihmiset viettävät aikaa ympärivuotisesti tässä salaisessa puutarhassaan.

Päiväkodin leikkipiha on kaupunkilaisten käytössä arki-iltaisain ja viikonloppuisin. Leikkipihassa vetävät puoleensa päällekkäisten vyöhykemäisten¹⁴⁶ leikkimaailmojen ja tilojen vaihtelut. Vyöhykkeen ytimessä, pihan keskellä, sijaitsevat niin hiekkalaatikat, keinut kuin kiipeilytelineet sekä leikkipihan yhteisviljelylaatikat. Kiipeilytelineet ovat osin itse muokattavissa erilaisissa rakenteluhetkissä ”Tässä on niitä kerroksia, siinä HoppLoppin kiipeilykerroksissa, siellä on semmoinen piikkipallo kun mä olin oikeessa hoplopissa. Ne piikit eivät ole teräviä.” Korkeammillaan kiipeilyteline ja siellä oleva maja nousee puiden lehdistöjen korkeudelle. Lapset saivat testata rajojansa: ”Sit siellä olis tika-puut joista pääsis ylös ja alas!” Telineiden pudotusalueita laajemminkin maa on esteetöntä, mutta helposti kaivettavaa puukarikkeen ja hiekan sekoitusta, josta erityisesti pienimmät päiväkotilaiset löytävät mielenkiintoisia muotoja tutkittavaksi. Lahoava puuainees muuttuu ajan myötä sävyään ja luo vivahteikkautta maan värimaailmaan. Pihan leikkikalustoon kuuluu myös maalausseinämä, jonka erilaisille pinnoille lasten jäljet piirtyvät näkyviin.

Seuraavalla, keskimmaisella pihavyöhykkeellä maa on matalan kasvillisuuden peittämää ja osin nurmikkoista. Maassa kasvaa paikoin kuvakudosmaa¹⁴⁷, joka muuttuu syksyn tullen kirjavaksi. Lisäksi vyöhykkeellä kasvavat lasten itse istuttamat viljapenkit, niittykasvien alue ja hyötykasvilaatikat. Ulkotilan vesipisteen vieressä on lasten oma ”mutakeittiö”¹⁴⁸. Mutakeittiö on painauma maassa, johon vesi kerääntyy. ”Tää myrkkakraateri on rosvojen ansa! Se ei toimi muihin kuin rosvoihin.” Lammikossa lapset keräävät keittoastioihin hiekkaa, kariket-

ta, kiviä ja kasveja mitä mielikuvituksellisimmiksi seoksiksi. He kaatavat vesiansiannoksiin luonnonväriaineita, jotka muuttavat sekoitukset maalausaineiksi: *“Mistä leikkilaava on tehty? - Limasta!, Voisiko lima olla mustikkakeittoa? - Vadelma-mansikkakeittoa!”* Pensselit tehdään oksista ja väriä levitetään telinoiden lisäksi maan erilaisille pinnoille. Sade vie syntyneet värien reitit mukanaan, ja antaa mahdollisuuden aloittaa alusta.

Viimeisellä kehällä, aivan leikkipihan reunoilla, kasvillisuus rönsyy ja puusto on pusikkomaista. Maanpohja on kunttainen. Lapset löytävät moninaisesta ympäristöstä käyttötarkoituksiltaan avoimia luonnonelementtejä, joita tutkia ja joilla leikkiä. Eri vyöhykkeiden lävitse kulkee kovemman maa-aineksen polkuja, joita pitkin eri alueiden äärelle pääsee kulkemaan myös pyörätuolilla. Eri ikäiset lapset nauttivat kukin iälleen sopivilla tavoilla pihan eri mahdollisuuksista testata kehoaan ja sen tunnun vaihteluita erilaisilla pinnoilla ja eri korkeuksilla. Lapset luovat pieniä leikkimaailmoja polkujen siltojen alle: *“Maan alla on oikeesti laavaa. Täällä maan alla pitäis olla punasta. Se laava varmaan valuu tuosta noin. Maanrakoja joista valuu..!”*

Haikeiden erohetkien äärellä lapsen huomio kiinnitetään tutkimaan Wivipuistikon muraalin sympaattisia hahmoja, joiden avulla päivän leikkeihin kiinni pääseminen helpottuu ja ikävä hellittää. Muraalimaalaus, seinien graffitit ja lasten oman maalausseinän kuvat muodostavat erilaisten kuvakulttuurin rinnastuksen pihaan. Erilaisten seinäkuvien äärellä pohditaan lasten kanssa ympäristön muokkaamiseen liittyvien oikeuksien ja velvollisuuksien lisäksi myös sitä, mitä se voi merkitä, kun saa muokata omaa ympäristöään.

Talvella piha-alueiden luovuuteen ja toiminnallisuuteen kutsuva puoli ei nuku, vaikka kasvillisuus ja suurin osa eläinlajistosta horrostaakin. Ajoittain suuret spottivalot himmennetään ja tontin betonimuurit muuttuvat eläväksi kuvapinnaksi, jossa esitellään videotykillä valoteoksia, lasten töitä, talon historiaa ja nykypäivää. Pihan soitettavan teoksen lempeä ääni soi viileiden ilmapirtaus-ten täyttäessä sen kaikukopat, juurruttaen läsnäolijoita ja ohikulkijoita tähän hetkeen.

Kuva 131: Laskosten leikkiä. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 132: Lapsille suunnattu fröbeliläisen parantolan piha Kööpenhaminassa tai sen lähistöllä (lasten toipumuskoti). Toipumuskodin leikkialueen pinnanmuodot ovat kaarevia ja leikkiin kutsuvia. Lapsi nojaa hiekka-rakennelmaan kuvan keskellä. 1929.

150: Sillanpään (2021) sanoja mukaillen *“Paikan taju syntyy kun lapsille ja aikuisille annetaan mahdollisuus yhdessä muokata tilaa ja toisaalta rakentaa siihen jotain pysyvää, ehkä myös jotain henkilökohtaista.”*

Kuva 133: Villiviini vaeltaa myös maata pitkin. Kuvaja: Hanna Pielikko.

Kuva: 134: Lapset ruokkimassa ja hoi-vaamassa kaneja Ebeneserin edustalla, 1940-luku. Eläimiä pidettiin pihassa vain yhtenä tai kahtena kesänä. Kanien koppi sijaitsi vajarakennuksen itäisellä puolella.

Monilajinen ja aistikas piha

Tulevaisuuden Ebeneser-talon pihakokonaisuuden biodiversiteetti on monipuolistunut. Ekologinen jälleenrakennus ja yhteiskunnallinen muutos fossiilisten polttoaineiden massiivisesta käytöstä poissiirtymiseksi on jo pitkällä. Pihakokonaisuuden maa on tervehtynyt ja moninainen. Ihmiset ja eläimet tervehtyvät pihassa. Luova piha -osiossa kuvattu leikkipihan vyöhykemallin toteutus on tuonut päiväkodin pihaan kaivattua monipuolisuutta. Kasvimateriaalien, lahopuiden ja orgaanisen maan äärellä toimiminen muutenkin kuin viljelysten äärellä tukee lasten mikrobitasapainoa.

Moninaisempaa pihakokonaisuutta tukee myös ihmisten kulkureuttien yläpuolella kulkevien vihertelineiden verkosto. Verkoston tarkoitus on tukea eläinten ja hyönteisten, erityisesti pölyttäjien, leviämistä kaupungin sisällä. Kasvien ja hyönteisten omalle liikkumiselle varatut "valtatie" ovat saaneet myös Ebeneser-talon pihan lajiston rikastumaan. "Joskus silloin ku me ei näh-dä, kesällä, yritetään laittaa sinne niitä tammenterhoja, niin seuraavana päivänä orava on käynyt!" Reitit risteävät pihavajan ja roskakatoksen viherkatoilla, ja liittyvät sieltä osaksi saman korttelin ja lähialueen verkostoihin. Valtateilla kasvaa erilaisia pölyttäjävälisiä kasvilajeja. Käytävien kasvit paikoin rön-syävät yli ränneistänsä, luoden moniulotteisia tilavaikutelmia ja varjoisiakin olosuhteita paahteisiin paikkoihin. Kasviköynnösten ohessa ränneistä roik-kuu köysiä, joissa lapset voivat kiipeillä. Kaupunkiympäristö kärsii aiempaa vähemmän kuivuudesta, sillä viherkäytävät myös varastoivat vettä, ja niistä tiputteleva sadevesi luo pieniä lammikoita maahan. Muovinurmikon poistu-misen jälkeen merkki kosteuden ja maan parantumisesta on myös se, että syk-sysateiden jälkeen puiden kasvukumppanit, sienet, nousevat pintaan.

Päiväkodin leikkipihassa sade ja lammikot ovat lapsista odotettuja, leikkiä tu-kevia nautinnollisia elementtejä, jotka saavat multaisen ja kasvien peittämän maan tuoksumaan raikkaalle: "Mää tykkään enemmän tämmösestä oikeesta ruohosta jossa on heiniä. Tää tuoksuu hyvältä tää ruoho. Hei täällä on joku kukka kasvamassa." Sadevesi kerääntyy niin viherkäytävistä kuin vajan ja ros-kakatoksen ränneistä suuriin vesitynnyreihin, joiden hanoista lapset valutta-vat pieniä vesireittejä pihaan. Osa sadevesipuroista kulkee pienten siltojen alta, osa kerätään leikkien tarpeisiin ja osa vedestä viedään viljelyksille. Päiväkodin pihan maan rikkaus ja monipuolisuus tarjoaa ihmetuksen paikkoja: "Kattokaa, täällä on tiiliä! Mä löysin tiilen maasta!" Samalla rikas maa tarjoaa kodikkaat

olot hyönteisille ja lahottajille. Päiväkoti Ebeneserissä sairastellaankin suhteellisen harvoin!

Leikkivälineiden alla ja kulutusta välttävässä kohdissa kasvavat erilaiset heinät ja kukkivat kasvit. Osa kasveista päättyy leikkeihin ja osa säilyy ihasteltavana, sillä lapset ovat oppineet toisen elollisen olennon arvon ja vievät saman ihmettelyn ja hoivan taidon mukanaan muihinkin ympäristöihin - *“Jos maahan laitetaan muovia, niin maa ei melkein pysy.”* Viheralueet eivät kaipa juurikaan ulkopuolista huoltoa tai ylläpitoa, sillä ne huoltavat itse itseään. Päiväkodilla on oma komposti, joka tuottaa uutta multaa leikkipihaan ja sen kasvillisuudelle. Kasvien muuttuminen uudelleen mullaksi on ihmeellistä kaikista.

Erilaisia aistiärsyksiä, kuten ääniä, tuoksuja, tunteja kuin valoja on mahdollista myös päästä piiloon¹⁵¹. Piha koetaan sopivana kaikille lapsille, sillä piha tasaa arjesta kerääntynyttä liikakuormitusta ja lapselle jää enemmän voimavaroja myös uteliaisuuteen ja uuden oppimiseen. Pihassa on niin ääniltä suojaisia alueita kuin tarpeen mukaan käytettäviä kuulosuojaimia. Puiden varjon lisäksi valolta voi päästä suojaan esimerkiksi pihaan tuotuihin UV-teltoihin.

Historiallinen piha

Ebeneser-talon pihasta löytyy esimerkkejä yli 150-vuotisen historian eri vaiheista, olosuhteista ja ihanteista. Niin museopiha kuin päiväkodin leikkipiha tekevät näkyväksi pihan elettyä historiaa ja tarjoavat uusille sukupolville mahdollisuuksia juurtua ympäristöönsä ja ymmärtää omaa sijaintiaan ajan jatkumossa ja maailmassa.

Pihaan on tullut vuosien saatossa monia kiinteitä elementtejä, joista jokainen kertoo omasta ajastaan ja samalla myös kulloisesta suhteestaan talon toimintaan ja historiaan. Uudet elementit, mutta erityisesti pysyvät rakenteet on aina toteutettu historiatietoisesti ja niin, että tilaan on syntynyt sen käyttäjien toiminnallisuutta tukevia, mutta esteettistä ja tunnepitoista kokemusta ruokkivia uusia tasoja¹⁵².

Leikkipihan välineistö kertoo niin Ebeneser-talon ja lähialueen historiasta. Pihaan on tullut takaisin leikkimökki, jonka kotileikkien äärellä lapset saavat käsitellä arkielämän tapahtumia. Leikkimökin sisäseinillä on kuvia lapsista

Kuva 135: Jättipalikat taiteen alustana. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 136: Vaahteran lehdettömien oksien varjot piirtävät kauniita jälkiä Ebeneser-talon seinään, 1990.

151: Erityisesti lasten yhdenvertaisuutta tukevilla ympäristöissä keskeistä olisi aistiesteettömyys, joka tarjoaa mahdollisuutta vaimentaa negatiivisen aistireaktiota.

152: Tärkeää on myös esitellä, miten esimerkiksi paikallinen kasvillisuus ja eläimistö käyttävät ympäristöään, kun he voivat elää ilman ihmisen rajoitustoimia.

Kuva 137: Kastelun hetki. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 138: Ebeneserin vehreää ja kasvillisuudesta runsasta pihamaata leikkimökkeineen, 1920-luku.

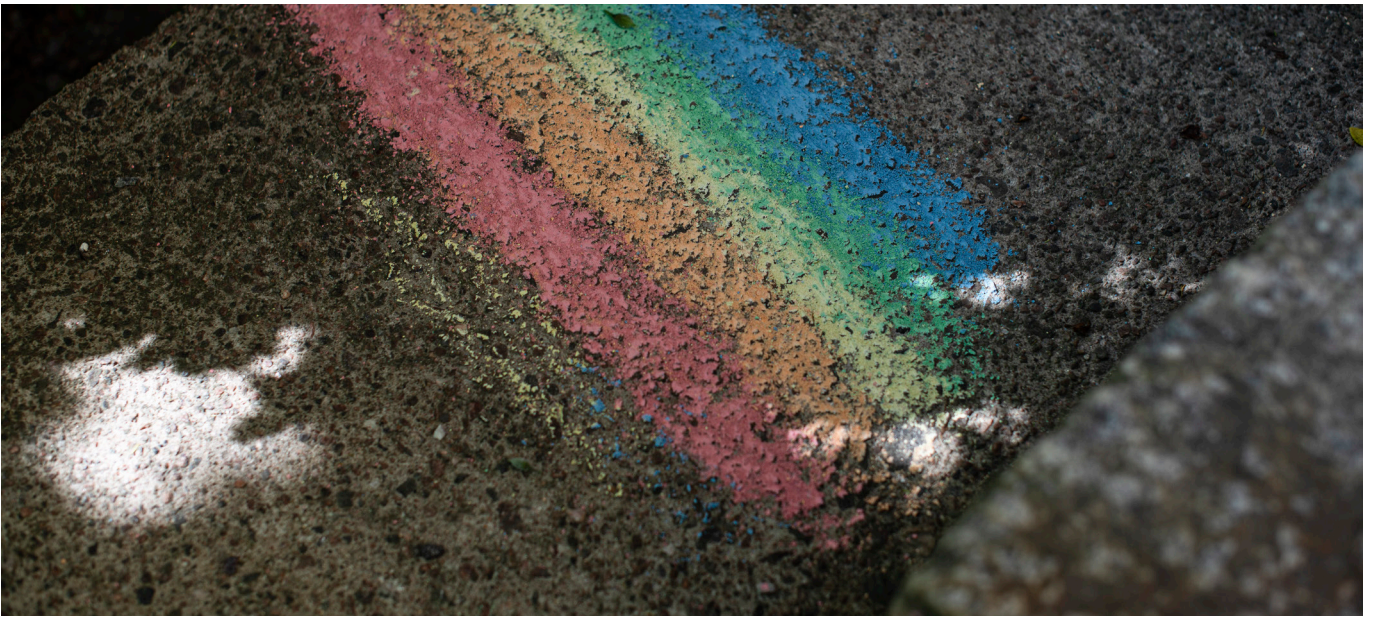
eri aikojen pihaleikkien äärellä. Kuvissa näkyvät niin erilaiset luontoperäiset leikkielementit, kuten käpylehmät, kuin myös leikkilaitteiden ja muovileluihin liittyvä leikkihistoria. Historia ei ole vain säilyttävä ja esiteltävä, vaan sitä voidaan edelleen elää todeksi. Esimerkiksi lapset leikkivät eri aikojen lapsuuskäytösten leikkejä ja leluilla, sillä pihan monipuolisuus mahdollistaa tämän. Eri aikojen lelut ja leikit liittävät lapset tiiviimmin osaksi myös lasten omien isovanhempiensa elämäntarinoita. Piha mahdollistaa isovanhemmille tutut lasten omat ja salatut tilat: *“Ei olisi kiva jos vanhemmat tulisi leikkilaivaan”*.

Päiväkodin arkeen on palannut fröbeliläiseen pedagogiikkaan liittynyt työkasvatus, sillä erilaisten elontaitojen harjoittelu nähdään merkittävänä opittavana taitoina. Työkasvatus ilmentyy erityisesti puutarhankorjauksen ja yhteistyötaitojen oppimisena. Kasvien kasvatuksen kaareen osallistuvat niin lapset perheineen kuin lähialueen asukkaat, joille järjestetään teema-iltamia, ja jossa opetetaan hyötykasvien viljelyä ja kotipuutarhan ylläpitoa. Koko talo kerääntyy edelleen viettämään sadonkorjuujuhlaa. Myös pihan toimijat ovat ylpeitä elävästä, taitoja välittävästä pihastaan. Viljelysten äärellä toimineet ovat oppineet vuosien saatossa toimintakulttuurin, jossa rakkaaksi koetusta pihasta kaikki pitävät huolta. Pihan leikkivälineet ovat vanhoja, mutta kestäneet hyvin aikaansa, sillä leluille on omat säilytyspaikkansa ja niitä on korjattu useaan otteeseen. Huolenpitoa opetetaan edelleen uusille tulokkaille.

Museopihalla on esillä toiminnallisia opasteita, joissa talon ja pihan monipuolinen historia on teemoitellusti esillä ja tutustuttavissa. Pihassa on suureksi kasvaneen Wivin vaahteran lisäksi muistomerkki talon perustajien, Elisabeth Alanderin ja Hanna Rothmanin kunniaksi. Talon käyttäjien lisäksi satunnaiset ohikulkijat ovat oppineet, miten talon historialla on suhde heidän omaan tarinaansa ja lähes jokaisen lapsen omiin lapsuusmuistoihin. Varhaiskasvatuksen historia osataan yhdistää Ebeneser-talon historiaan.

Turvallinen ja yhdenvertainen piha

Ebeneser-talon tulevaisuudessa talon eri käyttäjien toimintakulttuuri on kehittynyt fyysisen turvallisuuden lisäksi tukemaan myös henkistä turvallisuuskulttuuria, sitoutumalla harjoitteluun ja käsittelemään toistuvasti turvallisemman tilan periaatteita.

Talon oma yhdenvertaisuus- ja tapahtumatuottaja työskentelee niin talon tapahtumakulttuurin elävöittämisen kuin turvallisemman tilan periaatteiden välittämiseksi osaksi arkea. Iso osa tuottajan työtä onkin tukea pihan monimuotoisuuden, yhdenvertaisuuden ja turvallisen kulttuurin rakentumista. Tuottaja kokoaa talon toimijat, perheet, lähiasukkaat sekä eri alojen asiantuntijat säännöllisin väliajoin tarkastelemaan pihan ja lähialueen kehitystä ja tarpeita, sekä etsimään toiminnallisia keinoja eriarvoisuutta ylläpitävien ja uusintavien mekanismien purkamiseksi. Tuottaja etsii yhdessä osallistujien kanssa toiminnallisia keinoja teeman käsittelyyn. Näitä voivat olla niin erilaiset tapahtumat festivaaleista nuotiopiireihin kuin talkoot pihan huolenpidon äärellä.

Lasten pihaleikkikulttuuri on moninasiin olemisen tapoihin kannustavaa. Esimerkiksi lasten kanssa tutkitaan eri kulttuurien ja aikojen pihoja, pihaleikkimahdollisuuksia, sekä tarjotaan representaation ja samaistumisen paikkoja. Niin aikuisten kuin lasten huomatessa epäkohtia pihan toiminnallisuutta muutetaan. Piha on muuntojoustava¹⁵³, eli sen useimmat toiminnot soveltuvat vuosista toiseen eri käyttäjille. Piha tarjoaa leikille ja oppimiselle mahdollisuuksia, joita kaikkien lähiympäristö tai resurssit eivät itsessään mahdollista.

Koko pihan fyysinen turvallisuus on huomioitu esteettömyyden, pelastusteiden, aitojen ja turvallisten leikkivälineiden osalta. Fyysinen tila mahdollistaa toiminnallisuuden, liikunnallisuuden ja leikin lisäksi riskien ottamisen ja oman kyvykkyyden testaamisen. ”Tässä on maailmanpyörä. Siinä on se yks vaara että ne vaunut voivat tippuja. Varokaa tippuvia vaunuja!” Piha auttaa huomioimaan eri temperamenttien lapset, ja tukee tunnetilojen säätelyssä tarjoamalla rauhaisia levon hetkiä, kuin myös varjoisia ja suojaisia leikkipaikkoja. Ebeneser-talon pihassa uusiutuvat myös hiljalleen mallilapsen ihanteet - niin fyysisesti kuin ajatusmaailmoiltaan ahtaissa tiloissa tarpeelliseksi syntynyt ”kiltin tytön malli” ei ole enää tarpeellinen, vaan pihan ympäristöstävälliset tarjoumat tukevat lapsen kykyä oppia. Piha on hyvää tekevä paikka.

Kuva 139: Tervetuloa Ebeneser-taloon.
Kuvaaja: Hanna Pielikko.

Kuva 140: Lapset talvisissa ulkoleikeissä Ebeneserin pihalla. Kyytiä saavat niin lumikuormat kuin nuketkin. 1930-luku.

Kuva 141 (s. 94-95): Lapset keinumassa päiväkodin pihassa kesäkuussa 2022.
Kuvaaja: Hanna Pielikko.

153: Vaihtoehtoisia käsitteitä: resilienssi, joustava tai muuntojoustava. Muuntojoustavuus tarkoittaa asuntosuunnittelun piirissä tulevaisuuden ennakointia ja ei-liian valmiiden ja käyttöä lukitsevien ratkaisujen välttämistä. Muuntojoustavuus on tärkeässä osassa rakentamisen kulttuurin systeemissä muutoksessa, jossa luovutaan kertakäyttöratkaisuista ja rakennetaan aikaa ja erilaisia tarpeita täyttäviä ympäristöjä. Asuntoarkkitehtuurin käsikirja. Meriläinen, Tervo, 2022

JURASSIC WORLD

EXCLUSIVE

5. Hankkeen toteutuksen ja vaikutusten arviointi

Wivin puistikko -hankeraportti on esitellyt ekososiaalisen sivistyskäsityksen mukaisesti toteutettuun pihasuunnitteluhankkeeseen vaikuttaneita lähtökoh-
tia, tehnyt näkyväksi Ebeneser-talon piha-alueiden historiaa ja koonnut yhe-
teen Ebeneser-talon pihan käyttäjien tarpeita ja toiveita pihan tulevaisuuden
suunnittelun tueksi.

Hankkeeseen ja hankeraportin toteutumiseen ovat vaikuttaneet niin päivä-
kodin, museon, yhteisöllisen kaupunkisuunnittelun toimintaperiaatteet kuin
kestävien toimintatapojen etsintä. Hankkeen ollessa keskeisesti osa museotoi-
mintaa, on sen yhteydessä myös tarkasteltu, miten museon aineistot voisivat
toimia välineinä kestäväään tulevaisuuteen suunnattaessa. Raportin toivotaan
antavan yhden esimerkin kestävämmän ympäristösuunnittelun mahdollista-
misesta, jossa huomioidaan erilaisten ihmisten kokemukset, moninaisen elä-
män merkityksellisyys ja historia.

Tämä luku ja sen alaluvut toimivat paikkana tuoda esiin hankkeen toteutu-
misen arviointia. Arviointi on toteutettu suhteessa Museoviraston avustuksen
myöntöperusteisiin, Lastentarhamuseon itse hankkeelle antamiinsa viiteen ta-
voitteeseen, ekososiaalisen sivistyskäsitykseen sekä museoiden tulevaisuuspe-
rintötyön näkökulmiin. Lisäksi raportin päätteeksi käsitellään Wivin puistikko
-hankkeen tulevaisuutta.

5.1 Museoviraston painotukset

Museoviraston avustuksen myöntöperusteissa Wivin puistikko -hankkeessa
keskeisimmiksi tavoitteiksi nousivat lasten osallistaminen, yhteisön luominen
ja historian esilletuominen. Hankkeen päällimmäiseksi tavoitteeksi nousikin
etsiä uusia tapoja osallistaa pieniä lapsia vaikuttamaan omaan ympäristöönsä.
Tässä välineeksi valittiin lapsen monikielisuuden huomiointi. Osallistamisen
välineiksi valikoitui placemaking, taidelähtöisyys ja aistiperustaisuus.

Päiväkotien leikkipihaat ovat lähtökohdaltaan aikuisten suunnittelema tiloja
lapsille. Hanke halusi tuoda esiin lasten ääntä lasten omiin tilatoiveisiin liit-
tyen. Hankkeen osallistamisen aikana ei varsinaisesti löydetty uutta tietoa siitä,
mistä lapset yleisesti pitävät pihassa tai mitä varhaiskasvatuksen henkilökunta
osasi kertoa jo päiväkotiarjen seuraamisen perusteella. Lasten osallistamisessa
tiedostettiin myös se, että mielipidettä kysyttäessä lapsen vastaus voi vaihtua

Kuva 142: Sateenkaarimajaa yhdessä
punoen. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

useastikin. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö yksittäisten lasten kielellistä viestintää olisi tärkeää kuunnella. Päinvastoin, yksittäisten lasten toiveita on kuultavissa pitkin hankeraporttia ja erityisesti pihan tulevaisuuskuvasa. Hankkeessa oli mielenkiintoista pohtia, miten lapsia osallistamalla tavoitetaan eri aikojen lapsuuksia koskettavaa tietoa. Hankkeessa lapsia, heidän perheitään ja päiväkodin henkilökuntaa kuuntelemalla sekä yhdistämällä museon historiatietoaineistoja saavutettiin uutta ymmärrystä kestävästä ja rakastettavista leikkitiloista.

Kokivatko lapset osallisuutta hankkeen aikana? Erityisesti placemakingin toimintamekaniikan valitseminen oli merkittävää lasten osallistamisen mahdollistamiseksi. Uusi, pihaan testattavaksi tuotu tarjouma mahdollisti lapselle vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin toiminnan, eli leikin kautta. Tämä oli erityisen tärkeää alle 3-vuotiaiden osallistamisessa, joiden kommunikointi nojaa vahvasti muuhun kuin puhuttuun kieleen. Placemakingin idea tuki myös oivallisesti *lapsen sadan kielen* kuuluviin saamista. Vanhemmista lapsista monet pienoismallin suunnitteluun osallistuneet kokivat palautteen mukaan iloa työpajoihin osallistumisesta. Valitettavasti myös monet vuoroaan odottaneista lapsista eivät päässeet osallistumaan työpajoihin niin usein kuin oli aluksi tarkoitus.

Suunnittelutoimintaa jouduttiin typistämään osallistamisvaiheen aikana useista eri syistä, mikä nostaa kysymyksen siitä, onko hankkeessa varmasti kuultu lapsia. Suunnitelmien muuttumisen on hyvä tiedostaa kuuluvan kaiken elämän, myös hanke-elämän todellisuuteen, jolloin oleelliseksi nousee kyky muuttaa suunnitelmia ja kohdistaa katse oleelliseen jäljellä olevan ajan puitteissa. Typistyminen vaikutti aloitettujen tehtävien lopulliseen toteutukseen siten, että ensimmäisiksi suunnittelutehtäviä toteutettiin pääasiallisesti koko osallistamisen ajan. Toisaalta hankkeessa oli antoisaa jatkaa saman pienoismallin rakentamista useamman viikon ajan, jolloin myös suhde suunnitteluun osallistuneisiin lapsiin syventyi. Osallisuus ja tarve osallisuuteen koetaan niin lasten kuin aikuisten keskuudessa eri tavoin.

Lapsikeskeisen palvelumuotoilun rakenteeseen ja välineistöön kuuluu keskeisenä osana arvioida osallistamisen toteutumista selvittämällä lasten kokemuksia koetusta osallisuudesta. Wivin puistikko -hankkeessa lasten omaa kokemusta osallistumisesta onnistumisesta kartoitettiin työpajojen tunnelmia aistimalla, mutta pääosin kuulemalla päiväkodin henkilökunnan saamaa palautetta lapsilta. Palautteen mukaan suunnittelutyöpajat koettiin lapsia innostavina hetkinä. Erittäin positiivista lasten näkökulmasta oli hankkeen pihaan tuomat fröbeliläinen aistipolku ja sateenkaarimaja, sekä niiden myötä mahdollistuvat leikit. Henkilökunnan havainnointi lasten tarpeista pihassa jatkuu virallisen hankkeen päätyttyäkin. Merkittävin voima lasten osallistamisen onnistumisessa oli päiväkodin henkilökunnan sitoutuminen ja into museon hankkeeseen, johon vaikutti aiempi antoisaksi koettu yhteistyö.

Toinen Museoviraston toive ja hankkeen arvioinnin näkökulma keskittyy vaikutuksiin, joita hankkeella oli talon yhteisöön. Wivin puistikko -hankkeen avustushakuvaiheessa oli toive pihan ylläpitoon liittyvän yhteisön, kuten kaupunkiviljelijöiden ja talkoolaisten löytämiseen tärkeässä roolissa. Tämä elementti jäi pois sekä Museoviraston avustuspainotusten myötä yhteisöllisen näkökulman painottuessa talon nykyisiin käyttäjiin. Hanke vahvistikin talon toimijoiden välistä yhteisöllisyyttä erityisesti Wivin puistikko kukkii -tapahtu-

maviikon Soiva piha -tapahtuman myötä. Talon kaikkien toimijoiden yhteisiä kaupunkitapahtumia on järjestetty ennenkin, mutta koronarajoitusten myötä tähän oli tullut parin vuoden tauko. Wivin puistikko -hanke oli jälleen käynnistämässä aiemminkin antoisaksi koettua yhteistyötä. Kaupunkitapahtuman järjestäminen toi myös raportin kannalta tärkeää konkreettista tietoa siitä, mitä pihassa tulisi huomioida, jotta yhteisöllisten tapahtumien järjestäminen olisi aiempaa helpompaa. Lisäksi hanke ja hankeraportti tekivät näkyväksi arkisia, merkittäviä yhteisöllisyyttä tukevia paikkoja pihassa. Yksi tällainen oli talvisin pihaan koottava lumikasa, jonka äärelle lapset ja aikuiset kokoontuivat hoitopäivien jälkeen.

Kolmas Museoviraston painottama teema oli talon historian esiin tuominen. Hankkeen aikana Ebeneser-talon historiaa esiteltiin pihasuunnittelussa muun muassa osallistamalla eri ryhmiä pihaan historiaan liittyvään kuvamateriaaliin. Lisäksi historiakatsauksen tuottaminen hankeraporttiin tuo pihan historian esille osaksi museon toimintaa aiempaa tarkemmin. Museon historiasta on noussut hankkeen aikana esiin elementtejä, jotka yhdistyvät mielenkiintoisesti tulevaisuusperintötyön tavoitteisiin. Esimerkiksi fröbeliläisen pedagogiikan ja työkasvatuksen ilmentyminen puutarhassa ja ulkopedagogiikassa, sekä Fröbelin ajatukset yksinkertaisuuden ylistämisestä ovat kaikki painokas-ta, yleisesti esille nostettavaa aineistoa, joka auttaa Ebeneser-talon toimijoiden lisäksi myös muita toimijoita, kuten päiväkoteja ja niiden hallintoa ottamaan konkreettisempia askeleita kohti kestävämpiä tulevaisuuksia.

5.2 Hankkeen toteuttajan painotukset

Lähtökohtaisesti Lastentarhamuseo halusi toteuttaa Wivin puistikko -hankkeen esimerkkinä käyttäjälähtöiselle kaupunkisuunnittelulle, jossa keskeisenä elementtinä oli ekososiaalisen sivistyksen lähtökohta. Lastentarhamuseon henkilökunta määrittä hankkeen osallistamisvaiheen alussa yhdessä projekti-koordinaattorin kanssa viisi konkreettisempaa teemasanaa ja tavoitetta (*koke-muksellisuus, aistit, tarinat, kohtaaminen ja kasvu*) joiden toivottiin toteutuvan niin kokemusasiantuntijoiden osallistamisessa kuin tulevaisuuden valmiissa pihassa.

Hankkeen osallistamisen toteutuksen aikana ilmentyivät selkeimmin koke-muksellisuus, aistit ja kohtaaminen erityisesti valittujen osallistamismenetel-mien äärellä. Tarinallisuus toteutui kokemusasiantuntijoiden kohtaamisissa, kokemusten kuulemisessa ja toiveiden kartoituksessa. Osallistamisessa mah-dollistettiin itsenäisyyden ja osallisuuden kokemusten syventymistä ja toimi-juuden mahdollistamista, jotka kaikki tukevat oppimisen ja kasvun ulottu-vuuksia. Aistit olivat toimintamenetelmän keskeisessä roolissa.

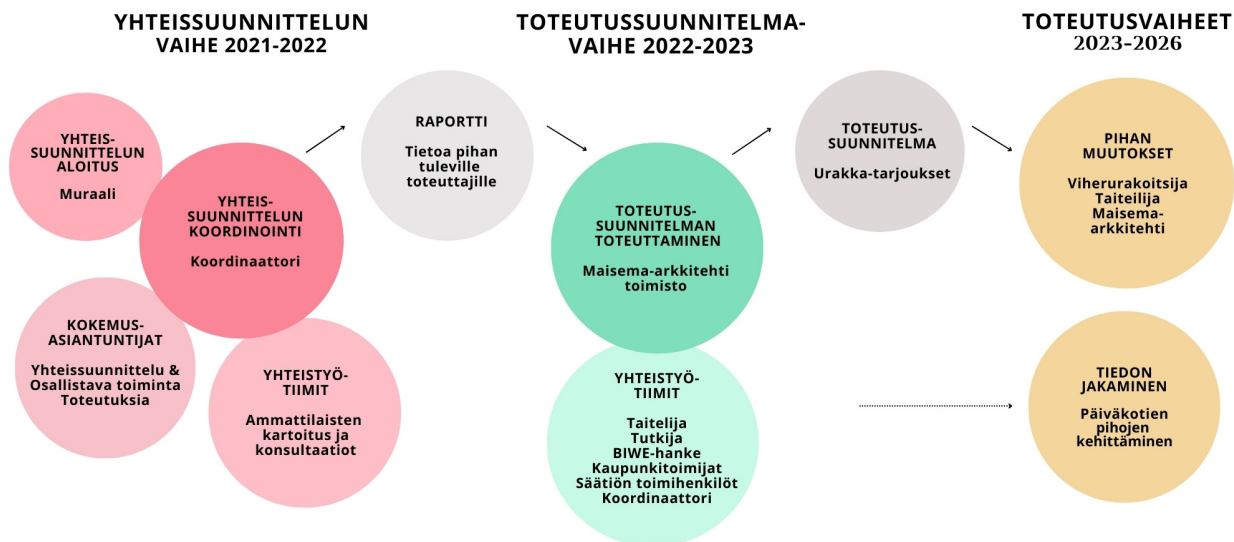
Käsitteistä kasvu sai moniulotteisimmat mittasuhteet linkittyessään ekososiaa-liseen sivistysnäkemykseen. Teeman ollessa hyvin vaativa ja hankkeen aikara-jan kovin lyhyt, pystyttiin tätä maailmaa raapaisemaan eri toimijoiden kanssa liian vähän suhteessa sen tärkeyteen. Hankkeen aikana kasvoikin ymmärrys siitä, miten merkityksellistä on ottaa aikaa kestävyteen liittyvien käsitysten käsittelyyn, sekä niiden tunteiden tutkimiselle, jota rajallisuuden kohtaaminen herättää, sosiaalisen yhdenvertaisuuden toteutumisen reflektointi vaatii ja jota aiempaa kestävämpien vaihtoehtojen valinta väistämättä edellyttää.

Yhdenvertaisuuden tukemisen pyrkimys oli hankkeessa tärkeää. Aistiperustainen ympäristön havainnointi ja siitä saatu tieto toi samalle aistivien olentojen viivalle niin eläimet kuin ihmiset, mukaan lukien marginalisoidut tahot. Silti olisi tärkeää, että pihan esteettömyyttä tarkasteltaisiin jatkossa entistä enemmän fyysisen ympäristön esteettömyyden ja pyörätuolikäytettävyyden huomioimisen lisäksi myös henkisen turvallisuuden ja yhdenvertaisuutta tukevan toimintakulttuurin tasoilla. Turvallisemman tilan periaatteiden käsittely vaatii tahtoa varata aikaa ja resursseja muutosprosessin aikaansaamiseksi. Prosessoinnin jälkeen on myös entistä tärkeämpää katsoa uudestaan, miten pihan fyysiset tarjoumat voivat tukea turvallisemman tilan toteutumista. Lisäksi vaikka talon toimijat muuttuvat tulevaisuudessa ja pihan tarpeet osin vaihtuvat, tuo yhdenvertaisuuden huomioiminen myös joustavuutta ja luo hyvin todennäköisesti aikaa kestäviä ratkaisuja.

Taiteen toiminnallinen ja viestinnällinen lähtökohta koettiin toimivaksi keinoksi kerätä tietoa yhdenvertaisesti niin lapsilta kuin aikuisilta. Wivin puistikko -näyttelytilaan valitut abstraktimmat taidetyökäkalut pihatoiveiden kartoittamiseksi koettiin osittain haastaviksi ilman ohjaajaa, sillä niihin kerääntyi vastauksia vähemmän kuin muihin menetelmiin. On kuitenkin tärkeää, että käsitteellisempää taideperustaista suunnittelumenetelmällisyyttä testattiin museoympäristössä.

Lasten kanssa toimittaessa keskeiseksi tavoitteeksi kehittyi pyrkimys tutkia ihmistä osana eliökuntaa, ja siten kehitettävää pihaa myös yhtäläillä eläinten ja kasvien omana tilana. Hieman yllättäen hankkeessa saatiin huomata, kuinka tämä herkkyys ilmentyy jo lapsien luontaisena tapana ymmärtää ja hahmottaa maailmaa, eikä hankkeen tarjoamana mahdollisuutena. Varhaiskasvatuksen arjessa on vuosikymmenten ajan tunnistettu tiettyjä lapsia puhuttelevia sisältöjä, jotka resonoivat ekososiaalisen sivistyksen kanssa. Yksi tällainen on lasten pohjaton kiinnostus muita eliöitä, kuten hyönteisiä kohtaan, sekä lasten erityinen kyky huomioida ja elollistaa elotonta. Empatian taito on teema, jota lapset ja aikuiset voivat oppia toisiltaan.

Ekologisen kestävyuden näkökulmasta osallistamisen toteutuksessa pohdittiin käytettävien välineiden ja materiaalien elinkaarta ja valitsemaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi luonnonvärejä muovipohjaisten materiaalien sijaan. Kestävyuden toteutus ei kuitenkaan mahdollistu pelkästään asettelemalla vastakkain eloperäisen ja ihmisen tuottamaa materiaa. Kestävien valintojen pohdinta alkaa jo olemassaolevan hyödyntämisestä, kierrättämisestä ja kulluttamisen pohtimisella, mitä esimerkiksi päiväkodissa ja museossa tehdään ansiokkaasti. Lisäksi päiväkotiarjen hektisiksi muodostuneissa käytännöissä kestävyuden monimuotoisuuteen tutustuminen tai esimerkiksi kasviperäisten materiaalien laajamittainen hyödyntäminen tarkoittaisi yksilötasolla aikaa vaativaa paneutumista. Toisaalta pienimuotoisten kokeilujen tekeminen on mahdollista. Onkin tärkeää kysyä, miten erilaiset työyhteisöt voisivat yhdessä käsitellä ja tukea kestävyuden moninaisuutta ja toteutuksia. Pihan biodiversiteetin rikastaminen osoittautui kaikille toimijoille ja kaikista eri näkökulmista erittäin motivoivaksi tavoitetilaksi.

5.3 Wivin puistikko -hankkeen tulevaisuus

Wivin puistikko -hankkeen tulevaisuus näyttäytyy tällä hetkellä kaksiosaisena: fyysisen Ebeneser-talon pihan kehittämisenä ja hankkeen aikana kerätyn tietämyksen jatkotyöstämisenä ja esittelynä, ns. vaikuttamistyönä. Vaikuttamistyön yksi potentiaalinen kohde on päiväkotien leikkipihojen monimuotoisuuden ja toiminnallisuuden kehittäminen.

Kaavio 4: Wivin puistikko -hankkeen tulevaisuus. Hanke on saanut jatkorahoituksen Jenny ja Antti Wihurin säätiöltä pihan toteutussuunnitelman toteuttamiseen.

Ebeneser-talon pihan fyysiset muutokset

Wivin puistikko -hankkeen mukainen pihasaneerauksen suunnittelu ja toteutus odottaa hankeraportin valmistumisen aikaan jatkorahoitusta. Rahoituksen saamisesta huolimatta piha jatkaa omaehtoista muutosprosessiaan osana talon toimijoiden arkea ja kaupungin sykettä. Hankkeessa jo testatun placemakingin luonteeseen kuuluu jatkuvuuden tunnustaminen. Pihassa tullaan toteuttamaan osallistavan hankkeen jälkeinkin kokeiluja ja pieniä projekteja, joissa syvennetään tietämystä pihan luonteesta ja käyttäjien kasvua tukevista tarpeista.

Ebeneser-talolla on edessään julkisivuremontti noin viiden vuoden sisällä raportin valmistumisesta. Päiväkodin leikkipihaa julkisivuremontti ei koske, joten sen kehittäminen voi jatkua heti. Myös museopihalla voidaan toteuttaa muutoksia, mutta ne pitää suhteuttaa pian toteutettavan julkisivuremontin työmaan mahdollisesti pihalle aiheuttamiin vaurioihin. Tästä näkökulmasta museopihan puoleiset pysyvät ja laajat muutokset on järkevää toteuttaa vasta saneerauksen jälkeen. Pihan mikrobitasapainon muutoksia seurataan säännöllisesti Wivin puistikko -hankkeen jälkeen luonnonvarakeskuksen BIWE-tutkimuksissa.

Hankkeen aikana kartoitetut tulevaisuuden pihan suunnittelijat tulevat olemaan monialainen taidetta, lasten toiminnallisuutta, yhdenvertaisuutta ja luonnon monimuotoisuutta ymmärtävä joukko.

Vaikuttamistyö

Museoviraston myöntämä avustus museoiden innovatiivisille hankkeille edellyttää Wivin puistikko -hankkeen viestimään sen toteutustavoista ja tuloksista. Lisäksi hankkeella nähdään jatkossa mahdollisuuksia vaikuttaa konkreettisesti

154: Michael Pollan kysyy teoksessaan *Toinen luonto*. Puutarhurin oppivuodet (1991) voisiko puutarha tarjota toimivia elementtejä ympäristösuhteen pohdintaan, kuin villin luonnon ihanne, jossa ei näy ihmisen ja luonnon yhteiskulttuuri.

155: Tyytymättömyyttä voi havaita mm. valtakunnallisissa medioissa julkaistuissa lehtijutuissa. Esimerkiksi: YLE: "Uuden päiväkodin muovinen piha jakaa mielipiteet Jyväskylässä – "En laittaisi omaa lastani sinne", sanoo yhdyskuntasuunnittelun professori." 10.8.2022

esimerkiksi päiväkotien pihojen monimuotoistamiseen ja lasten leikkien toiminnallisuuksien tukemiseen.

Wivin puistikko -hankeraportti tulee avoimesti luettavaksi Lastentarhamuseon verkkosivuille. Hankeraportin painettua versiota myydään Lastentarhamuseon museokaupassa. Wivin puistikko -hankkeen aikana toteutuksesta on viestitty Lastentarhamuseon tiedotuskanavien lisäksi Lapsen maailma -lehden julkaisussa (8.8.2022), FEE-ympäristökasvatus verkoston verkkosivuilla, Kallion kaupunkilehdessä sekä hankkeeseen osallistuneiden sidosryhmien ja asiantuntijoiden omissa yhteyksissä. Hanketta esiteltiin museopedagoogeille 1.9.2022 Museopedagoginen yhdistys Pedaalin jäsenillässä Lastentarhamuseon tiloissa.

Wivin puistikko -hanke on myötävaikuttanut lapsia osallistavan ympäristösuunnittelun lisääntymiseen Wivin puistikon muraalin "sisarmuraalien" syntymiseen helsinkiläisten päiväkotien pihoihin ja sisätiloihin. Wivin puistikon muraalin toteuttanut Helsinki Urban Art sai Taiteen edistämiskeskuksen Lastenkulttuurin erityisavustukset 2022 päiväkotikäisten lasten ideointiin perustuvien toiminnallisten taideteosten toteuttamiseen.

Päiväkotien leikkipihojen monimuotoistaminen

Hankkeen aikana kerätyllä tiedolla ja välineistöllä koetaan olevan mahdollisuuksia vaikuttaa myös laajemmin lasten ulkotilojen eli päiväkotien leikkipihojen, leikkipuistojen tai kaupunkitilojen biodiversiteettiin ja toiminnallisuuden lisääntymiseen.

Lasten kasvatus- ja leikkiympäristöt ovat kohdanneet hitaiden, vuosikymmeniä kestäneiden prosessien aikana monia eri ilmiöitä ja vaikutuksia, jotka ovat valitettavasti karsineet ekologisen kestävyuden näkökulmasta tärkeimpiä mahdollisuuksia. Lohdullisesti juuri museot ja niiden aineistot tarjoavat merkittäviä kulkuväyliä ymmärrykseen siitä, mitä joskus on ollut tai voisi olla, vaikka ympäristö ei enää tarjoa suoria mahdollisuuksia asian näkemiseen tai ymmärtämiseen. Ebeneser-talon vehreästä historiasta nouseekin kysymys, voisiko puutarha tarjota mallin toivoa herättävämmälle ympäristösuhteelle?¹⁵⁴

Museohankkeen yhteydessä onkin pohdittu, miten kokemukset ja muisti ovat yhteydessä aikuisuuden valintoihin: millaisia vaikutuksia aikuisuuden ympäristösuhteeseen voi olla sillä, millaisissa ympäristöissä elämme lapsuudessa? Entä millaisia lapsuudenmuistoja lapsille nykyaikana rakennetut ympäristöt tuottavat? Miten päiväkotien leikkipihojen ympäristöystävällisten tarjoumien läsnäolo vaikuttaa myöhemmin aikuisuuden käyttäytymisvalintoihin?

Turvallisuusnäkökulmien huomioiminen ja toteutusmahdollisuudet suomalaisissa leikkipihoissa ovat maailman mittakaavassa suuri etuoikeus. Mutta on myös tärkeää kysyä, onko turvallisuuden, ylläpidon helppoutteen ja huoltoon sekä liikunnallisuuden tukemiseen painottuneet toteumat karsineet leikkipihojen pääasiallisten käyttäjien toiminnallisia, mielikuvitusta ja leikkiä tukevia mahdollisuuksia?¹⁵⁵

Muovin laajamittainen käyttäminen leikkipihojen pinnoitteena vähentää

niin lasten omaehtoisen leikin mahdollisuuksia kuin monimuotoisen elämän edellytyksiä, sillä muovitettua maata ei voi kaivaa, siinä eivät pysty elämään kasvillisuus tai hyönteiset, joista hyötyisivät myös monet muut eläimet. Muovimatossa ei myöskään ole kaivamismahdollisuuksia, korkeusvaihteluita tai tekstuurien vaihteluita, kuten erikokoisia kiviä, jotka kaikki ovat lapselle merkittäviä kohteita tutkittavaksi, ja siten oman toimijuuden tärkeitä kehittämisen ja ilmentämisen paikkoja. Pinnoitteen kuluessa muovimatosta irtoavien mikromuovihiukkasten myrkyllisyys tai vaikutus ympäristöön on tutkimusten mukaan vielä epäselvää⁵⁶, mutta varmaa on, että muovin käyttö ei edistä monimuotoisuutta siinä määrin kuin luonnonmukaisempi vaihtoehto voisi tehdä. Maailmanlaajuisesti, EU:sta valtakunnallisiin tavoitteisiin sekä kaupunkien ja kuntien tasolla on kaupunkiluonnon biodiversiteetin lisäämiseen ja mikromuovin vähentämiseen pyrkiviä ohjelmia¹⁵⁷, mutta lasten rakennetuissa ympäristöissä muovimattopäällysteisyys on kuitenkin muuttunut pääasialliseksi leikkipihojen pintamateriaaliksi. Merkkejä muovipinnoitteen käytön vähentämiseen ei ole ilmennyt valtakunnallisella tasolla.

Leikkivälinevalmistajat lupaavat tuotteillaan tukea turvallisuuden lisäksi mm. *“lasten oppimista, vahvistaa keskittymiskykyä, kehittää sosiaalisia taitoja ja ruokkia luovuutta”*¹⁵⁸. Tuotannollisesti toteutetut leikkivälineet ja leikkipinnat ovat myös täyttämässä näitä lupauksia ja mahdollistamassa leikkejä, joista varhaiset Ebeneserkodin ensimmäisen vuoden kansanlastentarhan lapset eivät osanneet unelmoidakaan. Toisaalta valtakunnallisen tutkimuksen¹⁵⁹ mukaan lapset nimeävät mieluisimmaksi leikkipaikakseen luonnonmetsäiset alueet¹⁶⁰. Tuotannollisesti toteutettu, muovein pinnoitettu ja kasvion pihamaa ei heijastele tämän toiveen kanssa. Muovipinnoitteiset leikkipihat eivät myöskään tarjoa lasten terveydelle elintärkeää mikrobiotistusta ja rikkaita aistikokemuksia, jotka tukevat kasvua monipuolisesti ja varmistavat kestävästä ympäristösuhteen kehittymistä. Turvallisuuden ja monimuotoisuuden ei tarvitse olla toistensa vastakohtia.

Tarjounteorian valossa elementti, jonka käyttö ei ole “päivänselvä” on epäonnistunut¹⁶¹. Esimerkiksi teollisesti valmistettu muovinen lapio on onnistunut, sillä se muistuttaa “aikuisten” lapiota, jota lapsi osaa käyttää esimerkiksi maan kaivamiseen. Vastaavasti saman teorian valossa samaan toimintaan käytetty oksa nähdään epäselvyydessään epäonnistuneeksi. Kuitenkin juuri puukeppi on usein lasten leikeissä se moniulotteisempi ja rikkaampaan käyttöön taipuva elementti kuin muovilapio, jonka käyttö on “selkeä”¹⁶². Leikkipihojen rakentamisessa ja välineistössä painottuvat tarjounteorian valossa selvät tarjoumat, joiden tarjoama järjestys houkuttelee Sillanpään väitöksen (2021) mukaan *“lapsia toimimaan vastavuoroisesti ympäristön kanssa...”*. Tämä mahdollisuus on huomioitu erityisen hyvin lapsille rakennetuissa leikkiympäristöissä, minä lisäksi olisi tärkeää luoda enemmän tilaa ns. epäselvyyden näkökulmalle, Sillanpään lainausta jatkaen: *“...tiloissa tarvitaan myös joustavuutta, keskenäisyyttä ja yllätyksellisyttä esimerkiksi tutkimiseen ja omaehtoiseen leikkiin”*, jota siis juuri epäselvät luontotarjoumat tarjoavat. Siksi useat luontotarjoumat, kuten muokattava maa, kepit, kasvit, kivet ja vesi ovat lapsen mielikuvitusta rikastavia ja leikkiä kehittäviä elementtejä.

Lisäksi ammattimaistunut leikkivälinetuotanto pihojen suunnittelussa on kar sinut pihojen paikallisuuden ilmentymisiä ja siitä syntyvää vivahteikkua. Myös ammattimaisessa leikkivälinetuotannossa piha-alueen kulttuuriperintöä

156: Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

157: Esimerkiksi hankkeet, joihin Helsingin kaupunki on sitoutunut:
-Helsingin ilmastotavoitteet ja seuranta
-Hiilineutraali Helsinki -ohjelma
-Ilmastokumppanit
-Fiksu kaupunki

158: Kuvaus Lappset Group:n sivujen mukaan.

159: Päiväkotien liikuntaolosuhteiden yhteys lasten motorisiin taitoihin. Sääkslahti, Niemistö, Nevalainen, Laukkanen, Korhonen, Juutinen-Finni. 2019

160: Mutta silti vain noin puolella päiväkodeista (54 %) oli pääsy metsäiselle alueelle liikkumaan ja leikkimään. Päiväkotien liikuntaolosuhteiden yhteys lasten motorisiin taitoihin. Sääkslahti, Niemistö, Nevalainen, Laukkanen, Korhonen, Juutinen-Finni. 2019

161: An affordance-based approach to architectural theory, design, and practice. Maier, Fadel, Battisto. 2009.

162: Lapsen leikin ja mielikuvituksen äärellä mikä tahansa elementti voi toimia toisen korvaajana. Esimerkiksi muovinen lapio voi toimia vaikka kävelykeppinä. Päiväkodin henkilökunnan haastattelussa nousi esiin näkemys, että tarjoumaltaan selkeä esine ei yllätykselliseen monipuolisuuteen ja mielikuvituksen hyödyntämiseen.

Kuva 143 :Sammal peittää muovinurmi-
kon alleen. Kuvaaja: Hanna Pielikko.

163: Havainto tehty niin empiirisesti kuin
Design 3000 -ohjelman ”Lasten leikeistä
tulevaisuuden luovuuteen”- jakson (Pa-
rad media, 2018) myötä, joka visioi esiin
tulevaisuuden leikkiä mm. pohjoismaisia
leikkipaikkoja tutkimalla.

voidaan tuoda esille, mutta ei-standardit valinnat ovat ymmärrettävästi myös
kustannuksiltaan kalliimpia. Suomalaisissa päiväkotien leikkipihoissa paikalli-
suutta ja kulttuuriperintöä tuodaankin niukasti esille pohjoiseen mittakaavaan
verrattuna¹⁶³.

Lapset eivät ole vastuussa omista leikkiympäristöistään eivätkä kestävyyskrii-
sistä. Ilmastokriisiin sopeutumisen täytyy olla osa kaikkea ympäristönsuunnit-
telua, mutta myös osa jokaisen aikuisen vastuuta lapsistaan ja vastuuta heidän
tulevasta aikuisuudestaan. Päiväkodin pihan merkitys lasten päivittäisen luon-
tokosketuksen tarjoajana ja tasaajana kasvaa tulevaisuudessa ihmisten asuessa
yhä tiiviimmin kaupungeissa. Tämän valossa on erityisen tärkeää kysyä, voiko
päiväkodin täyttävä tekonurmi viedä lapselta mahdollisuuksia tutustua luon-
toympäristöön ja kasvuun?

Kun Ebeneser-talo rakennettiin, haluttiin pihasta luoda henkinen turvapaik-
ka ja vehreä keidas. Tätä hyvää tekevää vaikutusta Lastentarhamuseon Wivin
puistikko -hanke haluaa osaltaan välittää edelleen eteenpäin. Lastentarhamu-
seo ja Wivin puistikko -hankkeen tulevaisuus tulee osaltaan tukemaan lasten
leikkipihojen monimuotoistumiseen tähtäävää työtä.

Sydämellinen kiitos jokaiselle hankkeeseen osallistuneelle ja monimuotoisempaa tietä tulevaisuuteen kulkevalle.

Koordinaattori,
Hanna Pielikko

Lähteet

Arkistolähteet

Ebeneser-säätiön arkisto
Muistitietoaineistot
Ebeneserkodin toimintakertomukset
Ebeneser-säätiön hallituksen pöytäkirjat

Lastentarhamuseon valokuvakokoelma
Kaikki valokuvat, ellei toisin mainita

Arkkitehtuurimuseon kokoelmat
Ebeneser-talon rakennuspiirustukset, Wivi Lönn, 1907

Keski-Suomen museon kokoelmat
Valokuva: K0070/0385a, Arkkitehti Wivi Lönn puutarhassaan, seuranaan villakoira Murre, 1911

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
Kansanrunousarkisto: Lastentarha- ja päiväkotimuistot 2012, 495.

Päiväkoti Kotikallio, Helsingin kaupunki
Kotikallion lastentarhan vihko Muistiinpanoja puutarhatöistä ym. Olga Julin. 1915.

Kirjallisuus

Aaltonen, Susanna; Kummala, Petteri; Lehto, Anna-Leena, Suominen-Kokkonen, Renja & Tyvelä, Hanna. (2022). Wivi Lönn 1872–1966 — arkkitehti. Kustannusosakeyhtiö Parvs.

Alander, Elisabeth. (1923). Ebeneserkoti. Katsaus Hanna Rothmanin ja Elisabeth Alanderin laitosten 32-vuotiseen toimintaan 1890–1922. Helsinki: Weiling & Göös.

Dziubak, Emilia. (2022). Ällistyttyviä rakennelmia luonnossa. Aurinko Kustannus

Foster, Raisa & Turkki, Nella. (2021). EcoJustice Approach to Dance Education. Journal of Dance Education.

Foster, Raisa; Salonen, Arto O. & Keto, Sami. (2019). Kestävyystietoinen elämänorientaatio pedagogisena päämääränä. Teoksessa Tero Autio, Liisa Hakala & Tiina Kujala (toim.) Siirtymiä ja ajan merkkejä koulutuksessa. Opetussuunnitelmatutkimuksen näkökulmia (s. 121–143). Tampere: Tampere University Press

Fröbel, Friedrich (englanninkielinen käännös Josephine Jarvis, 1903). Education by development. The second part of the pedagogics of the kindergarten. D. Appleton and Company. New York.

Fröbel, Friedrich. (2012, alkup. 1826). Ihmisten kasvatusta (Die Menschenerziehung). Kääntänyt ja toimittanut Aili Helenius. Helsinki: Kirja kerrallaan.

Gibson, James. (1977). The theory of affordances. Teoksessa J. Bransford & R. Shaw (toim.) Perceiving, acting, and knowing: Toward an ecological psychology (s. 67–82). Lawrence Erlbaum.

Hänninen, Sirkka-Liisa & Valli, Siiri. (1986). Suomen lastentarhatyön ja varhaiskasvatuksen historia. Helsinki: Otava.

Hautamäki, Terhi. (2021). Sivistystyö saa uusia muotoja - museoista tulee tulevaisuuden rakentajia. Artikkelit 31.03.2021. Sitra. <https://www.sitra.fi/artikkelit/sivistystyo-saa-uusia-muotoja-museoista-tulee-tulevaisuuden-rakentajia/>

Heinonen, Maarit; Pihlman, Sirkku; Kaihola, Hanna-Leena; Koskela, Anja; Hartikainen, Merja; Kinnanen, Hilma & Peura, Aaja. (2014.) Museopuutarha: perustaminen ja hoito. MTT Kasvu Julkaisut.

- Helsinki kaikille. (2009). Esteettömyys päiväkodeissa ja niiden lähiympäristössä, opas suunnittelijoille ja henkilökunnalle. https://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/kirjasto/Opas_esteettomyys_paivakodeissa.pdf
- Horelli-Kukkonen, Liisa. (1994). Lasten näköinen elinympäristö. Kokemuksia yhdyskuntasuunnittelun, ympäristökasvatuksen ja ehkäisevän sosiaalipolitiikan välisestä yhteistyöstä Kiteen Rantalan ala-asteella. Tutkimusraportti 3, Ympäristöministeriö, aluekäytön osasto; No. 3/1994.
- Humaloja, Tiina. (2016). Merkityksellinen maisema: Näkökulmia taideperustaiseen ympäristökasvatukseen puutarhassa. Lasten ja nuorten puutarhayhdistys ry, Nuorisosiainkeskus.
- Jäppinen, Jussi. (2021). Wivi Lönn. Muistojen albumi. Kauko Sorjosen säätiö.
- Jelić, Andrea. (2021). What is architecture for? designing as enriching the landscape of affordances. *Adaptive Behavior* 2021;0(0). <https://doi.org/10.1177/105971232199468>
- Jokiniemi, Jukka. (2007). Kaupunki kaikille aisteille. Moniaistisuus ja saavutettavuus rakennetussa ympäristössä. Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosaston tutkimuksia. *Kaupunkisuunnittelu* 2007/29.
- Junttila, Esa. (2009). Toimiva, kestävä ja turvallinen leikkikenttä. Viherympäristöliitto ry. Julkaisu 45, Helsinki.
- Kaaronen, R. O. & Strelkovskii, N. (2020). Cultural Evolution of Sustainable Behaviors: Pro-environmental Tipping Points in an Agent-Based Model. *One Earth*, 2(1), 85–97.
- Kallio, Milla; Ogbeide, Efe & Tarkhova, Daria. (2020). "Että meitä kohdeltaisiin samalla tavalla kuin suomalaisia – yksilöinä". Teemajulkaisu kaupunkitilan kokemusten moninaisuudesta. FEMMA Planning Oy.
- Kalliomeri, Reetta; Mettinen, Katja; Ohlsson, Anna-Maija; Soini, Sonja & Tulensalo, Hanna. (2020). Lapsikeskeinen palvelumuotoilu. Pelastakaa lapset ry.
- Kankainen, Saara. (2022). Inklusio koulussa ja päiväkodissa – osallistava oppimis- ja kasvatusyhteisö. HY+ Blogi 30.03.2022. <https://hyplus.helsinki.fi/inklusio-koulussa-ja-paivakodissa-osallistava-oppimis-ja-kasvatusyhteiso/>
- Keto, Sami & Foster, Raisa. (2021). Ecosocialization – an Ecological Turn in the Process of Socialization. *International Studies in Sociology of Education*, 30:1-2, 34-52.
- Koskinen, Jenni. (2018). Ohjauspaketti Muksuteekin ohjaajille aistikokemusten tuottamiseksi. Opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma 2018. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018120219502>
- Kouri, Kasimira. (2021). Tarjoustekniikka. Tarjousteorian näkökulmia sosioekologisesti kestäväan kaupunkisuunnitteluun. Kandidaatintutkielma. Aalto-yliopisto, Taiteiden ja suunnittelun kandidaattiohjelma. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:aalto-202201171255>
- Kupianen, R. (2004). Taiteen ei-tekologinen maailmasuhde. *Research in Arts and Education*, 2004(1), 1–19.
- Lauronen, Teija; Viberg, Tiina & Leppämäki, Tiina. (2021). Luonnonvärit kuvataiteessa. Forssan kuvataidekoulu. <https://www.forssa.fi/client/forssa/userfiles/forssa-kuvataidekoulu-luonnonvarit-kuvataiteessa-svt.pdf>
- Maier, J. R. A., Fadel, G. M. & Battisto, D. G. (2009). An affordance-based approach to architectural theory, design, and practice. *Design Studies*, 30(4), 393–414.
- Mäkelä, Jussi. (2016). Höyryraku, apina ja liekinheitin eli erään (r)evoluutioprosessin alkutahdit. Teoksessa Anniina Suominen (toim.) Taidekasvatus ympäristöhuolen aikakaudella (s. 213–221). Aalto ARTS Books.
- Markkanen, Kristiina & Virtanen, Leena. (2021). Wivi ja Hanna - arkkitehdin ja kauppaneuvoksen yhteiset vuodet. Atena Kustannus.
- Mehan, A. (2017). An integrated model of achieving social sustainability in urban context through theory of affordance. *Procedia Engineering*, 198, 17–25.

- Meretniemi, Maija & Rantala, Jukka. (toim.). (2007). Ebeneser. 100 vuotta lasten hyväksi. Helsinki: Ebeneser-säätiö.
- Meretniemi, Maija. (2015). Hyvä koti ja henkinen äitiys lastentarhatyön esikuvina: aate- ja käsitehistoriallinen tutkielma Suomen varhaiskasvatuksen taustasta. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Meriläinen, Sanna & Tervo, Anne. (2022). Asuntoarkkitehtuurin käsikirja. Rakennustieto.
- Moll, Veera & Jouhki, Essi. (2021). Leikin paikka: Rakennettujen leikkiympäristöjen kehitys 1970-luvun Helsingissä. *Yhdyskuntasuunnittelu*, 59(1), 10–32.
- Paasio, Arja. (2011). Unelmien leikkimökit. Atena.
- Paaskoski, Leena; Siivonen, Katriina; Vähäkari, Noora; Latvala-Harvilahti, Pauliina; Pelli, Päivi; Granlund, Maria & Hujala, Teppo. (2022). Dynaaminen museo ja tulevaisuusperintöverstas. Käsikirja museoiden ekososiaaliseen sivistystyöhön. Turun yliopisto
- Pallasmaa, Juhani. (1995). Eläinten arkkitehtuuri. *Animal Architecture*. Suomen rakennustaiteen museo.
- Pallasmaa, Juhani. (2016). Ihon silmät - arkkitehtuuri ja aistit. Helsinki: Ntamo.
- Pesola, Marja. (2014, päivitetty 2016). Äänitehosteet kuuluvat maailmalle. *Yle Arkisto* 29.10.2014. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/10/29/aanitehosteet-kuuluvat-maailmalle>
- Pirkkamaa, Ilmari. (2020). Kaupunkilaislasten terveys koheni luontoaltistuksen myötä. Helsingin yliopisto, uutinen 27.10.2020. <https://www.helsinki.fi/fi/tutkimusryhmat/luontopohjaiset-ratkaisut/ajankohtaista/kaupunkilaislasten-terveys-koheni-luontoaltistuksen-myota>
- Pollain, Michael. (2018, alkup. 1991). Toinen luonto. Puutarhurin oppivuodet. Niin & Näin.
- Raitinen, Ilkka. (2021). Lasten ympäristöherkkyyttä tukeva luontokasvatus kestävä elämäntavan perustana. Teoksessa Risto Haverinen, Kirsikka Mattila, Alekski Neuvonen, Rinna Saramäki & Otso Sillanaukee (toim.) *Ihminen osana elonkirjoa. Luontosuhteet, luontokäsitykset ja sivistys kestävyyskriisin aikakaudella*. SITRA.
- Rakennustieto. (2019). RT 103084, Päiväkodin ja perusopetuksen tilat. Ulkotilojen suunnittelu. RT-ohjekortit.
- Rastas, Anna & Koivunen, Leila. (toim.). (2021). *Marginaaleista museoihin*. Tampere: Vastapaino.
- Rastas, Anna; Koivunen, Leila & Kallio, Kalle. (2021). Vastuullinen museotyö – Marginaalien tunnistamisesta vähemmistöjen mukaan ottamiseen ja dekolonisointiprojekteihin. Teoksessa Anna Rastas, & Leila Koivunen (toim.) *Marginaaleista museoihin*. (s. 21–56). Vastapaino.
- Roslund, Marja. (2020). Associations between biodiversity, pollution, the commensal microbiota of children, and immune response. Helsingin yliopisto, bio- ja ympäristötieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.
- Roth, Jenni. (2021). Osallistava viheralueiden suunnitteluprosessi: Kehittäminen ja Merrasojan puistoon soveltaminen. Hämeen Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021052611350>
- Rusanen, Sinikka; Kuusela, Mirva; Rintakorpi, Kati & Torkki, Kaisa. (2014). Musta tuntuu punaiselta— Kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä. Lasten Keskus.
- Sääkslahti, A., Niemistö, D., Nevalainen, K., Laukkanen, A., Korhonen, E., & Finni Juutinen, T. (2019). Päiväkotien liikuntaolosuhteiden yhteys lasten motorisiin taitoihin. *Liikunta ja tiede*, 56(2-3), 77–83.
- Saarikangas, Kirsi. (2002). Asunnon muodonmuutoksia. Puhtauden estetiikka ja sukupuoli modernissa arkkitehtuurissa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Salonen, A. (2014). Ekososiaalinen hyvinvointiparadigma – yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan uusi suunta täyttyvällä maapallolla. Teoksessa Juha Hämäläinen (toim.), *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 2014* (s. 32–62). Suomen sosiaalipedagoginen seura.

Salonlahti, Outi & Salovaara, Sari (toim.). (2021). Museoiden saavutettavuuden ja moninaisuuden tarkistuslista. Kulttuuria kaikille -palvelun julkaisu ja 1/2021. https://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tarkistuslistat/Museoiden_saavutettavuuden_ja_moninaisuuden_tarkistuslista.pdf

Sihto, Riikka-Maija. (2007). Wivi Lönnin Ebeneserkoti – tutkimus ja suunnitelma. Helsinki: Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtuuriosasto.

Sillanpää, Taina. (2021). Tila, lapsi ja toimijuus. Lastentarha- ja päiväkotiarjen murrokset ja jatkuvuudet muistitietoaineistoissa. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Soininen, Pirkko. (2021). Valosta rakentuvat huoneet. Bazar.

Suominen, Anniina (toim.). (2016). Taidekasvatus ympäristöhuolen aikakaudella - avauksia, suuntia, mahdollisuuksia. Aalto ARTS Books.

Suominen, Anniina. (2016). Taidepedagogisia, taiteellisia, tutkimuksellisia ja filosofisia perspektiivejä ekososiaaliseen oikeudenmukaisuuskasvatukseen. Teoksessa Anniina Suominen (toim.) Taidekasvatus ympäristöhuolen aikakaudella (s. 8–19). Aalto ARTS Books.

Taipale, Tanja. (2005, päivitys Sirola-Korhonen, Kristiina, 2017). Osallistavat menetelmät - vinkkejä ja virikkeitä ohjaajalle. Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry ja KSL-opintokeskus. <http://www.ksl.fi/app/uploads/2022/01/Osallistavat-menetelmat-KSL-verkko.pdf>

Tuan, Yi-Fu. (2006). Paikan taju: aika, paikka ja minuus. Teoksessa Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.) Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Värri, Veli-Matti. (2019). Kasvatus ekoriisin aikakaudella. Vastapaino.

Vira, Riitta. Aistisuus muotoilu- ja arkkitehtuuripedagogiikan käytännöissä. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/aistisuus-muotoilu-ja-arkkitehtuuripedagogiikan-kaytannoissa>

Wasmuth, Helge. (2022). What does it mean to be a Froebelian in the 21st century? An essay. Global Education Review, 9 (2), 23–37.

Ässämäki, Aino. (2022). Uuden päiväkodin muovinen piha jakaa mielipiteet Jyväskylässä – ”En laittaisi omaa lastani sinne”, sanoo yhdyskuntasuunnittelun professori. Yle Uutiset 10.8.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-12559617>

Verkkosivustot

Agenda 2030. Kestävän kehityksen tavoitteet. <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>

Aistien -menetelmä. Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä. Laurea-ammattikorkeakoulu. <https://aistienmenetelma.net/elo-elamyksilla-osaksi-yhteiskuntaa/elamykselliset-materiaalit/>

Aistipolku -oppimiskokonaisuus. Designmuseum <https://www.designmuseum.fi/fi/events/aistipolku/>

Alusta-Paviljonki. Koivisto & Suomi Arkkitehdit. Arkkitehtuurimuseo <https://www.mfa.fi/opi-ja-koe/alusta/>

Biodiversiteetti. Luonnontila.fi www.luonnontila.fi/fi/biodiversiteetti

BIWE: Hyvinvointia ja terveyttä luonnon monimuotoisuudesta -hanke. Luonnonvarakeskus. <https://biwefi.kmghost.com/>

Ekososiaalinen sivistys - mitä se on? Arto. O. Salonen <https://artosalonen.com/ekososiaalinen-sivistys-mita-se-on/>

Ekososiaalinen sivistys kasvun ja oppimisen päämääräksi. Arto O. Salonen <https://artosalonen.com/ekososiaalinen-sivistys-kasvun-ja-oppimisen-paamaaraksi/>

Helsingin kaupunki. (2018). Maailman toimivin kaupunki: Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021. Yhteenveto. https://www.hel.fi/static/kanslia/kaupunkistrategia/Maailman_toimivin_kaupunki_strategiaesite.pdf

Helsingin kaupunkitilaohje - Kasvipaletti <https://kaupunkitilaohje.hel.fi/kortti/kasvipaletti/>

Helsingin kaupunkitilaohje - Päiväkotipihat <https://kaupunkitilaohje.hel.fi/kortti/paivakotipihat/>

Helsinki Urban Art. Essi Ruuskanen, Ebeneser. <https://www.helsinkiurbanart.com/essi-ruuskanen-ebenesser-helsinki/>

Hyvän lähiympäristön työkirja. A&DO -labra. Arkkitehtuurin ja muotoilun keskus. <https://ado.fi/labra/opetusmateriaalit/hyvan-lahiympariston-tyokirja/>

ICOM:in museomääritelmä <https://www.museoliitto.fi/mikamuseo/icom>

Kekkilä - Kasvatetaan iloa -avustus <https://www.kekkila.fi/kasvatetaan-iloa/>

Keskustelupuisto - a public space game <http://keskustelupuisto.fi/>

Kulttuuria kaikille-palvelu <https://www.kulttuuriakaikille.fi/>

Lapsen oikeudet <https://www.lapsenoikeudet.fi/>

Lastentarhamuseo www.lastentarhamuseo.fi

Museopuutarhat <https://peda.net/hankkeet/geenivaraoppi/gk/pjpk/k/museopuutarhat>

Nomaji. Päiväkodin ja peruskoulun ulkotilojen suunnittelu <https://nomaji.fi/work/rt-ohjekortti-paivakodin-ja-peruskoulun-ulkotilojen-suunnittelu/>

Opetushallitus. (2022). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>

Opetushallitus: Rakennus ympäristössään: Päiväkotit ja koulurakennuksen sijoittaminen <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/rakennus-ymparistossaan>

Papu.net - selkeää ja saavutettavaa viestintää. <https://papunet.net/>

Perhepäivähoidon ulkopedagogiikan materiaalipaketti <https://blog.edu.turku.fi/ulkopeda/ulkopedagogiikan-materiaalipaketin-synty-ja-sisalto/>

Rakkaudesta – sanasto tuleville vuosikymmenille. <http://www.utopedia.fi>

Romi, Chantal. (2021). Varhaiskasvatuksen ilmasto-opas. <https://vakanilmasto-opas.fi/>

Salvos-hanke- Arkkitehtuuri- ja ympäristökasvatuksen kehittämishanke. <https://salvoshanke.wordpress.com/>

Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. (2021). Sukupuolten tasa-arvo ja intersektionaalisuus <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/intersektionaalisuus-ja-sukupuoli>

Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. (2022). Mikromuovit <https://thl.fi/fi/web/ymparistoterveys/ymparistomyrkyt/mikromuovit>

Tilojen esteettömyyden tarkistuslista. Satakunnan ammattikorkeakoulu, Autismi- ja Aspergerliitto ry & Suomen erityisherät ry. https://www.samk.fi/wp-content/uploads/2016/06/Esteettomyys_Tilojen_esteettomyyden_tarkistuslista_julkaisu-1.pdf

Turvallisemman tilan periaatteet https://www.kulttuuriakaikille.fi/tietoa_meista_turvallisemman_tilan_periaatteet

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Tallenteet

Clarke, Naomi. (2022). Engaging children in nature and outdoor play. Puheenvuoro Children and nature –webinaarissa 21.4.2022. Froebel Trust Spring Seminar. <https://www.froebel.org.uk/training/films/children-and-nature>

Desing3000 ja Kasper Strömman (2018). Leikki: Lasten leikeistä tulevaisuuden luovuuteen. (Kausi 1, jakso 3). <https://areena.yle.fi/1-4106704>

Forum Virium Helsinki (2022). Huomenta fiksu kaupunki! – Placemaking ja elävät naapurustot. 4.5.2022. <https://www.youtube.com/watch?v=k0De27MK7qI>

Helsingin kaupunginmuseo (Keski-Uudenmaan alueellinen vastuumuseo), Länsi-Uudenmaan museo, Porvoon museo (Itä-Uudenmaan alueellinen vastuumuseo) & Ainola. (2021). Uudenmaan museopuutarhat –seminaari 11.10.2021. <https://www.helsinkikanava.fi/fi/web/helsinkikanava/player/event/view?eventId=125583604>

